

LUDZIE TRADYCJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ

GALERIA MALARSTWA HISTORYCZNEGO
MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

LUDZIE TRADYCJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ

25^{lat} Mazowsze

Wielcy ludzie...

*Wielkich ludzi pamięć święta
Wielkich ludzi sławne dzieje
Wielkich ludzi ścieżki kręte
Wielkich ludzi wciąż nadzieje*

*Trwają po nich wciąż w pamięci
I wracają co czas jakichś
Ich wskazówki, zalecenia
Jak moralne piękne znaki*

*Nawet gdy nic nie zostało
Ani prochu, czy odzienia
To wciąż błyszczą te ich czyny
Co potrafią innych zmieniać*

*Uzlachetniać i pobudzić
Zwykłych nas zjadaczy chleba
Natchnąć do niezwykłych czynów
I czynienia tylko dobra*

*Byli wielcy, czasem z nami
Byli wielcy, też z daleka
Ich duch nadal tutaj krąży
I nasze czyny ocenia*

Leszek Marek Krześniak, 2023

GALERIA MALARSTWA HISTORYCZNEGO
MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

ŁUDZIE TRADYCJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ

Katalog wystawy pod redakcją
LESZKA MARKA KRZEŚNIAKA I TADEUSZA SKOCZKA

WARSZAWA 2024

XL MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM KOŚCIUSZKOWSKIE

WYSTAWA ŁUDZIE TRADYCJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ

Galeria Brama Bielańska Muzeum Niepodległości

9 listopada – 30 stycznia 2024

KURATORZY WYSTAWY: LESZEK MAREK KRZEŚNIAK, TADEUSZ SKOCZEK

Obrazy z kolekcji Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej autorstwa Hakoba Mikayelyana

POLSKA FUNDACJA KOŚCIUSZKOWSKA

Autorzy tekstów:

Leszek Marek Krześniak, Tadeusz Skoczek, Teresa Kołakowska

Fotografie:

Anna Kowalska

Wydanie pierwsze

Copyright: Polska Fundacja Kościuszkowska

ISBN 978-83-85666-34-9

Adres wydawcy:

Polska Fundacja Kościuszkowska

08-480 Maciejowice, ul. Rynek 2

Biuro:

00-508 Warszawa, al. Jerozolimskie 31 m.14

+48 602 175 238; 22 625 49 77

poczta@pfk.waw.pl

www.pfk.waw.pl

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	8
INFORMACJA O MALARZU.....	10

KATALOG

ADAM KAZIMIERZ CZARTORYSKI (1734-1823).....	15
IZABELA CZARTORYSKA (1745-1835)	19
JERZY WASZYNGTON (1732-1799)	21
THOMAS JEFFERSON (1743-1826).....	23
NATHANAEL GREENE (1748-1786).....	25
LUDWIKA SOSNOWSKA (1751-1836)	27
ŻUROWSKA TEKLA (1773-1826).....	29
ANNA Z ZAMOYSKICH SAPIEŻYNA (1772-1859).....	31
KONSTANCJA ZAMOYSKA (1742-1797)	33
ZOFIA GLAVANI (1760-1822).....	35
WIRYDIANNA FISZEROWA (1761-1826).....	37
MARIA CARIGNAN (1779-1851)	39
EMILIA ZELTNER (1804-1875)	41
JULIAN URSYN NIEMCEWICZ (1757-1841)	43
GRZEGORZ PIRAMOWICZ (1735-1801).....	47
BEZIMIENNA (zm. 1794)	49
ZOFIA Z CZARTORYSKICH ZAMOYSKA (1778-1837).....	51
STANISŁAW KOSTKA ZAMOYSKI (1775-1856).....	53
FRANCISZEK PASZKOWSKI (1778-1856).....	55
PAWEŁ EDMUND STRZELECKI (1797-1873).....	57
KS. SEWERYN PASZKOWSKI (1821-1890)	61
ADOLF PLESZCZYŃSKI (1841-1925).....	63
IGNACY JAN PADEREWSKI (1860-1941).....	65
JÓZEF PIŁSUDSKI (1867-1935).....	67
TADEUSZ KORZON (1839-1818).....	69
SZYMON ASKENAZY (1865-1935)	73

STANISŁAW HERBST (1907-1973).....	77
ANDRZEJ ZAHORSKI (1923-1992).....	81
MARIAN DROZDOWSKI (ur. 1932)	83
TADEUSZ RAWSKI (1924-2020).....	87
WIESŁAW MARIA MAJEWSKI (1931-2021).....	91
IZABELLA RUSINOWA (ur. 1942)	95
HENRYK KOCÓJ (ur. 1931)	97
KAROL RAFAŁ ESTREICHER (1906-1984).....	101
WŁODZIMIERZ KOSTECKI (1941-2023).....	105
MIECZYŚŁAW HAIMAN (1888-1949).....	107
ERNESTYNA SKURJAT-KOZEK (ur. 1944).....	109
STEFAN ROLA (1922-2005).....	113
MIECZYŚŁAW ROKOSZ (ur. 1942)	115
LESZEK MAREK KRZEŚNIAK (ur. 1950)	117
LEONID NIESTERCZUK (ur. 1945).....	119
EUGENIUSZ SKOCZEŃ (ur. 1946).....	123
RADOSŁAW MATUSIEWICZ (ur. 1972)	125
CZESŁAW ORLIŃSKI (ur. 1942).....	127
TOMASZ OTRĘBSKI (ur. 1946)	129
KRZYSZTOF LACHOWICZ (ur. 1944).....	131
PIOTR ZALEWSKI (ur. 1966)	135
TADEUSZ SKOCZEK (ur. 1955).....	137
ZOFIA MARIA KOWALEWSKA (ur. 1933).....	139
BARBARA WACHOWICZ (1937-2018).....	141
BIBLIOGRAFIA.....	143
Z DZIAŁALNOŚCI POLSKIEJ FUNDACJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ.....	145
APEL W SPRAWIE PANORAMY MACIEJOWICKIEJ.....	149
PAWILON GALERII KOSYNIERÓW	151
GALERIA MALARSTWA HISTORYCZNEGO MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI.....	153
XL MIĘDZYKRAJOWEGO SYMPOZJUM KOŚCIUSZKOWSKIEGO	156

WPROWADZENIE

W listopadzie 2023 w Galerii Brama Bielańska Muzeum Niepodległości w Warszawie została zorganizowana wystawa obrazów z kolekcji Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej pt. **LUDZIE TRADYCJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ**.

Na wystawie zostało zaprezentowanych 50 portretów, obrazów olejnych na płótnie wykonanych w latach 2021-23 przez artystę malarza pochodzącego z rodziny o polskich korzeniach z Armenii – Hakoba Mikayelyana.

Zaprezentowane portrety przedstawiają podobizny osób, które przysłużyły się do rozwoju tradycji kościuszkowskich, poczynając od osób, które żyły współcześnie z Tadeuszem Kościuszką i które wspomagały go w nauce, służbie wojskowej, działaniach politycznych, artystycznych i potyczkach „sercowych”. Są tu portrety księcia Adama Kazimierza Czartoryskiego, komendanta Szkoły Rycerskiej, a później wspierającego go nie tylko materialnie, ale i w karierze politycznej Naczelnika Insurekcji i portret jego żony Izabeli Czartoryskiej, która upamiętniła T. Kościuszkę w pierwszym muzeum – Świątyni Sybili. Dalej są portrety dam serca: Ludwiki Sosnowskiej, Tekli Żurowskiej, Anny Zamoyskiej i jej matki Konstancji z Czartoryskich Zamoyskiej, Marii

Carignan, Wirydianny Kwileckiej, Emilii Zeltner, Zofii Zamoyskiej i jej męża Stanisława Kostki Zamoyskiego. Prezentowane są portrety amerykańskich generałów Jerzego Waszyngtona, Nataniela Greena, Thomasa Jeffersona. Współpracowników T. Kościuszki: Juliana Ursyna Niemcewicza, gen. Franciszka Paszkowskiego.

Prezentowane są portrety działaczy politycznych, kulturalnych i społecznych, którzy nawiązywali do tradycji kościuszkowskiej (Paweł Edmund Strzelecki, Ignacy Paderewski, Józef Piłsudski, Mieczysław Rokosz), Kolejną grupą są portrety historyków, którzy badali i dokumentowali losy i działania wielkiego Naczelnika: jak Tadeusz Korzon, Szymon Askenazy, Stanisław Herbst, Andrzej Zahorski, Tadeusz Rawski, Maran Marek Drozdowski, Wiesław Majewski, Mieczysław Haiman,

Kolejną grupę stanowią działacze z kościuszkowskich stowarzyszeń, którzy organizowali obchody kościuszkowskie, przyczynili się do powstania wielu upamiętnień, pomników, tablic oraz współcześnie pielęgnowali i rozwijali tradycje kościuszkowskie, jak Mieczysław Rokosz (Kraków), Leszek Marek Krześniak (Maciejowice), Eugeniusz Skoczeń (Raclawice), Radosław Matusiewicz Połaniec), Czesław Orliński (Szczekociny), Krzysztof Lachowicz Wrocław), Stefan

Rola (Maciejowice), Zofia Kowalewska (Maciejowice), Piotr Zalewski (Warszawa) i Ernestyna Skurjat –Kozek (Sydney, Australia).

Na wystawie znalazły się portrety 4 bezimiennych kosynierów, jako zapowiedź planowanej w Maciejowicach Galerii Kosynierów będącej hołdem dla 300 poległych 10 października 1794 r. w bitwie pod Maciejowicami słynnych grenadierów krakowskich, którzy swój chrzest bojowy przeszli w bitwie pod Raclawicami. Wystawa ta wspiera ideę namalowania wielkich obrazów panoramicznych przedstawiających bitwę pod Maciejowicami i 2 zwycięskich bitew warszawskich w 1794 r.

Wystawa jest również artystycznym podsumowaniem 40 lat organizacji Międzynarodowych Sympozjów Kościuszkowskich, które narodziły się w Maciejowicach a od kilkunastu lat odbywają się na Mazowszu: w Garwolinie, Żelechowie, Sobolewie, Maciejowicach i Muzeum Niepodległości w Warszawie. Jest też ukłonem i uszanowaniem złożonym wszystkim działaczom, którzy w ciągu ponad dwóch wieków, włożyli wiele wysiłku i starań dla rozwoju tradycji kościuszkowskich oraz zapowiedzią obchodów w roku 230 rocznicy Insurekcji Kościuszkowskiej.

Leszek Marek Krześniak, Tadeusz Skoczek

LESZEK MAREK KRZEŚNIAK

INFORMACJA O MALARZU

HAKOB MIKAYELIAN

Urodził się 18.01.1972 r. w Erewaniu (Armenia). Jego przodkowie mieli polskie korzenie. Naukę malarstwa rozpoczął w Instytucie Terlemezjana. Kontynuował w Akademii Sztuk Pięknych w Erewaniu i u najslawniejszych mistrzów malarstwa w Armenii. Jego obrazy były wystawiane w Moskwie, Genewie, Waszyngtonie i Paryżu. W 2010 r. malował w Monako, Mediolanie i Paryżu, a w 2011 w Nicei i Paryżu.

W jego twórczości dominują improwizacje w kompozycji, abstrakcje, hiperrealizm i impresjonizm. Wykonał wiele kopii autorskich obrazów mistrzów renesansu włoskiego. W ostatnich latach zajął się tematyką historyczną związaną głównie z Tadeuszem Kościuszką i Insurekcją, a w ostatnim roku z wojną polsko-bolszewicką w 1920 r.

W swoim dorobku ma cykle obrazów: „Generał Tadeusz Kościuszko” (45 prac), „Przywódcy Insurekcji Kościuszkowskiej” (17 portretów), „Ludzie Tradycji Kościuszkowskiej” (50 portretów), „Damy serca Tadeusza Kościuszki” (10 portretów), „Obrońcy Radzimina” (10 portretów i autorska kopia „Cudu nad Wisłą” oraz „Portrety wybitnych Polaków” (15 prac).

Autorska kopia obrazu Jana Matejki „Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem” Ostatnio namalowane obrazy to: „Wjazd Kościuszki do Warszawy w 1794 r.” i „Rozbiory”. Jego obraz „Niewola” w 2017 r. został nagrodzony na Konkursie Kościuszkowskim w Australii”. Jest autorem założeń do namalowania Panoramy Bitwy pod Maciejowicami i Panoramy zwycięskich bitew Warszawskich 1794 r. oraz Galerii Kosynierów.

Ponadto namalował wiele pejzaży, „obrazów, które leczą”, aktów, fresków, kompozycji abstrakcyjnych, a także był autorem dekoracji teatralnych. Preferuje malowanie farbami olejnymi.

Jego prace były wielokrotnie wystawiane w Muzeum Niepodległości w Warszawie, w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza”, na Zamku w Legnicy, w Centralnej Bibliotece Rolniczej w Warszawie, w Dworze Strzyżew, w Domu Kultury Portiernia w Warszawie Ursusie oraz w czasie Międzynarodowych Sympozjów Kościuszkowskich w Maciejowicach, Żelechowie, Garwolinie, Warszawie w latach 2017-2022.

Od roku 2017 ściśle współpracuje z Polską Fundacją Kościuszkowską.

Hobby: muzyka klasyczna, jazz, rock, zgłębia dzieła filozofów: Hegla, Schopenhauera, Nietzschego. Lubi grać na skrzypcach.

Na zamówienie wykonuje portrety, obrazy historyczne, religijne, pejzaże, akty i abstrakcje.

**ŁUDZIE TRADYCJI
KOŚCIUSZKOWSKIEJ**

ADAM KAZIMIERZ CZARTORYSKI, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

ADAM KAZIMIERZ CZARTORYSKI (1734-1823)

KSIAŻĘ ADAM KAZIMIERZ CZARTORYSKI

Urodził się w 1 grudnia 1734 roku w Gdańsku, zmarł 19 marca 1823 roku w Sieniawie

Polityk, mąż stanu, dramatopisarz, krytyk teatralny i literacki, publicysta, mecenas sztuki.

Jego żoną była Izabela z domu Flemming, z którą miał 6 dzieci, w tym Adama Jerzego i Konstantego Adama.

Początki wykształcenia odebrał w domu pod okiem francuskich guwernerów, w latach 1740-1745 uczył go Louis-Adrien Duperron de Castera, komediopisarz i tłumacz. Od wczesnej młodości okazywał szczególne zainteresowanie zarówno literaturą starożytną, jak i dziejami Polski.

W roku 1752 wyjechał na dalsze studia do Drezna, Brukseli i Włoch. Trzy lata później (1755) pojechał z pierwszą misją dyplomatyczną do Wiednia.

Był posłem na sejm 1756 roku z ziemi lwowskiej. Z woli ojca został wysłany w roku 1757 na dalsze nauki do Anglii. Po powrocie do Polski posłował na sejmy w latach: 1758, 1760 i 1762. W 1758 roku został generałem ziem podolskich i przedstawicielem obozu reform. W roku 1759 wyjechał do Petersburga dla zjednania sobie poparcia politycznego dla rodziny Czartoryskich. Jego ojciec przygotowywał go do przyszłej roli króla polskiego. Był posłem ziemi halickiej na sejm 1760 roku. W roku 1761 poślubił zamożną Izabelę Flemming. Jako poseł ziemi przemyskiej

29 kwietnia 1761 roku zerwał sejm nadzwyczajny. Poseł na sejm 1762 roku z ziemi przemyskiej.

Był marszałkiem sejmików województwa ruskiego w 1761, 1764 i 1766 roku.

20 kwietnia 1764 roku podpisał list dziękczynny do Katarzyny II za wprowadzenie wojsk rosyjskich po śmierci Augusta III. Był konsyliarzem konfederacji generalnej 1764 roku jako marszałek konfederacji ziem ruskich. W 1764 roku był elektorem Stanisława Augusta Poniatowskiego z województwa ruskiego, za co otrzymał Order św. Andrzeja. Był posłem na sejm koronacyjny 1764 roku z ziemi sanockiej. Na sejmie koronacyjnym 1764 roku został wyznaczony ze stanu rycerskiego do Asesorii Koronnej. W 1765 roku był współzałożycielem Towarzystwa Literatów w Polsce – pierwszego polskiego towarzystwa naukowego zajmującego się wydawaniem podręczników dla Szkoły Rycerskiej.

W 1766 roku był posłem na Sejm Czaplica z powiatu żydaczowskiego. W załączniku do depechy z 2 października 1767 roku do prezydenta Kolegium Spraw Zagranicznych Imperium Rosyjskiego Nikity Panina, poseł rosyjski Nikołaj Repnin określił go jako posła właściwego dla realizacji rosyjskich planów na sejmie 1767 roku. Poseł litewski z Inflant na sejm 1767 roku. W roku 1767, jako poseł na sejm repninowski, wszedł w skład delegacji, wyłonionej pod naciskiem posła

KOSYNIER Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2023.

ADAM KAZIMIERZ CZARTORYSKI

rosyjskiego Nikołaja Repnina, powołanej w celu określenia ustroju Rzeczypospolitej. Jeden z głównych, późniejszych przeciwników króla Stanisława Augusta Poniatowskiego wśród magnaterii.

W 1768 roku został mianowany komendantem Szkoły Rycerskiej. W 1769 roku był członkiem loży wolnomularskiej Trzech Braci. Został później członkiem Komisji Edukacji Narodowej. Członek Departamentu Wojskowego Rady Nieustającej w 1779 roku. W 1782 roku był posłem na sejm z województwa wileńskiego i sędzią sejmowym ze stanu rycerskiego.

W latach 1788-1792 był posłem na Sejm Czteroletni z województwa lubelskiego. W 1791 był jednym z założycieli Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej.

Od 1802 do śmierci był szefem austriackiego Pułku Piechoty Nr 9.

28 czerwca 1812 został marszałkiem Konfederacji Generalnej Królestwa Polskiego. W 1764 odznaczono go Orderem Orła Białego, w 1765 został kawalerem Orderu Świętego Stanisława, w 1762 odznaczony rosyjskim Orderem św. Andrzeja Apostoła Pierwszego Powołania, w 1808 cesarskim orderem Złotego Runa.

Był właścicielem ordynacji międzyrzeckiej.

W 1812 roku podzielił majątek między swoje dzieci. Pochowany został w kościele św. Krzyża w Warszawie.

Adam Kazimierz Czartoryski i jego żona ukrywali w swym pałacu w 1792 roku Tadeusza Kościuszkę, który był poszukiwany przez służby carycy Katarzyny jako dowódca części oddziałów w wojnie polsko-rosyjskiej. Widzieli w nim przyszłego dyktatora powstania narodowego. Ich wsparcie insurekcji kościuszkowskiej doprowadziło niemal do utraty całego majątku, a skończyło się wysłaniem na carski dwór dwóch ich synów, którzy musieli się zobowiązać do wieloletniej służby Katarzynie II.

Z okazji imienin T. Kościuszki Czartoryscy urządzili na jego cześć przyjęcie i wręczyli mu wieniec z liści dębu, który według przekazów posadził po zwycięstwie pod Wiedniem król Jan III Sobieski. Spotkanie to było zaczątkiem konspiracji patriotycznej po wojnie 1792 r. A.K. Czartoryski niezwykle cenił i wspomagał Tadeusza Kościuszkę i chciał oddać mu za żonę jedną ze swych córek, ale do ślubu nie doszło.

Wiadomym jest, że T. Kościuszko będąc absolwentem Szkoły Rycerskiej, znał dobrze księcia Adama Kazimierza Czartoryskiego, gdyż był on komendantem szkoły kształcącej elitę wojskową Rzeczypospolitej. Ufundował też zdolnemu uczniowi stypendium we Francji. Po powrocie Tadeusza Kościuszki ze Stanów Zjednoczonych, księżę w 1788 roku zabiegał o wysokie funkcje w państwie dla swego byłego wychowanka.

IZABELA CZARTORYSKA, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

IZABELA CZARTORYSKA (1745-1835)

IZABELA (WŁAŚCIWIE: ELŻBIETA) DOROTA Z FLEMMINGÓW CZARTORYSKA

(urodziła się 31 marca 1745 w Warszawie, zmarła 17 czerwca 1835 w Wysocku) – polska arystokratka do by oświecenia, żona księcia Adama Kazimierza Czartoryskiego, przez którego weszła do stronnictwa politycznego Familii, w okresie Sejmu Czteroletniego związana ze Stronnictwem Patriotycznym. W młodości znana ze swobody obyczajów, wśród jej kochanków byli m.in. król Stanisław August Poniatowski i Nikołaj Repnin, poseł rosyjski w Warszawie. W późniejszym okresie życia czynnie zaangażowana w życie polityczne schyłkowego okresu I Rzeczypospolitej i pierwszych lat XIX wieku. Pisarka, mecenaska sztuki, kolekcjonerka pamiątek historycznych, które gromadziła zarówno w Polsce jak i podczas swoich licznych podróży po Europie. Po utracie przez Polskę niepodległości utworzyła pierwsze polskie muzeum w Świątyni Sybilli w Puławach, w którym zgromadziła pamiątki związane z Tadeuszem Kościuszką.

Zbiory te wraz z zebranymi w Domu Gotyckim stały się zaczątkiem obecnego Muzeum Czartoryskich w Krakowie.

Izabela była matką m.in. polityka księcia Adama Jerzego Czartoryskiego (ministra spraw zagranicznych Rosji) i pisarki Marii Wirtemberskiej.

Po uchwaleniu Konstytucji 3 Maja sympatyzowała z walczącymi w jej obronie w wojnie 1792 r. Józefem Poniatowskim i Tadeuszem Kościuszką.

Wielokrotnie gościła i wspomagała Kościuszkę. 17 i 28 października 1792 r. w Sieniawie brała udział w spotkaniach mających na celu zawiązanie konfederacji i ewentualnej walki zbrojnej w obronie Konstytucji 3 Maja. W czasie Insurekcji razem z mężem wspierała funduszami dzieło Kościuszki. Kwestia ta była wielokrotnie tematem przesłuchań carskich prokuratorów w czasie pobytu w niewoli T. Kościuszki w twierdzy w Sankt Petersburgu.

Izabela Czartoryska pomagała córce Zofii i jej mężowi Stanisławowi Kostka Zamoyskiemu, zamieszkałym w Maciejowicach, założyć romantyczny park.

Wspierała budowę Kopca Kościuszki w Krakowie i w roku 1821 przesłała ziemię z pobojuwiska pod Maciejowicami.

JERZY WASZYNGTON (1732-1799)

GEORGE WASHINGTON (JERZY WASZYNGTON),

urodził się 11 lub 22 lutego 1732 roku w Pope's Creek, zmarł 14 grudnia 1799 w Mount Vernon. Amerykański generał, polityk, mąż stanu, wódz naczelny Armii Kontynentalnej (1775–1784), deputowany do Kongresu Kontynentalnego, pierwszy prezydent Stanów Zjednoczonych (1789–1797), mason. Uważany jest za ojca narodu amerykańskiego.

W początkach konfliktu z Anglią Washington wcale nie chciał walczyć o niepodległość. W aktywne życie polityczne kolonii włączył się dopiero w 1774 roku, kiedy sprzeciwił się tak zwanej ustawie stemplowej, poparł ruch oporu zorganizowany w Massachusetts i sprzeciwił się rozwiązaniu House of Burgesses. Wziął udział w II Kongresie Kontynentalnym, gdzie 15 czerwca 1775 roku został mianowany Naczelnym Dowódcą Armii Kontynentalnej. Formalnie dowództwo objął 3 lipca. Kiedy po sygnowaniu *Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych*, mający znaczną przewagę liczebną Anglicy, pod dowództwem braci Williama i Richarda Howe'ów, zaatakowali Nowy Jork. Jesienią 1776 roku, w wyniku działań wojennych Korony, Washington musiał cofać swoje wojska z Long Island na Manhattan i dalej przez New Jersey aż do Pensylwanii. W Boże Narodzenie zaatakował jednak Anglików z Trenton i odniósł zwycięstwo. Kolejne zwycięstwa pod Princeton i Saratogą (do którego walnie przyczynił się Tadeusz Kościuszko), dały wojskom Armii Kontynentalnej przewagę. Po porażce pod Filadelfią 11 września 1777 Washington wycofał się do Valley Forge.

W czerwcu 1778 Washington odniósł zwycięstwo w bitwie pod Monmouth, która była ostatnim większym starciem z Brytyjczykami w północnej części kolonii. Po przyłączeniu się do kolonistów Francuzów, Armia Kontynentalna wyruszyła do Wirginii. Wojna zakończyła się 18 października 1781 zwycięstwem pod Yorktown.

Jerzy Waszyngton w połowie lipca 1778 roku dokonał inspekcji fortyfikacji w West Point, wyrażając się o nich z uznaniem. Kościuszko oprowadzał generała, pokazując umocnienia, które zbudował wraz ze swoimi ludźmi. Forteca mogła pomieścić około 2500 żołnierzy. Do West Point Waszyngton przeniósł swoją kwaterę.

Jerzy Waszyngton wysoko cenił Kościuszkę. Na pożegnanie w 1783 roku podarował mu m.in. miecz i parę pistoletów z wygrawerowanym mottem: *E pluribus unum* („Jedno uczynione z wielu”), nawiązujące do zjednoczenia 13 kolonii. Kościuszko został również przyjęty do najstarszej wojskowej organizacji amerykańskiej – Stowarzyszenia Cyncynatów (Society of Cincinnati), które grupowało oficerów uczestniczących w wojnie o niepodległość. Zostało założone w 1783 roku, pierwszym prezesem był Jerzy Waszyngton, Kościuszko zaś był jednym z pierwszych członków. Stowarzyszenie Cyncynatów, które ogłosiło memoriał poświęcony Kościuszce, stawiający go innym członkom za wzór godny naśladowania.

JERZY WASZYNGTON, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

THOMAS JEFFERSON (1743-1826)

THOMAS JEFFERSON

(ur. 2 kwietnia 1743 r. w Shadwell w Wirginii, zmarł 4 lipca 1826 w Charlottesville) – amerykański prawnik, działacz niepodległościowy, archeolog, architekt, trzeci prezydent USA (1801–1809), jeden z autorów Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych, założyciel stanowego Uniwersytetu Wirginii i Akademii Wojskowej West Point.

Kariere polityczną rozpoczął w roku 1768, kiedy to został członkiem legislatury Kolonii Wirginia i projektu ustawy, który zezwalał na nadawanie wolności swoim niewolnikom. W latach 1775-1776 był deputowanym do 2. Kongresu Kontynentalnego. został powołany na członka pięcioosobowej grupy, mającej opracować projekt Deklaracji Niepodległości. We wrześniu 1776 wybrany do Izby Delegatów stanu Wirginii, izby niższej Zgromadzenia Narodowego Wirginii. W ciągu trzech lat urzędowania przygotował 126 projektów ustaw, w tym ustawę o wolności religii z 1779, która została uchwalona dopiero siedem lat później

W latach 1784-1789 była ambasadorem we Francji. 26 września 1789 objął urząd sekretarza stanu w gabinecie Georga Washingtona. W 1796 r. został wiceprezydentem w gabinecie Johna Adamsa, a w latach 1801-1809 był trzecim prezydentem USA. utworzył Akademię Wojskową w West Point (4 lipca 1802)

Był przyjacielem Tadeusza Kościuszki, który przed wyjazdem w 1798 r. do Europy, pieniądze zarobione w Ameryce przeznaczył testamentem na wykup i edukację niewolników i T. Jeffersona uczynił wykonawcą tego testamentu. Jefferson nie wywiązał się z tego zadania.

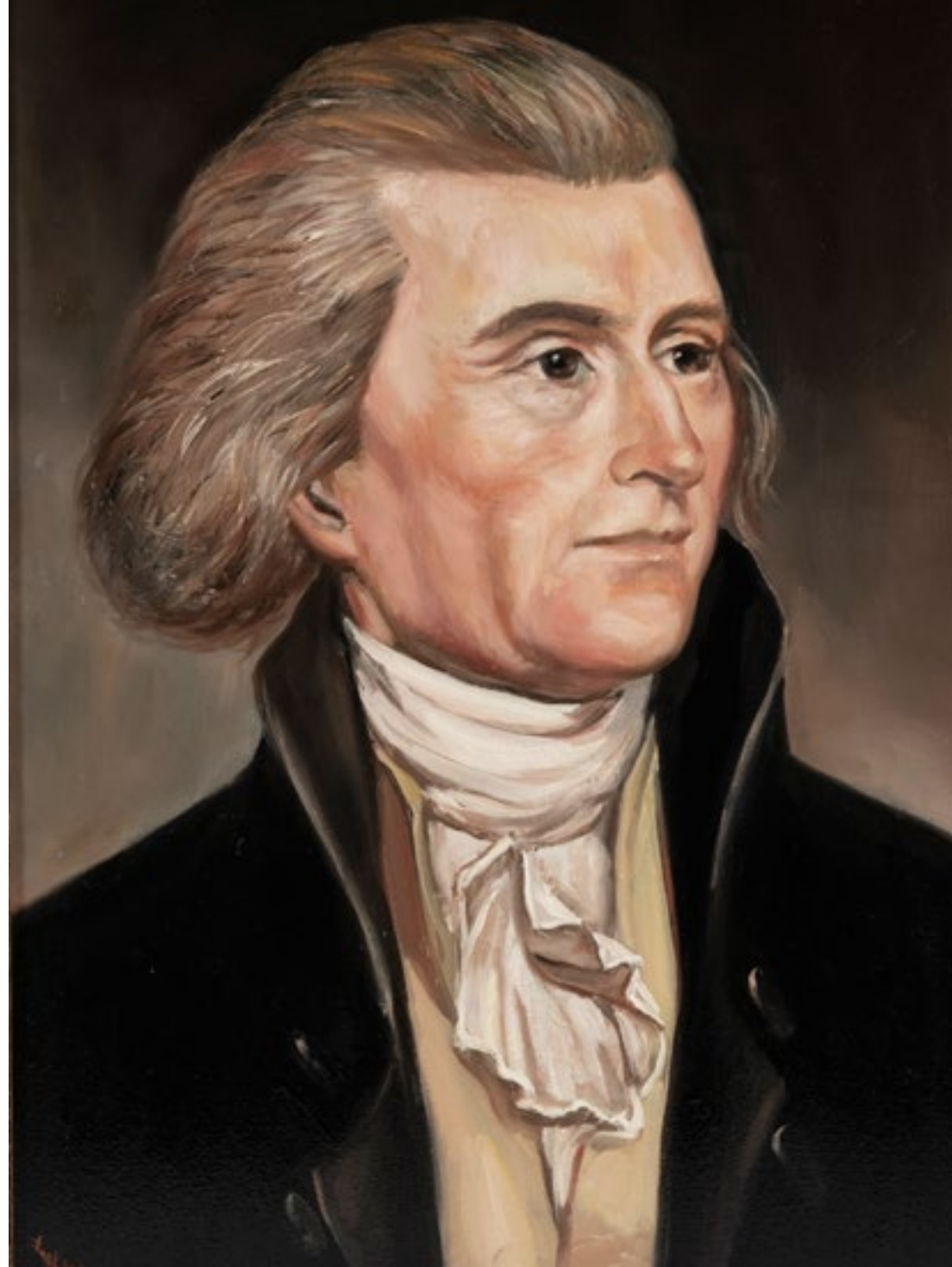
Pisał książki o różnej tematyce: moralności, botanice, procedurze legislacji, filozofii. Jedyną pozycją wydaną za jego życia były *Uwagi o stanie Wirginia*.

Przez wiele lat prowadził z Kościuszką ożywioną korespondencję, która po polsku została wydana drukiem w opracowaniu prof. Izabelli Rusinowej.

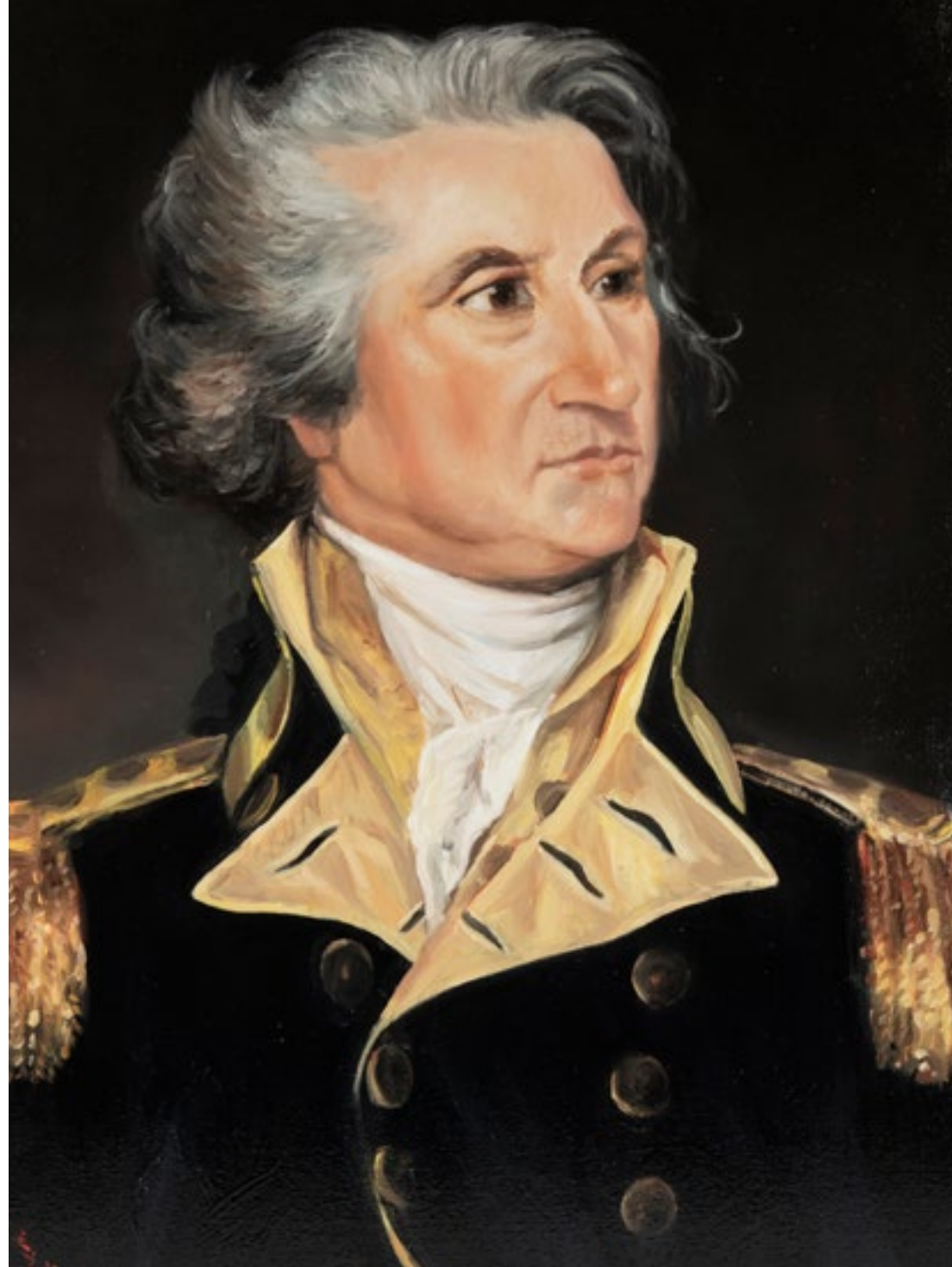
Jefferson działał również jako architekt, propagując w Stanach Zjednoczonych klasycyzm, który jego zdaniem uosabiał demokrację.

Thomas Jefferson jest pochowany w prywatnej posiadłości Charlottesville w stanie Wirginia. Przy wejściu na cmentarz znajduje się granitowy obelisk, na którym napisano:

Tu spoczywa Thomas Jefferson, autor Deklaracji Niepodległości Stanów Zjednoczonych, Statutu Wirginii na rzecz Wolności Religii i ojciec Uniwersytetu Wirginii

THOMAS JEFFERSON, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

NATHANAEL GREENE, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

NATHANAEL GREENE (1748-1786)

NATHANAEL GREENE

(7 sierpnia 1748 - 19 czerwca 1786) był amerykańskim oficerem wojskowym, generałem dywizji i plantatorem, który służył w Armii Kontynentalnej podczas wojny o niepodległość. Wyszedł z wojny ciesząc się reputacją jednego z najbardziej utalentowanych i niezawodnych oficerów Jerzego Waszyngtona i jest znany ze swoich skutecznych dowódców na południowym teatrze konfliktu.

Urodzony w zamożnej rodzinie kwaków w Warwick w stanie Rhode Island, Greene stał się aktywny w kolonialnej opozycji wobec brytyjskiej polityki podatkowej na początku lat siedemdziesiątych XVIII wieku i pomógł założyć Kentish Guards, stanowiącą jednostkę milicji. Po bitwach pod Lexington i Concord w kwietniu 1775 r. legislatura stanu Rhode Island utworzyła armię i wyznaczyła Greene'a na jej dowódcę. Jeszcze w tym samym roku Greene został generałem nowo utworzonej Armii Kontynentalnej. Greene służył pod dowództwem Jerzego Waszyngtona w kampanii bostońskiej, kampanii w Nowym Jorku i New Jersey oraz kampanii w Filadelfii, zanim w 1778 roku został mianowany kwatermistrzem generalnym Armii Kontynentalnej.

W październiku 1780 roku Waszyngton mianował Greene'a dowódcą Armii Kontynentalnej na południowym teatrze działań, gdzie brał udział w kilku potyczkach, głównie w Wirginii, Gruzji i Południowej Karolinie. Po objęciu dowództwa Greene zaangażował się w udaną kampanię wojny partyzanckiej przeciwko

liczebnie przeważającym siłom brytyjskim dowodzonym przez Charlesa Cornwallisa. Odniósł kilka strategicznych zwycięstw pod Guilford Court House, Hobkirk's Hill i Eutaw Springs, podważając brytyjską kontrolę nad amerykańskim Południem.

Tadeusz Kościuszko przybył do Karoliny w sierpniu 1780 r. W 1782 r. poprowadził do walki żołnierzy, jako oficer liniowy niedaleko Combahee Ferry. Gen. Green wychwalał talenty inżynierskie Kościuszki i pisał „Do liczby najużyteczniejszych i najmilszych dla mnie towarzyszy broni należał pułkownik Kościuszko. Z niczym nie daje się porównać gorliwość jego do służby publicznej, a w nawiązaniu do poważnych zadań, jakie się nam nastęrczały wśród drobnej, ale czynnej wojny, nie mogło być pożyteczniejszego nad jego uwagę, czujność i staranność (...) słowem (Kościuszko był) nieprzystępny żadnej pokusie przyjemności, niestrudzony żadną pracą, nieustraszony na wszelkie niebezpieczeństwo.”

Główne walki na lądzie dobiegły końca po kapitulacji Cornwallisa podczas oblężenia Yorktown w październiku 1781 r., lecz Greene służył w Armii Kontynentalnej aż do końca 1783 r. Po wojnie zajął się karierą właściciela plantacji w Gruzji, ale jego uprawy ryżu zakończyły się w większości porażką. Zmarł w 1786 roku na plantacji Mulberry Grove w hrabstwie Chatham w stanie Georgia. Jego imieniem nazwano wiele miejsc w Stanach Zjednoczonych.

LUDWIKA SOSNOWSKA, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

LUDWIKA SOSNOWSKA (1751-1836)

LUDWIKA SOSNOWSKA

herbu Nałęcz (ur. 1751, zm. 6 grudnia 1836 w Równem) – polska szlachcianka, córka hetmana polnego litewskiego Józefa Sosnowskiego i Tekli z domu Despot-Zenowicz, żona księcia Józefa Aleksandra Lubomirskiego.

Ukochana Tadeusza Kościuszki, wolą ojca poślubiona Lubomirskiemu. Najdokładniejszą relację dotyczącą zakończenia romansu Tadeusza Kościuszki i Ludwika Sosnowskiej pozostawił w swoim wspomnieniu „Nieszczęśliwa miłość Kościuszki. Nota przez Świadka naocznego napisana” marszałek guberni mińskiej Michał Despot-Zenowicz, który był krewnym Ludwika (Ludwika Sosnowska była cioteczną siostrą ojca Michała Despot-Zenowicza).

Na skutek kłopotów finansowych mąż w 1794 roku przekazał jej zastawiony majątek w Równem, który wyprowadziła z długów.

Miała troje dzieci, Henryka Ludwika i Fryderyka Wilhelma oraz córkę Helenę.

Pomimo niespełnionej miłości, wspomagała T. Kościuszkę w staraniach o przyjęcie do wojska Rzeczypospolitej. Kiedy wieziono go do niewoli po bitwie pod Maciejowicami wysłała mu przez syna piętnastoletniego Fryderyka do Zasławia wiele kompletów bielizny i ciepłych ubrań, książki do czytania i najlepsze wina i miody oraz szynki i inne wędliny i zobligowała syna, aby złożył hołd bohaterowi dwóch kontynentów.

Sama w tym czasie była chora. Po wyzdrowieniu zaopatrzyła w żywność i odzież jeńców z powstania oraz każdego zaopatrzyła w datek pieniężny.

Do końca życia wielokrotnie wspominała Kościuszkę. Czczyła jego pamięć i po jego śmierci pojechała do Solury, odwiedziła dom w którym mieszkał i zmarł oraz grób.

ŻUROWSKA TEKLA, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

TEKLA ŻUROWSKA (1773-1826)

TEKLA ŻUROWSKA, HERBU LELIWA (UR. 1773)

Druga wielka miłość Tadeusza Kościuszki.

Urodziła się w 1773 roku. Ojciec – prezes sądów, chorąży żydaczowski, generał-major, wraz z żoną ufundował kościół w Płoskirowie. Kiedy Tekla miała 18 lat, zakochał się w niej z wzajemnością Tadeusz Kościuszko (opublikowane są jego listy miłosne do niej). Poznali się w 1790 roku w Międzybożu, gdzie Kościuszko kwaterował z dywizją liczącą 14 tysięcy żołnierzy. Żurowscy zjechali tam wówczas na kurację do słynnego lekarza Hakenszmita. Ojciec jednak nie dał zezwolenia na małżeństwo, ze względu na dużą różnicę wieku (Kościuszko miał wówczas już 44 lat) oraz brak majątku (miał tylko szarżę wojskową). Tekla wyszła za Stanisława Chwaliboga. Miała syna: Józefa Chwaliboga, filozofa (1808-1841).

ANNA Z ZAMOYSKICH SAPIEŻYNA, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

ANNA Z ZAMOYSKICH SAPIEŻYNA (1772-1859)

ANNA Z ZAMOYSKICH SAPIEŻYNA, KSIĘŻNA

Urodziła się 1 sierpnia 1772 w Zamościu, zmarła 27 listopada 1859 w Paryżu.

Malarka amatorka, miniaturzystka, fundatorka klasycystycznego budynku szkoły elementarnej w Szydłowcu, przez lata dbała o poziom edukacji w założonej przez siebie szkole i wspierała ją finansowo; niedoszła żona Tadeusza Kościuszki. Nazywano ją „białą różyczką”

Pisano o niej „wielkich cnót i rozumu pani”, niewiasta „męskiego ducha”. Jej wychowawcą był Stanisław Staszic, który wykształcił w niej zamiłowanie do nauki. Jej matka Konstancja chciała zaręczyć ją z Tadeuszem Kościuszką, ale ksiądz Staszic, mimo odwzajemnionej miłości dwojga młodych ludzi, wyperswadował jej to, natomiast gorąco poparł w staraniach o rękę Anny Aleksandra Sapiehę. Małżeństwo okazało się nieudane. Anna była zagorzałą wielbicielek Kościuszki, Aleksander służył Napoleonowi.

W 1803 roku wyjechała do Paryża, gdzie mieszkała do 1808 w wynajętej rezydencji Saint-Germain-en-Laye. Tu odwiedzał ją przebywający w Paryżu Tadeusz Kościuszko, z którym była w wielkiej przyjaźni. W jej salonie spotykał się ze swymi przyjaciółmi. Kiedy w 1806 roku zakupiła pałac na lato w Mons, T. Kościuszko także tam przyjeżdżał. Dla niego dom Anny był ostoją polskości i chętnie w nim wypoczywał. Kiedy Kościuszko przebywał w Solurze, Anna odwiedzała go. W 1817 przekazał 15-letniemu synowi Anny, Leonowi Sapieszce pałasz zdobyty przez

Jana III Sobieskiego w czasie bitwy pod Wiedniem, a ofiarowany Kościuszcze przez Jana Henryka Dąbrowskiego w 1799 roku oraz tabakierkę. W liście napisał „niech pałasz ten będzie mu pobudką by do dobrych i walecznych czynów się sposobił”, co się po latach proroczo wypełniło. Anna przez wiele lat była wierną i oddaną przyjaciółką Tadeusza Kościuszki.

Po upadku powstania listopadowego znalazła się na emigracji i związała się z obozem księcia Adama Jerzego Czartoryskiego. Dbła o finanse obozu Czartoryskich z tak wielkim zaangażowaniem, że historycy nadali jej miano „ministra finansów Hôtelu Lambert”. Z jej funduszy Czartoryscy zakupili Hotel Lambert.

Księżna przywiozła z Włoch przyszły hymn Polski, Mazurek Dąbrowskiego. Wykonywała go na szpince i śpiewała przy otwartych oknach na Nowym Świecie. Tak poznali go przypadkowi przechodnie, którzy rozstawili melodię wyśpiewaną przez hrabinę.

Od najmłodszych lat była związana z nurtem patriotyczno-niepodległościowym: aktywna w czasie powstania kościuszkowskiego utrzymywała bliskie kontakty z tworzącymi się we Włoszech Legionami.

KONSTANCJA ZAMOYSKA (1742-1797)

KONSTANCJA Z CZARTORYSKICH ZAMOYSKA

Właścicielka dóbr maciejowickich i fundatorka szpitala w Maciejowicach, matka Anny Zamoyskiej Sapieżyny. Planowała ślub córki z Tadeuszem Kościuszką, który wyperswadował jej Stanisław Staszic.

Była żoną dwóch ordynatów w Zamościu, VIII Klemensa (1763), a później X Andrzeja (1768-1792).

Bardzo ceniła Tadeusza Kościuskę, uważając go za wielkiego patriotę i genialnego wodza. W 1792 roku zaprosiła Tadeusza Kościuskę, który wcześniej przebywał we Lwowie, do swego pałacu w Zamościu. Skorzystał on z zaproszenia wdowy po Kanclerzu Andrzeju Zamoyskim i udał się do Zamościa, gdzie przebywał przez tydzień. Tadeusz Kościuszko zamieszkał gościnnie w pałacu Zamoyskich i tam właśnie spotkał się kilkakrotnie ze Stanisławem Staszicem, który był nauczycielem dzieci Zamoyskich. Ten ostatni miał okazję przeprowadzić z przyszłym Naczelnikiem powstania szereg rozmów na tematy polityczne, dotyczące przede wszystkim poszukiwania dróg ratowania Polski. Tadeusz Kościuszko po doświadczeniach amerykańskich przepojony był hasłami demokratycznymi i pragnął dla Polski ustroju opartego na republikańskich wzorach Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

Gdy wybuchła insurekcja kościuszkowska, jej echa docierały również do Zamościa przez kordon graniczny. Ordynatowa Konstancja Zamoyska wspierała materialnie i finansowo powstanie. Konstancja Zamoyska w połowie 1794 roku udzieliła gościny w Zamościu m.in. pełnomocnikowi – delegatowi Rady Naczelnej Narodowej powstania na ziemię chełmską i województwo wołyńskie Ignacemu Krzuckiemu, który wraz z prezydującym w Komisji Porządkowej chełmskiej, unickim biskupem chełmskim Porfiriuszem Skarbkiem Ważyńskim, po klęsce wojsk powstańczych pod Chełmem, schronił się za kordonem austriackim.

Po uwolnieniu T. Kościuszki z niewoli interesowała się jego losem i wspierała go finansowo, była wielką admiratorką Tadeusza Kościuszki.

Była fundatorką szpitala i przytułku w Maciejowicach dla osób starszych i ubogich; realizację tego zamierzenia zleciła w zapisie testamentowym (1796) swemu synowi, Stanisławowi Kostce Zamoyskiemu. Budynek ten istnieje do dziś. Zamoyscy, którzy utrzymywali szpital i lekarza, do którego obowiązków należało także odwiedzanie chorych w domach. W czasie działań wojennych stawał się szpitalem wojskowym, tak było i w czasie powstania styczniowego, I i II wojny światowej.

KONSTANCJA ZAMOYSKA, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

ZOFIA GLAVANI, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

ZOFIA GLAVANI (1760-1822)

ZOFIA GLAVANI PRIMO VOTO WITTOWA SECUNDO VOTO POTOCKA

Przedstawiała się także jako Sophie de Tchelitche (Celice) (ur. 12 stycznia 1760 w Bursie, zm. 24 listopada 1822 w Berlinie) – stambulska kurtyzana pochodzenia greckiego. Do historii przeszła jako kobieta słynąca z wyjątkowej urody (La Belle Phanariote), intelektu i licznych romansów. Na salony weszła jako żona Józefa Witta, a po rozwodzie z nim – jako trzecia żona Stanisława Szczęsnego Potockiego, którego poślubiła 17 kwietnia 1798 roku.

Pochodziła z biednej rodziny. W dwunastym roku życia została adoptowana przez ciotkę Glavani i nosiła jej nazwisko. Przed przyjazdem do Polski posługiwała się imieniem Dudu. W wieku siedemnastu lat została sprzedana przez ciotkę, która była stambulską kurtyzaną, Karolowi Boscampowi-Lasopolskiemu, posłowi nadzwyczajnemu Rzeczypospolitej przy Porcie Osmańskiej. Do kwietnia 1778 roku pełniła przy nim funkcję oficjalnej metresy. Przez kolejny rok była w Stambule luksusową kurtyzaną.

W styczniu 1779 roku wyruszyła przez Rumunię do Polski do Karola Boscamp-Lasopolskiego. 14 czerwca w Zienkowicach potajemnie została żoną Józefa Witta, syna Jana, komendanta twierdzy w Kamieńcu Podolskim. W podróż poślubną państwo Wittowie wybrali się do Warszawy oraz innych stolic europejskich: Berlina, Brukseli, Paryża, Wiednia, budząc wszędzie zachwyt nad jej niezwykłą urodą. Została wtedy okrzyknięta najpiękniejszą kobietą Europy,

W czasie kilkuletniej podróży Zofia miała przygody miłosne m.in. z hrabią Prowansji, późniejszym królem Ludwikiem XVIII, i jego bratem, hrabią Artois.

W 1787 roku wyruszyła w podróż do Stambułu, gdzie zastał ją wybuch wojny rosyjsko-tureckiej. Rok później znalazła się w obozie faworyta Katarzyny Wielkiej, księcia Grigorija Potiomkina, którego została kochanką. Po jego śmierci poznała pana na Tulczyńce, Stanisława Szczęsnego Potockiego. Zostawszy jego kochanką, towarzyszyła mu w latach pięćdziesiątych w kolejnej podróży po Europie.

W 1791 r. po odmowie zgody na małżeństwo T. Kościuszki z Teklą Żurowską, przybyła do kwatery Kościuszki w Dubnie i w jej ramionach generał przez kilka tygodni odzyskiwał równowagę psychiczną.

W roku 1798 Zofia – rozwiodła się z Józefem Wittem i wyszła za mąż za swego protektora, Szczęsnego Potockiego. Po uchwaleniu Konstytucji 3 maja odwozila Szczęsnego od współpracy z Rosjanami, namawiała do powrotu do Warszawy wbrew opinii o jej prorosyjskości.

Zmarła w Berlinie 24 listopada 1822 roku, po długiej i ciężkiej chorobie. Została pochowana w Humaniu, tuż obok swojej ukochanej Sofiówki – jednego z piękniejszych w Europie parków – założonej specjalnie dla niej i podarowanej przez zakochanego w niej Potockiego.

WIRYDIANNA FISZEROWA (1761-1826)

WIRYDIANNA Z RADOLIŃSKICH HERBU LESZCZYC PRIMO VOTO KWILECKA SECUNDO VOTO FISZEROWA

Wybitna pamiętnikarka okresu Oświecenia.

W 1784 roku udała się w podróż do Berlina, gdzie miała możliwość poznania króla Fryderyka II. Pisała mowy dla kuzyna, posła na Sejm Czteroletni, dzięki czemu jako jedyna kobieta mogła uczestniczyć w posiedzeniach sejmku oraz mniej lub bardziej oficjalnych spotkaniach politycznych.

Po pierwszym, nieudanym małżeństwie z Antonim Kwileckim w roku 1788, którego owocami byli córka Anna zwana Niną (ur. 1789) i syn Józef zwany Żuzu (ur. 1791), była przez wiele lat w separacji z mężem.

W 1801 r. pojechała do Paryża, aby poznać Tadeusza Kościuszkę, którego darzyła patriotycznym uwielbieniem i prawdziwą sympatią, określaną przez nią samą jako zadurzenie. Intuicja jej nie zawiodła, bowiem z czasem ich znajomość przerodziła się w prawdziwą przyjaźń. Naczelnik bardzo ją polubił, spędzał z nią dużo czasu, prowadzili ożywioną korespondencję.

Tadeusz Kościuszko był wówczas przejęty losem swojego podkomendnego, adiunkta Stanisława Fiszera. Naczelnik wyswatał go z Wirydianną. Ślub odbył się w sierpniu 1806 roku. Towarzysząc mężowi poznała wiele wybitnych i znaczących osobistości. Niestety, i ten związek okazał się nieudany. Drugi mąż, wykorzystując

jej zaangażowanie i patriotyzm od początku ją oszukiwał. Pisała rozgoryczona. Małżeństwo nie trwało długo. 17 października 1812 roku Stanisław Fiszer poległ bowiem w bitwie pod Winkowem nad rzeką Czerniszną.

Po śmierci męża zamieszkała w Warszawie. Jako bywalczyni stołecznych salonów, wraz z siostrą generała Sokolnickiego, pułkownikową Brzechwiną pisywała złośliwe epigramy wyśmiewające księcia Konstantego.

Wirydianna Fiszerowa była autorką wspomnień o Tadeuszu Kościuszcze, napisanych po jego śmierci w 1817 roku i ogłoszonych najpierw w języku polskim na łamach, a następnie po francusku w piśmie „...”. Napisała również niezwykły pamiętnik, w którym znajduje się barwny opis życia w epoce stanisławowskiej i na przełomie XVIII i XIX wieku. W swoich pamiętnikach nie opisywała nawet bliskich osób w samych superlatywach, co w polskim pamiętnikarstwie było pewną nowością. Do późnego wieku zachowała urodę i nawet kiedy miała ok 60 lat pojedynkowali się o nią młodzi oficerowie. Zmarła 26 lutego 1826 roku w Działyniu pod Gnieznem, w majątku bratanicy Julii z Brezów Wołłowiczowej.

WIRYDIANNA FISZEROWA, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

MARIA CARIGNAN, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

MARIA CARIGNAN (1779-1851)

MARIA KRYSZYNA ALBERTYNA CARIGNAN,

„księżna Saska” (ur. 7 grudnia 1779, zm. 24 listopada 1851 w Paryżu)

Córka Franciszki Krasińskiej i królewicza Karola, ukochanego syna Augusta III Sasa. W 1797 r. poślubiła księcia Karola Emanuela Sabudzkiego Carignan, po którego śmierci w 1800 r. poślubiła księcia de Montlert, z którym zamieszkała w Paryżu. Jej syn z pierwszego małżeństwa w latach 1831-1849 był królem Sardynii, a wnuk Wiktor Emanuel II został pierwszym królem zjednoczonych Włoch. Jej córka Elżbieta została żoną arcyksięcia austriackiego Reintera.

Tadeusza Kościuszkę poznała po jego drugim powrocie z Ameryki przez znanego pisarza, nauczyciela włoskiego dla księżnej, B. Molinarię, w salonie Anny Sapieżyny.

Maria miała przekonania republikańskie, podobnie jak jej pierwszy mąż. Pisano o niej, że „kochała entuzjastycznie Polskę, ojczyznę swej matki, więc i losem Polaków zajmowała się ogromnie”.

Maria była 40 lat młodsza od Kościuszki. Kilkanaście lat trwała przyjaźń z T. Kościuszką i Maria bardzo sobie tę przyjaźń bardzo ceniła. Drugie małżeństwo nie przeszkodziło jej w kontynuacji dawnej przyjaźni. Kościuszko prowadził z nią korespondencję za pośrednictwem Molinarię. Zachowały się listy z lat 1807 - 1816.

Córka Marii z drugiego małżeństwa Augusta Montlear zasłynęła z dobroczynności, nauczyła się języka polskiego i została obywatelką polską. Zamieszkała w Galicji i gospodarowała w części dóbr Lanckorony.

EMILIA ZELTNER, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

EMILIA ZELTNER (1804-1875)

EMILIA ZELTNER CÓRKA FRANCISZKA PRIMO VOTO MOROSINI

Uczennica Tadeusza Kościuszki w Szwajcarii, której zapisał swoje serce.

Niepewny jest rok jej urodzenia.

Kiedy Kościuszko przybył do Szwajcarii w 1815 roku, miała lat 18-19, a według innych 13-15. Są dwie metryki chrztu: jedna z 6 grudnia 1797, druga z 16 lipca 1804 roku, obie na imię Marii Magdaleny, prawdopodobnie imię Emilia było przybranym.

W akcie ślubu z roku 1819 jest zapis, że miała lat 21 imiona Maria Magdalena Emilia.

Tadeusz Kościuszko uczył ją i jej siostrę Urszulę geografii historii i matematyki.

Najnowsze biografie sugerują, że Kościuszko miał słabość do płci pięknej przez całe życie.

Dla obu panien zresztą zapisem testamentowym zostawił hojną sumę, ale Emilia solurska otrzymała też i szkatułę, zawartości której nikt nie zna... Ona właśnie kazała wybudować w rodowej majątności swego męża we Włoszech mauzoleum, w którym umieściła zabalsamowane serce Naczelnika, a czas pokazał, że Polacy mieli trochę kłopotów, by rodzina Morosinich, nawet w 20 lat po śmierci Emilii, zgodziła się na rozstanie się na zawsze z tą pamiątką rodzinną...

Emilia zmarła w roku 1875.

Serce, które przez ponad rok przebywało w kuli na obelisku przy grobie Naczelnika w Zuchwil. W 1819 Emilia Zeltner, po swoim zamążpójściu, zabrała serce do Vezii, a w 1829 r. do Varese we Włoszech. W 1895 urna z sercem została przekazana do Muzeum Polskiego w Rapperswilu.

JULIAN URSYN NIEMCEWICZ (1757-1841)

JULIAN URSYN NIEMCEWICZ, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

JULIAN URSYN NIEMCEWICZ

urodził się 16 lutego 1757 w Skokach koło Brześcia Litewskiego, zmarł 24 maja 1841 r. w Paryżu, pochowany na Cmentarzu w Montmorency pod Paryżem. Polityk, poseł na sejm, historyk, pamiętnikarz, publicysta, dramatopisarz, poeta, autor powieści i tłumacz, absolwent Szkoły Rycerskiej, członek Komisji Edukacji Narodowej, sekretarz i adiutant Tadeusza Kościuszki, autor pierwszej jego biografii.

Niemcewiczowie byli tzw. klientami domu Czartoryskich. W 1784 roku dzięki stypendium ufundowanym przez Czartoryskiego, który rozpoznał w młodym Niemcewiczu człowieka obdarzonego licznymi talentami, rozpoczął obowiązkową wówczas dla młodego człowieka należącego do elity społeczeństwa wyprawę po Europie. Zwiedził Włochy, Paryż, Londyn i Amsterdam. Do Polski wrócił w roku 1786, zamieszkał u Czartoryskich w Puławach i tu zaangażował się w działalność publiczną, opowiadając się po stronie opozycji antymagnackiej. Nie ograniczał się do przemówień sejmowych, wykorzystał swój talent poetycki do tworzenia utworów wymierzonych w zwolenników starego porządku. Po zwycięstwie Targowicy, obawiając się zemsty targowiczian, opuścił Polskę. We Florencji zetknął się z Tadeuszem Kościuszką i od tego momentu zaczęła się ich bliska współpraca. Spora część kościuszkowskich uniwersałów jest – według zgodnej opinii wielu badaczy – jego autorstwa.

Na emigracji aktywnie uczestniczył w przygotowaniach do insurekcji. Powrócił do kraju i od czerwca 1794 był

adiutantem i sekretarzem Tadeusza Kościuszki podczas insurekcji kościuszkowskiej. Towarzyszył Kościuszce w najważniejszych chwilach: w czasie oblężenia Warszawy w 1794 roku i w stoczonym tego samego roku bitwie pod Maciejowicami, podczas której został ranny w rękę i dostał się do rosyjskiej niewoli. Osadzony w petersburskiej twierdzy, poddawany był przez dwa lata przesłuchaniom. Po uwolnieniu opuścił Petersburg i znalazł się w Ameryce jako towarzysz Kościuszki, a ich droga do Nowego Świata wiodła przez Sztokholm i Londyn.

Początkowo zamieszkał w Filadelfii. Podróżował po wschodnich stanach, spotkał się z Waszyngtonem i Jeffersonem, a latem roku 1798 osiadł w Elizabethtown. Został wybrany członkiem Amerykańskiego Towarzystwa Filozoficznego, a po kilku latach otrzymał obywatelstwo amerykańskie. Na wiadomość o śmierci ojca odwiedził Polskę w latach 1802-1804, a w 1807 wrócił na stałe do kraju. Został wtedy sekretarzem Senatu i pierwszym prezesem Dyrekcji Rządowej Teatru Narodowego. Od 1802 był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a od stycznia 1827 jego prezesem. W 1821 r. napisał „Pochwałę Kościuszki”, patetyczną mowę wygłoszoną w Kościele Św. Krzyża w Warszawie.

W 1822 roku osiadł w swych dobrach w podwarszawskim Ursynowie i oddał się twórczości literackiej.

JULIAN URSYN NIEMCEWICZ

Po wybuchu powstania listopadowego w 1830 roku wyjechał w misji dyplomatycznej do Londynu. Był członkiem Rady Administracyjnej. 5 grudnia 1830 roku Rząd Tymczasowy Królestwa Polskiego powołał pod jego przewodnictwem kilkunastoosobowy Komitet do Przejrzenia Papierów Policji Tajnej. Jako senator podpisał 25 stycznia 1831 roku akt detronizacji Mikołaja I Romanowa. W czerwcu 1831 roku był senatorem-kasztelanem Królestwa Polskiego. Był członkiem sejmu powstańczego na emigracji. Od września 1833 pozostawał w Paryżu, będąc związanym ze stronnictwem Adama Jerzego Czartoryskiego. Członek władz Związku Jedności Narodowej. Był prezesem Wydziału Historycznego Towarzystwa Literackiego w Paryżu. Pozostawił liczne pamiątki z każdego okresu życia.

OFICER KAWALERII, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2023.

GRZEGORZ PIRAMOWICZ, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

GRZEGORZ PIRAMOWICZ (1735-1801)

Grzegorz Piramowicz, *Pisandro; Pyram* ur. 25 listopada 1735 we Lwowie, zm. 14 listopada 1801 w Międzyrzecu Podlaskim. Polski duchowny rzymskokatolicki, kaznodzieja, pedagog, działacz oświatowy, pisarz i poeta oświeceniowy, teoretyk wymowy i poezji, filozof pochodzenia ormiańskiego.

Urodził się we Lwowie, w ormiańskiej rodzinie kupieckiej. Po ukończeniu nauki w kolegium jezuickim wstąpił do zakonu (10 sierpnia 1754), a nieco później został nauczycielem szkół publicznych we Lwowie. Po zakończeniu 3-letniego nowicjatu w Krakowie przebywał w latach 1757–1759 w Jurowicach nad Prypecią. W roku szkolnym 1759/1760 uczył poetyki w Łucku, a w roku 1760 studiował teologię we Lwowie. W roku 1764 uzyskał tytuł doktora teologii. W tym samym roku został kaznodzieją i profesorem teologii kolegium krzemienieckiego.

Dla ułatwienia nauki łaciny wydał w roku 1767, *Bajki Fedra*. Odbił kilka podróży zagranicznych (m.in. Francja w latach 1768–1770), w Rzymie) wykładał teologię moralną w kolegium jezuitów i nawiązał bliższe kontakty z Ignacym Potockim, kształcącym się w rzymskim kolegium Nazarenum. Do czasu kasacji zakonu należał do jezuitów. Przez niemal 3 lata (1771–1773) wykładał logikę w kolegium lwowskim, będąc jednocześnie kaznodzieją katedralnym. W roku 1771 debiutował na łamach czasopisma „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne”, z którym współpracował do roku 1777.

Od roku 1774 był proboszczem w Kurowie (w parafii pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i św. Michała Archanioła), od 1785 równolegle także w Końskowoli. W latach 1777–1789 był proboszczem w Maciejowicach. W roku 1797 roku pod naciskiem Austriaków zdał probostwa i przeniósł się do Międzyrzecza Podlaskiego.

Był profesorem filozofii w kolegium jezuickim we Lwowie. Uczestniczył w pracach Komisji Edukacji Narodowej, jednocześnie pełnił obowiązki sekretarza Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych. W roku 1791 był jednym z założycieli Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej.

Został desygnowany przez konfederację targowicką do zasiadania w Towarzystwie do Ksiąg Elementarnych. Od roku 1800 był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Ważniejsze prace: współautor i redaktor Ustaw Komisji Edukacji Narodowej, autor *Nauki obyczajowej dla ludu*, podręcznika *Wymowa i poezja dla szkół narodowych*, *Powinności Nauczyciela*. Krótko wydawał pismo *Przestrogi dla czytających gazety, dzienniki, podróże...*, będące zbiorem polemik z zarzutami wobec literatów włoskich. Był autorem wielu wystąpień, mów okolicznościowych i kazań patriotycznych, także w okresie Insurekcji Kościuszkowskiej.

BEZIMIENNA, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 60x90 cm, płótno olej, 2020.

BEZIMIENNA (zm. 1794)

BEZIMIENNA

Kiedy Tadeusz Kościuszko zamieszkał w Solurze w Szwajcarii, na cmentarzu w Zuchwil wznosił niewielki kamienny pomnik grobowy poświęcony „Bezimiennej”. W ten sposób chciał uczcić kobietę, którą wspominał na emigracji, której imienia nie wymieniał, ani nie umieścił go na grobie. Kobieta ta walczyła z bronią w ręku w czasie Insurekcji i zginęła w czasie bitwy pod Maciejowicami 10 października 1794 roku. Krótko po śmierci Tadeusza Kościuszki 15 października 1817 roku, na tym samym cmentarzu w Zuchwil wzniesiono symboliczny grób z pomnikiem, na którego szczycie znajduje się kula, a na cokole napisano „Wnętrznosci Tadeusza Kościuszki 17 października 1817”.

Grób Bezimiennej zniknął kiedy likwidowano cmentarz, natomiast pomnik Tadeusza Kościuszki istnieje do dziś.

Była także informacja, że w kuli tego pomnika przez rok przebywało serce Tadeusza Kościuszki, zanim zostało przekazane Emilii Zeltner primo voto Morozini.

ZOFIA Z CZARTORYSKICH ZAMOYSKA, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

ZOFIA Z CZARTORYSKICH ZAMOYSKA (1778-1837)

ZOFIA Z CZARTORYSKICH ZAMOYSKA

(ur. 15 września 1778 w Warszawie, zm. 27 lutego 1837 we Florencji) – polska arystokratka, filantropka, inicjatorka Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności.

Była piątym dzieckiem Izabeli Czartoryskiej z domu Fleming i Adama Kazimierza Czartoryskiego, choć jej ojcem mógł być w rzeczywistości Franciszek Ksawery Branicki

Uważana była przez współczesnych za wielką piękność. Często ją portretowano. 20 maja 1798 roku, w Puławach, wyszła za mąż za Stanisława Kostkę Zamoyskiego. Nazywana jest „Matką Rodu Zamoyskich”, ponieważ została matką dziesięciorga dzieci: Konstantego (ur. 1799), Andrzeja Artura (1800), Jana (1802), Władysława (1803), Celiny (1804), Jadwigi (1806), Zdzisława (1810), Augusta (1811), Elizy (1818) i Stanisława (1820).

Przez długi czas przebywała w Dobrach Maciejowickich, przyczyniła się wraz z matką Izabelą do założenia romantycznego parku w Podzamczu i wzniesienia budowli parkowej, baszty w stylu neogotyku angielskiego, która była wykorzystywana jako holendernia. Po zarekwirowaniu Czartoryskim po powstaniu listopadowym majątku w Puławach, pod jej opiekę zostały przekazane rzeźby i umieszczone w parku Podzamczu, gdzie przebywały do końca II wojny światowej.

Kultywowała pamięć o Tadeuszu Kościuszcze.

Zofia angażowała się w działalność charytatywną. W roku 1814 założyła Warszawskie Towarzystwo Dobroczynności, na rzecz którego jako ośmiolatek koncertował Fryderyk Chopin. Przewodniczyła także Towarzystwu Muzycznemu w Warszawie.

Napisała i wydała poradnik „Rady dla córki” przeznaczony dla jej córki Jadwigi, przyszłej żony Leona Sapiehy. W publikacji roztrząsała takie kwestie, jak co to znaczy być pobożną kobietą i dobrą żoną. Najnowsze wydanie książki ukazało się w 2002 roku i w 2020.

Wyjechała za granicę ze względu na problemy zdrowotne. Zmarła 27 lutego 1837 roku we Florencji na skutek gruźlicy. Została pochowana w kościele Santa Croce, jej nagrobek wykonał Lorenzo Bartolini. Kopia tego nagrobka znajduje się w kościele w Kozłowie.

STANISŁAW KOSTKA ZAMOYSKI (1775-1856)

STANISŁAW KOSTKA FRANCISZEK SALEZY REGINALD ZAMOYSKI HERBU JELITA

(ur. 13 stycznia 1775 w Warszawie, zm. 2 kwietnia 1856 w Wiedniu)

Był synem Andrzeja Hieronima Zamoyskiego (1716–1792) – Kanclerza Wielkiego Koronnego i księżnej Konstancji Czartoryskiej, która w 1792 r. kupiła Dobra Maciejowickie, w których 10 października 1794 r. rozegrała się Bitwa pod Maciejowicami, w wyniku której Tadeusz Kościuszko został ranny i dostał się do niewoli, a zamek maciejowicki został spalony. Po odbudowie już w postaci pałacu, zamieszkała tu wraz z dziećmi jego żona Zofia z Czartoryskich, córka Izabelli. Stanisław Kostka często tu przyjeżdżał z Warszawy.

Będąc właścicielem miasta Maciejowice, przyczynił się do jego rozwoju, zbudował szpital, ratusz, kościół, browar, zakład tkacki, a po pożarze w 1819 r. odbudował wiele domów. W Dobrach Maciejowickich przyczynił się do rozwoju rolnictwa, hodowli zwierząt, nowych upraw m.in. ziemniaków, truskawek i nowoczesnej gospodarki leśnej, założył szkółki drzew leśnych, owocowych i ozdobnych.

Wraz z synami odwiedził T. Kościuszkę w Solurze w Szwajcarii.

W 1818 r. za namową T. Kościuszki założył Szkołę Parobczą, pierwszą na ziemiach polskich szkołę zawodową dla dzieci chłopskich, które po jej ukończeniu otrzymywały gospodarstwa czynszowe.

Pełnił wiele funkcji rządowych, w 1809 r. był prezesem Rządu Centralnego Wojskowego Tymczasowego Obojga

Galicji, w 1810 został senatorem -wojewodą Księstwa Warszawskiego. Od 29 stycznia 1822 do 20 lipca 1831 był prezesem Senatu Królestwa Polskiego, od 1830 był członkiem Rady Ogólnej Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Jednocześnie był XII ordynatem na Zamościu, a do 1850 członkiem Rady Państwa Imperium Rosyjskiego, rzeczywistym tajnym radcą.

Był przeciwnikiem powstania listopadowego. W 1830 wyjechał do Petersburga. W czasie powstania listopadowego był nieobecny na posiedzeniach Senatu, skreślony z listy senatorów przez sejm powstania listopadowego 20 lipca 1831 roku. Później osiadł w Wiedniu.

Tytuł hrabiowski odziedziczył po ojcu, zatwierdzony w Królestwie Kongresowym w 1820, a w 1844 w Rosji. Odznaczony został Orderem Orła Białego 16 czerwca 1812 r. W 1812 został kawalerem Orderu Świętego Stanisława. Neapolitańską wielką wstęgę Orderu Obojga Sycylii otrzymał w 1810, a w 1825 został kawalerem rosyjskich Orderu Świętego Andrzeja Apostoła Pierwszego Powołania i Orderu św. Aleksandra Newskiego; odznaczony maltańskim Orderem św. Jana Jerozolimskiego.

Żonaty z księżniczką Zofią z Czartoryskich, córką Izabelli Czartoryskiej, z którą miał 10 dzieci (7 synów i 3 córki).

STANISŁAW KOSTKA ZAMOYSKI, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

FRANCISZEK PASZKOWSKI (1778-1856)

FRANCISZEK MAKSYMILIAN PASZKOWSKI

(ur. 12 października 1778 w Brodach na Podolu, zm. 10 marca 1856 w Krakowie) – generał brygady Armii Księstwa Warszawskiego odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Virtuti Militari. Budowniczy i pierwszy prezes Komitetu Kopca Kościuszki w Krakowie.

Z wyróżnieniem ukończył studia na wydziale filozoficznym uniwersytetu we Lwowie. Uczestnik kompanii legionów w latach 1797-1801, wojen napoleońskich w latach 1804-1813 oraz powstania listopadowego. Przyjaciel, spadkobierca i twórca biografii Tadeusza Kościuszki. Działacz dobroczynny i oświatowy, członek Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. W maju 1797 roku wyemigrował do Włoch, gdzie wstąpił do Legionów Polskich, we wrześniu 1798 roku uzyskał stopień kapitana, adiutanta majora. Miał swój wkład w redagowaniu i rozprowadzaniu „Dekady Legionowej”.

W czasie wojny z II koalicją antyfrancuską we wrześniu 1800 roku otrzymał przydział na kapitana w Legii Włoskiej. W 1801 roku poznał Tadeusza Kościuszkę i następne trzy lata spędził u jego boku, zbierając materiały do biografii. W latach 1804–1805 przebywał w obozie warownych Châlons-sur-Marne. W czasie wojny z III koalicją antyfrancuską odznaczył się w bitwie pod Austerlitz.

W 1806 roku, razem z marszałkiem Muratem, przybył do Warszawy. Książę Józef Poniatowski przeniósł go do swojej Legii, do 3 pułku piechoty.

W 1807 roku awansowany na stopień pułkownika i szefa sztabu Legii. W marcu 1807 roku, dzięki rekomendacji

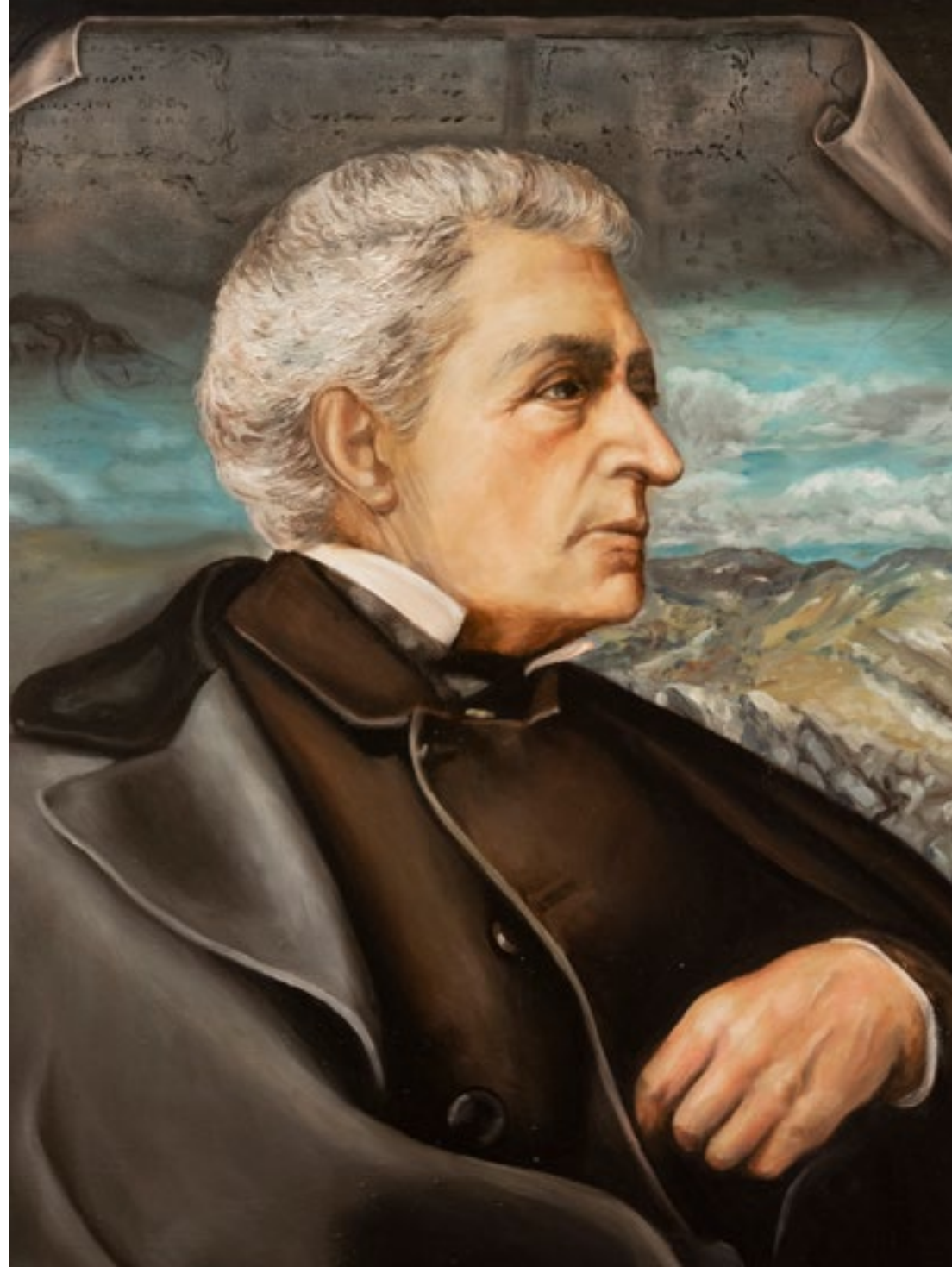
Poniatowskiego, Paszkowski został jednym z fligeliadiutantów księcia warszawskiego Fryderyka Augusta. W maju 1812 r. awansował na generała brygady. W czasie kompanii rosyjskiej w 1812 roku dowodził 2 brygadą 16 Dywizji Piechoty gen. Józefa Zajączka. Brał udział w bitwie pod Smoleńskiem, Borodino i Czirikowem. Następnie przejął po gen. Józefie Zajączku dowództwo 16 Dywizji. W grudniu 1812 roku ciężko chory znalazł się w Warszawie i musiał wycofać się z aktywnego życia politycznego. Po kapitulacji Drezna dostał się do niewoli austriackiej i przebywał w węgierskim mieście Zalaegerszeg.

Powrócił do kraju w 1814 roku. Został sekretarzem Komitetu Wojskowego. Po odejściu ze służby wojskowej wyjechał za granicę, odwiedzając Kościuszkę oraz Fryderyka Augusta. Następnie osiedlił się w Rzeczypospolitej Krakowskiej. Po śmierci Kościuszki otrzymał spadek, a po sprowadzeniu zwłok do Krakowa zajmował się organizacją uroczystości pogrzebowych. Był jednym z inicjatorów usypania Kopca Kościuszki w Krakowie i przewodniczącym komitetu jego budowy.

Zmarł w Krakowie 10 marca 1856 roku i został pochowany na cmentarzu Rakowickim. Już po jego śmierci ukazały się jego prace: „Dzieje Tadeusza Kościuszki pierwszego Naczelnika Polaków” oraz „Książę Józef Poniatowski”.

FRANCISZEK PASZKOWSKI, Autor: Hakob Mikayelian, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

PAWEŁ EDMUND STRZELECKI, Autor: Hakob Mikayelian, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2023.

PAWEŁ EDMUND STRZELECKI (1797-1873)

PAWEŁ EDMUND STRZELECKI HERBU OKSZA

Ur. 20 lipca 1797 w Głuszynie -obecnie część Poznania, zm. 6 października 1873 w Londynie. Polski podróżnik, geolog, geograf, badacz i odkrywca. Jako pierwszy Polak indywidualnie okrążył świat w celach naukowych, odwiedził wszystkie kontynenty oprócz Antarktydy. Wielki admirator Tadeusza Kościuszki.

Jego ojciec był powstańcem kościuszkowskim. Studiował geografię i geologię w Heidelbergu i prawdopodobnie Edynburgu. Sam Paweł Edmund Strzelecki nie miał wyższego wykształcenia, był samoukiem.

W latach 1814-1817 Strzelecki przebywał w Krakowie i odwiedził Kraków później, ponieważ zachował w pamięci Kopiec Kościuszki, który usypano w latach 1820-1823. Rodzina wysłała go do wojska pruskiego na służbę w 6. Pułku Ułanów, gdzie osiągnął stopień podchorążego, ale po roku zrezygnował i wrócił do domu siostry.

Zakochał się w Aleksandrze Turno, zwanej Adyną, lecz jej ojciec odmówił mu jej ręki. Strzelecki kochał ją przez wiele lat i jeszcze długo pisał do niej listy. Z tego, co wiadomo, obydwójce nie zawarli małżeństw.

Od dzieciństwa marzył o podróżach. Celem jego pierwszych wypraw, sfinansowanych prawdopodobnie spadkiem po zmarłych rodzicach, była zachodnia Europa, Austria, Czechy, Szwajcaria,

Włochy i Dalmacja. We Włoszech poznał magnata Franciszka Sapiehę, który powierzył mu zarządzanie swoim wielkim majątkiem Bychowiec pod Mohylewem.

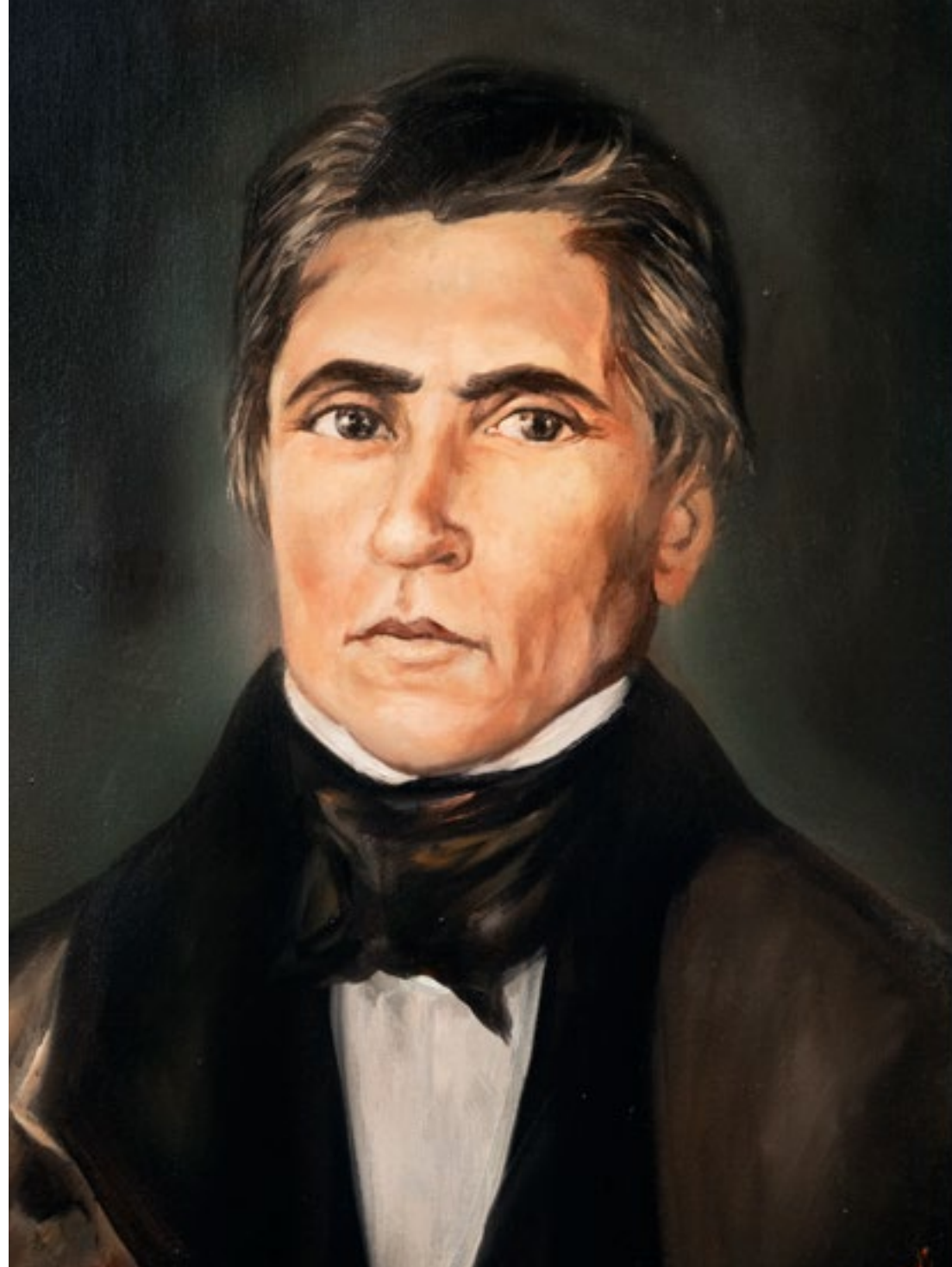
Strzelecki wykonywał tę pracę znakomicie, zbierając w ten sposób kapitał na zamierzone podróże. Zmarły w 1829 roku książę Sapieha pozostawił podróżnikowi w spadku ogromną kwotę, która pozwoliła na sfinansowanie późniejszych wypraw.

W 1829 Strzelecki opuścił Polskę. W latach 1830-1831 przebywał prawdopodobnie we Francji, a od listopada 1831 do czerwca 1834 mieszkał w Wielkiej Brytanii. Niektóre źródła podają, że to nieszczęśliwy finał romansu z Adyną, a zwłaszcza ich nieudana wspólna ucieczka (która może być jedynie legendą), skłoniły Strzeleckiego do wyjazdu z kraju.

W 1834 wyruszył z Liverpoolu w 9-letnią podróż dookoła Ziemi. Wszystkie koszty pokrywał z własnej kieszeni. W trakcie tej podróży:

W latach 1834-1835 prowadził wielotematyczne badania przyrodnicze w Ameryce Północnej (Appalachy, Floryda, Meksyk). Najważniejsze odkrycia z tego okresu to odkrycie eksploatowanego do dziś złoża rud miedzi w Kanadzie (nad jeziorem Ontario). Dalsza trasa wiodła przez Meksyk, Kubę i Brazylię, Urugwaj i Argentynę, aż do Chile. W Ameryce Południowej badał tamtejsze wulkany i złoża surowców mineralnych (Argentyna, Peru, Ekwador).

W 1836 prowadził badania geologiczne i obserwacje meteorologiczne w Ameryce Południowej (Brazylia, Urugwaj, Chile).

PAWEŁ EDMUND STRZELECKI, Autor: Hakob Mikayelian, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2021

PAWEŁ EDMUND STRZELECKI

W roku 1838 kontynuował badania na Hawajach i wyspach Polinezji. W latach 1839-1843 eksplorował Australię, Nową Zelandię i Tasmanię.

Podczas pobytu w Australii zbadał najwyższe pasmo górskie tego kontynentu – Wielkie Góry Wododziałowe, a ich najwyższy szczyt, na którym stanął 12 marca 1840 roku, nazwał na cześć przywódcy insurekcji z 1794 roku Górą Kościuszki (Mount Kosciuszko). (Inny szczyt otrzymał imię jego ukochanej – Mount Adine – jednak nie ma pewności który, bo nazwa się nie przyjęła).

Strzelecki zapisał się również odkryciem krainy Gippsland nazwanej tak przez niego na cześć ówczesnego gubernatora Nowej Południowej Walii George'a Gippsa, a także odkryciem doliny Latrobe.

Strzelecki opracował też szczegółową i pierwszą tak dokładną mapę geologiczną Nowej Południowej Walii i Tasmanii. Podczas swych poszukiwań geologicznych Polak odkrył i opisał kilka pokładów węgla, ponadto w okręgu Sorell koło Asbestos Range (obecnie Narawntapu) znalazł pokłady miedzi i złotonośnego kwarcu.

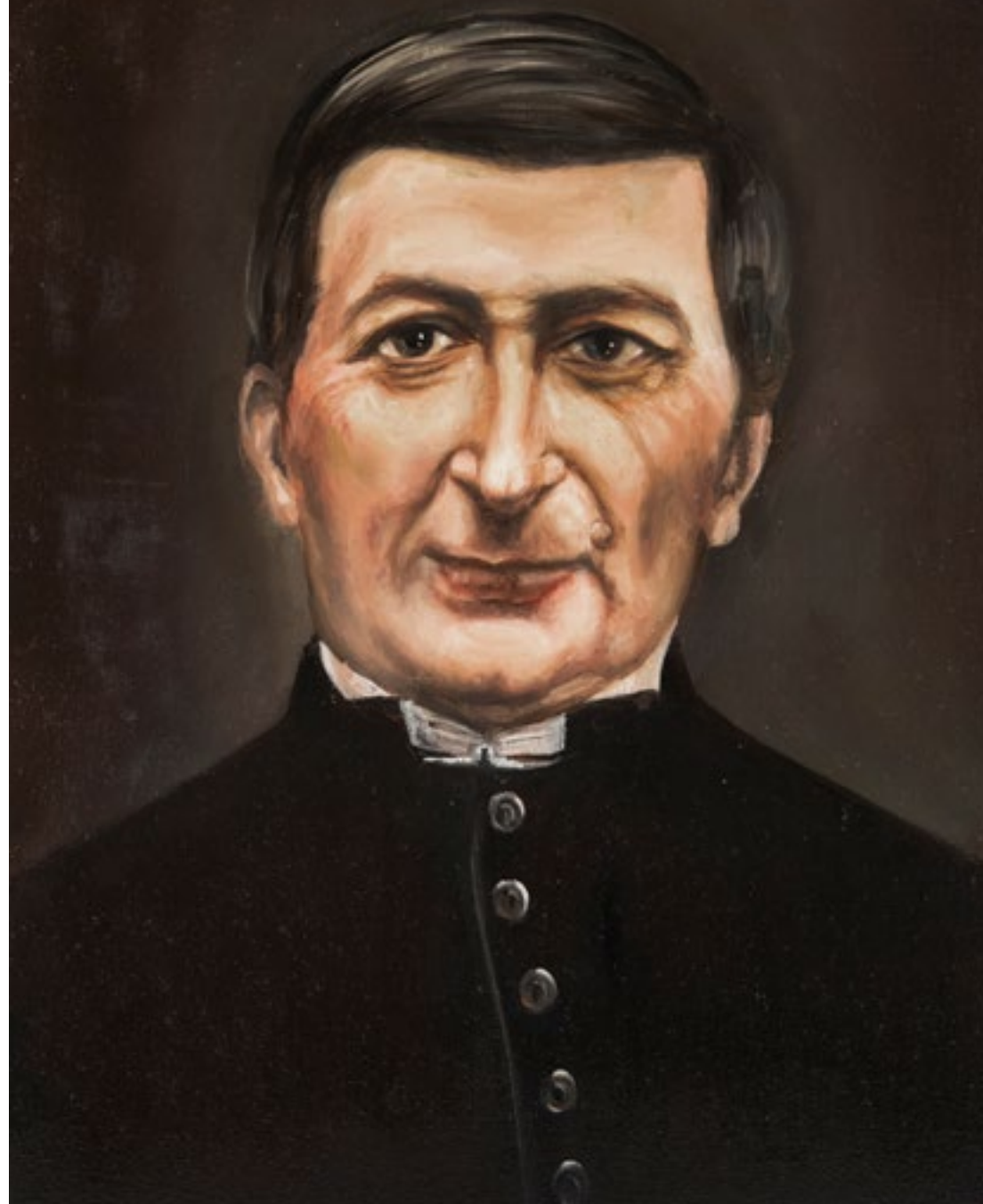
Kłopoty ze zdrowiem sprawiły, że w październiku 1843 powrócił do Europy, gdzie dwa lata później wydał w Londynie pierwsze monumentalne opracowanie naukowe o Australii: Fizyczny opis Nowej Południowej Walii i Ziemi van Diemena. Dzieło Strzeleckiego, za wierające wyniki jego badań geologicznych, mineralogicznych, etnograficznych, a także informacje o kli-

macie, rolnictwie, faunie, florze i kolonialnej historii Australii oraz Tasmanii, przez prawie pół wieku było niezastąpionym źródłem wiedzy o tamtej części świata.

W 1845 roku podróżnik przyjął obywatelstwo brytyjskie i odtąd podpisywał się „Paul Edmund de Strzelecki”. Rok później otrzymał za swą książkę Złoty Medal od Royal Geographical Society. W 1853 został członkiem The Royal Society of London.

Strzelecki był pełnomocnikiem, a potem dyrektorem wykonawczym Brytyjskiego Stowarzyszenia Pomocy (The British Association for the Relief of Distress in Ireland and the Highlands of Scotland), założonego przez grupę arystokratów, bankierów i filantropów, które w czasie Wielkiego Głodu niosło pomoc głodującym w Irlandii (około 500 tys funtów). P.E. Strzelecki był dysponentem tego funduszu, skupił się na dożywianiu dzieci (około 200 tys.) i niesieniu pomocy głodującym dorosłym. Za swoje zasługi Paweł Edmund Strzelecki został wpisany do galerii bohaterów narodowych Irlandii

Strzelecki zmarł w 1873 w Londynie i został pochowany na cmentarzu Kensal Green. Podczas bombardowania Londynu w 1940 niemiecka bomba zniszczyła jego grób. W 1997 jego prochy sprowadzono do Polski i złożono w Krypcie Zasłużonych Wielkopolan w podziemiach kościoła św. Wojciecha w Poznaniu.

KS. SEWERYN PASZKOWSKI, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

KS. SEWERYN PASZKOWSKI (1821-1890)

KS. SEWERYN PASZKOWSKI

urodził się 25 sierpnia 1821 r. we wsi Paszki, w części tak zwanej szlacheckiej, w dawnym województwie podlaskim. Po ukończeniu szkół w Radzynie i Łukowie został aplikantem w sądzie gubernialnym podlaskim w Siedlcach. Jako aplikant sądowy zapadł na ciężką chorobę. Wstąpił do Seminarium Duchownego w Lublinie. Po otrzymaniu święceń kapłańskich w latach 1844-1848, pełnił obowiązki wikariusza w parafii Wielączy, potem przez 3 lata w Samogoszczy, następnie był przez rok proboszczem w Wargocinie, malutkiej parafii, bo liczącej około 500 dusz. W 1852 r. został proboszczem w Maciejowicach, parafii liczącej wówczas 5000 dusz, i mającej dwóch wikariuszów. Wraz z ks. Józefem Burzyńskim był inicjatorem usypania Kopca Kościuszki w Krępie - 8 kwietnia 1861 r. oraz organizatorem wielkiej manifestacji i obchodów rocznicy bitwy pod Maciejowicami 10 października 1861. W październiku 1862 duchowieństwo diecezji podlaskiej wybrało go Mężem Zaufania Diecezji. W 1863 r. był naczelnikiem cywilnym województwa podlaskiego. Od 7 maja 1863 roku, krwawymi okolicznościami onego czasu zmuszony był ukrywać się w różnych miejscach w swoich stronach, a w czerwcu następnego roku, ratując swe życie, musiał uchodzić za granicę Królestwa Polskiego. Przez sześć miesięcy przebywał w Kralowym Hradcu, następnie w Paryżu, potem w Rzymie, gdzie studiował na uniwersytecie i uzyskał stopień licencjata

prawa kościelnego. Po studiach powrócił do Francji. Najpierw mieszkał w Paryżu, następnie przez kilka miesięcy był kapelanem przy polskim zakładzie w Juvisy; następnie pełnił obowiązki kapelana w katolickim domu hrabiów Montesquiou we Fresne. Na początku 1872 roku, wiedziony tęsknotą za krajem, przybył do Galicji i w diecezji tarnowskiej pełnił obowiązki wikariusza najpierw w Borzęcinie, potem w Zakliczynie, a następnie w Łącku. W 1875, za poparciem Kardynała Albina Dunajewskiego, otrzymał stanowisko kapelana w Krzeszowicach.

Zmarł 10 grudnia 1890 i został pochowany w Krzeszowicach.

Mottem życiowym ks. Seweryna Paszkowskiego były: Miłość Boga, miłość ludzi, miłość Kościoła, i miłość Ojczyzny.

ADOLF PLESZCZYŃSKI (1841-1925)

KS. ADOLF PLESZCZYŃSKI,

kryptonim „Iks” (1841-1925), historyk Kościoła i Międzyrzeczy, etnograf, zasłużony proboszcz międzyrzecki i maciejowicki. Główny organizator obchodów kościuszkowskich w Maciejowicach i Krępie w roku 1917.

Ur. się 18 grudnia 1841 w Żeliźnie, pow. Radzyński, zm. 14 lutego 1925 w Maciejowicach. Nauki wstępne pobierał w domu rodzinnym, szkołę średnią ukończył w Białej Podlaskiej w 1858 r. W Seminarium Duchownym w Janowie Podlaskim dwa lata spędził na kursie filozoficznym i rok na teologii. W 1862 r. uzyskał stypendium w Akademii Duchownej w Warszawie, którą ukończył w 1866 r. ze stopniem kandydata teologii i przyjął święcenia kapłańskie w Janowie Podlaskim z rąk bp. Beniamina Szymańskiego. W latach 1868-76 był proboszczem w Kożuchówku. W latach 1876-1890 był proboszczem w Międzyrzecu Podlaskim, gdzie przebywał do roku 1890. Za działalność na rzecz unitów prześladowanych przez władze carskie i za używanie języka polskiego w przysięgach był karany sądownie oraz został usunięty z parafii międzyrzeckiej. W latach 1891-1896 był proboszczem w Żeliszewie, a w kwietniu 1896 został proboszczem w Maciejowicach. Już w młodym wieku A. Pleszczyński rozpoczął działalność badawczą. Bliski współpracownik Hieronima Łopacińskiego, dostarczał materiały do „Wisły”, pierwszego czasopisma etnograficznego wydawanego przez Jana Karłowicza.,

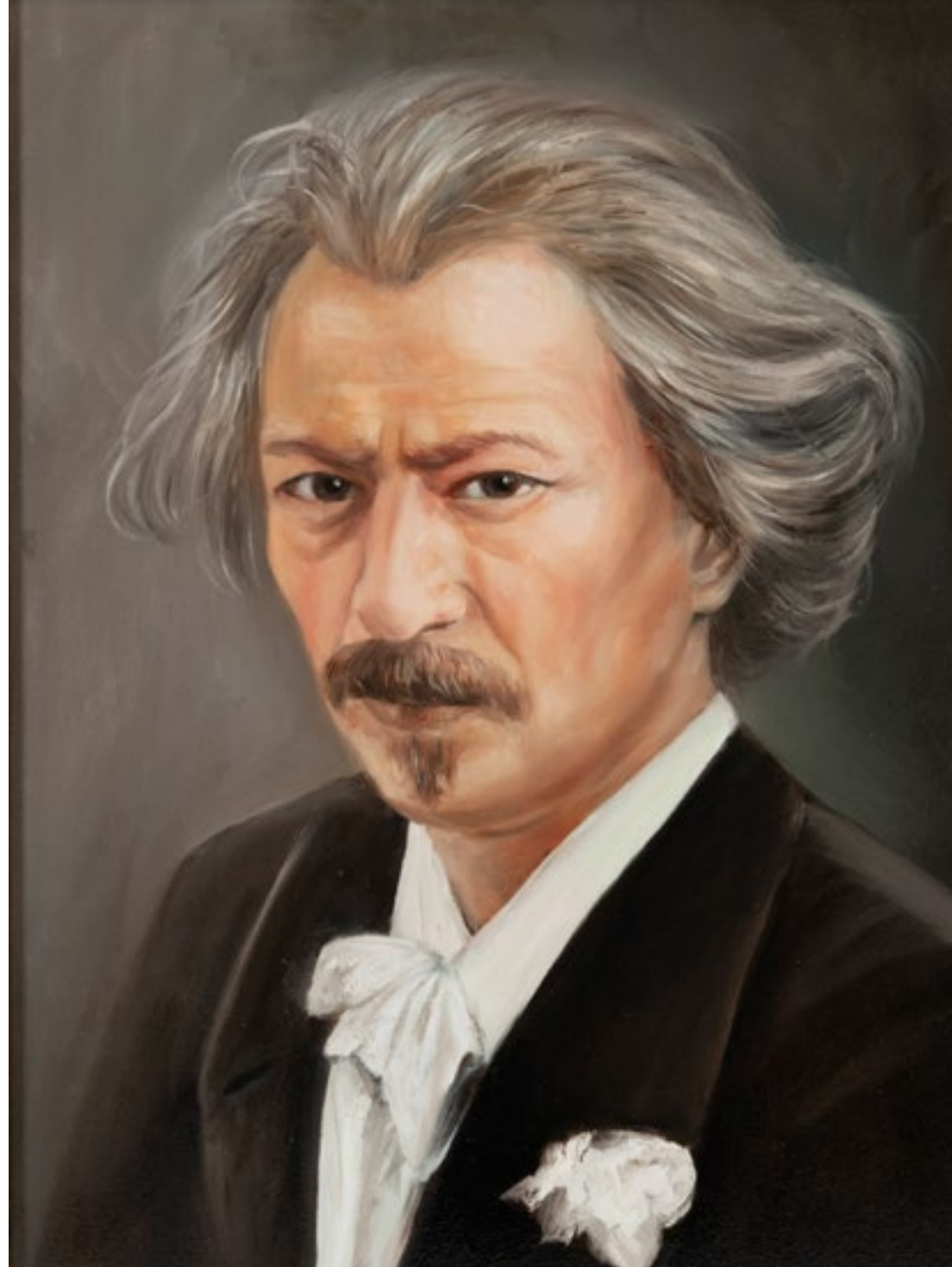
Jego prace z teologii należały do podstawowych w zakresie ascetyki XIX w. Swą bogatą bibliotekę przekazał Seminarium Duchownemu w Lublinie. Gromadził zbiory w zakresie sztuki i starożytności swojego regionu.

W czasie pobytu w Maciejowicach był inicjatorem odnowienia krzyża – pomnika i kopca poświęconego Tadeuszowi Kościuszce w Krępie i głównym organizatorem obchodów 100 rocznicy śmierci Tadeusza Kościuszki w roku 1917. Jako jeden z nielicznych księży z guberni siedleckiej stał na czele miejscowego koła Macierzy Szkolnej. Był jednym z organizatorów Związku Katolickiego.

Dorobek naukowy: pisał artykuły do pism katolickich, prace popularno-religijne jak: *Katechizm – żywot Jezusa Chrystusa. Żywoty świętych: Wincentego, Stanisława Kostki, Franciszka Salezego*. Dokonywał przekładów z jęz. obcych jak: *Duch św. Franciszka Salezego*. Napisał pracę dotyczącą historii Kościoła w Polsce – *Monografia o Akademii rzymsko-katolickiej w Warszawie lat 1836-67*. Najbardziej interesował się regionem międzyrzeckim. *Bojarzy Międzyrzecy, Wochy i Koziary, Znad brzegów Krzyny rzeki Podlasia, Zabawy, gry i tańce z okolic Międzyrzecza, Opis historyczno-statystyczny parafii międzyrzeckiej*. Zmarł w Maciejowicach i został pochowany na miejscowym cmentarzu.

ADOLF PLESZCZYŃSKI, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2023.

IGNACY JAN PADEREWSKI, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

IGNACY JAN PADEREWSKI (1860-1941)

IGNACY JAN PADEREWSKI

urodził się 6 listopada 1860 w Kuryłówce na Ukrainie, zmarł 29 czerwca 1941 r. w Nowym Jorku. Mąż stanu, polityk, działacz niepodległościowy, pianista i kompozytor. Pod jego wpływem prezydent Wilson uzależnił podpisanie przez Stany Zjednoczone traktatu wersalskiego od zgody stron traktatu na suwerenność Polski. Premier i minister spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

W całej swej działalności niepodległościowej, także w twórczości artystycznej Ignacy Jan Paderewski nawiązywał do poglądów Tadeusza Kościuszki oraz świadomie wykorzystywał i rozwijał tradycję kościuszkowską. Był honorowym protektorem Komitetu Budowy Pomnika Tadeusza Kościuszki w Waszyngtonie. Pod pomnikiem tym później wielokrotnie wygłaszał przemówienia zachęcające Polonusów do pomocy rodakom w Polsce i do wstępowania do Armii Kościuszki.

Paderewski współpracował ze Związkiem Sokołów Polskich, którego patronem był Tadeusz Kościuszko. Gdy powstała koalicja polonijnych organizacji proniepodległościowych – Komitet Obrony Narodowej – został utworzony Fundusz Kościuszkowski na sfinansowanie kursów instruktorskich, poszerzony znacznie po wybuchu I wojny światowej.

Tradycja kościuszkowska miała zdaniem Paderewskiego służyć budowie jedności narodowej i walce o nadrzędne narodowe cele – niepodległość i demokrację na wzór amerykański.

Obchody 100 rocznicy śmierci Tadeusza Kościuszki zostały zorganizowane przez Ignacego Paderewskiego i Wydział Narodowy PCKR w Stanach Zjednoczonych pod kątem mobilizacji ochotników do Armii Kościuszki.

W tym samym roku, gdy pierwsi ochotnicy do armii Kościuszki dotarli do Francji, skomponował dla nich pieśń „Leć Orle Biały”.

W 1918 roku Paderewski, żegnając Stany Zjednoczone zapewniał, że odradzająca się Rzeczpospolita wierna będzie zasadom kościuszkowskim.

W czasie ofensywy bolszewickiej za sprawą Paderewskiego powstała VII eskadra lotnicza imienia Tadeusza Kościuszki.

Paderewski był protektorem powstałej w 1925 roku w Nowym Jorku Fundacji Kościuszkowskiej.

W czasie obchodów 150 rocznicy Rewolucji Amerykańskiej dzięki Paderewskiemu odżyło zainteresowanie opinii publicznej epizodem amerykańskim biografii Tadeusza Kościuszki.

Po agresji na Polskę w 1939 roku, schorowany, 80-letni Paderewski nawiązywał do Kościuszki jako symbolu walki z obu groźnymi sąsiadami.

Ignacy Paderewski był dla Polaków w XX wieku tym, kim był Tadeusz Kościuszko w XVIII w.

JÓZEF PIŁSUDSKI, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

JÓZEF PIŁSUDSKI (1867-1935)

JÓZEF KLEMENS PIŁSUDSKI

(ur. 5 grudnia 1867 w majątku Zułów, zm. 12 maja 1935 w Warszawie) – polski działacz społeczny i niepodległościowy, żołnierz, polityk, mąż stanu; od 1892 członek Polskiej Partii Socjalistycznej i jej przywódca w kraju, twórca Organizacji Bojowej PPS (1904) i Polskiej Organizacji Wojskowej (1914), członek Komisji Wojskowej w Tymczasowej Radzie Stanu (1917), od 11 listopada 1918 naczelny wódz Armii Polskiej, w latach 1918–1922 Naczelnik Państwa, pierwszy marszałek Polski (1920); przywódca obozu sanacji po przewrocie majowym (1926), dwukrotny premier Polski (1926–1928 i 1930); wywarł decydujący wpływ na kształt polityki wewnętrznej i zagranicznej II RP.

14 listopada 1918 r. wzorując się na Tadeuszu Kościuszcze Józef Piłsudski przyjął tytuł Naczelnika, czym chwalił się takimi słowami: „Dla upiększenia mojej pracy, dla upiększenia moich wspomnień, dla honoru i zaszczytu moich dzieci dano mi miano, które u nas dziecko nieledwie, gdy wymawiać słowa polskie zaczyna, wspomina je z czcią – dano mi nazwisko „Naczelnika”, imię, które łyzy wyciska, imię człowieka, który, pomimo że umarł, żyje zawsze, wielkie imię Kościuszki.”

W swojej działalności wielokrotnie nawiązywał do tradycji kościuszkowskiej, ale także w swoim ubiorze zachowaniu i losach po śmierci. Podobnie jak T. Kościuszko, który na co dzień, a zwłaszcza kiedy spotykał się z kosynierami wdziewał szarą sukmanę, bez żadnych odznaczeń, tak

J. Piłsudski nosił szary mundur bez dystynkcji, czym upodobał się do szeregowych legionistów.

19 października 1919 r. przy sarkofagu Kościuszki w podziemiach Katedry Wawelskiej zorganizował on wraz z generałami J. Hallerem i J. Dowborem Muśnickim święto zjednoczenia armii polskiej. Imię Kościuszki przyjmowały oddziały wojskowe odrodzonej armii RP, podobnie jak to już wcześniej robiła Armia Polska we Francji, Korpusy Wschodnie i Armia Wielkopolska, amerykańska eskadra lotnicza walcząca po stronie armii polskiej w latach 1919-1920. Nawet podczas wypoczynku na Maderze (1930-31 r.), jak wspominała jego córka Wanda, z okna Piłsudski często spoglądał na dwa pagórki, które nazwał – kopiec Kościuszki i kopiec Wandy, tak jak w Krakowie.

Podobnie po śmierci, T. Kościuszko polecił przekazać swoje serce ulubionej uczennicy Emilii Zeltner, Tak serce Piłsudskiego zostało przeniesione do grobu matki na cmentarzu w Wilnie.

Ciała obydwu wodzów spoczęły w podziemiach Katedry Wawelskiej i to stosunkowo niewielkiej odległości od siebie.

Józefowi Piłsudskiemu było dane zwycięsko zakończyć walkę o niepodległość Polski, którą zapoczątkował Insurekcją Tadeusz Kościuszko.

TADEUSZ KORZON, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

TADEUSZ KORZON (1839-1818)

TADEUSZ KORZON

(ur. 9 listopada 1839 w Mińsku, zm. 8 marca 1918 w Warszawie) – polski historyk, uczestnik powstania styczniowego, wykładowca Uniwersytetu Łatającego, czołowy przedstawiciel warszawskiej szkoły historycznej^[1], członek honorowy Towarzystwa Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu od 1892 roku^[2], członek Towarzystwa Historycznego we Lwowie^[3] oraz Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i Poznańskiego^[4].

Po ukończeniu mińskiego gimnazjum, odbył studia prawnicze na uniwersytecie w Moskwie (1855–1859), które ukończył w dwudziestym roku życia ze stopniem kandydata. Po napisaniu rozpraw, pt. Pogląd porównawczy na procedury karne: francuską i angielską, napisanej w 1859, w latach 1859-61 w gimnazjum w Kownie wykładał historię.

W okresie powstania styczniowego został skazany na przymusowe osiedlenie w Rosji (Ufa, Orenburg), gdzie przebywał sierpnia 1867. Tam napisał „Historię wieków średnich”. Wrócił najpierw do Piotrkowa, potem Warszawy.

Zajął stanowisko jednego z najpoważniejszych i najpoczytniejszych pisarzy, umieszczając swe rozprawy oraz recenzje i sprawozdania w „Tygodniku Illustrowanym”, „Bibliotece Warszawskiej”, „Kłosach”, „Ateneum”, „Kwartalniku Historycznym” (Iwowski), „Muzeum”,

„Niwie”, „Tygodniku literackim” (Iwowski) i książkach zbiorowych „Charitas”, (1894); „Dla Śląska” (1895). W kwietniu 1897 powołany na posadę bibliotekarza w Bibliotece Ordynacji Zamojskiej w Warszawie, rozpoczął swą czynność 1 lipca tegoż roku.

Do 1886 roku wykładał historię powszechną i handlu w Szkole Handlowej im. Leopolda Kronenberga w Warszawie. Jeden z inicjatorów, a później członków Towarzystwa Kursów Naukowych w Warszawie. W latach 1906-1907 był wykładowcą historii powszechnej na Wydziale Humanistycznym TKN, którego był organizatorem i pierwszym dziekanem (1906).

Korzon zajmuje jedno z najpoważniejszych miejsc w gronie historyków polskich. Wytyczył nowe drogi dla badań historycznych: jako pierwszy zaczął uwzględniać w swych pracach historycznych warunki administracyjne, ekonomiczne, finansowe, ludnościowe, w jakich się naród w opowiadanej przez niego chwili przeszłości znajdował. W uznaniu jego działalności naukowej Akademia Umiejętności w Krakowie powołała go na swego członka.

Pochowany został na warszawskim cmentarzu Stare Powązki (kwatera T-1-18).

KOSYNIER 2, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2023.

TADEUSZ KORZON

Najważniejsze publikacje:

- Kurs historii wieków średnich (Warszawa, 1871),
  - Nowe dzieje starożytnej Mezopotamii i Iranu (1872),
  - Historycy pozytywiści i Poranek filozofii greckiej (Bibl. Warszawska),
  - Ludzie prehistoryczni (Tygodn. Ilustrow.),
  - Historyja starożytna (Warszawa, 1876),
  - Stan ekonomiczny Polski w latach 1782–1792 (Ateneum, 1877),
  - O życiu umysłowym Grecyi (Tygodn. Ilustrow.),
  - Historyk wobec swego narodu i wobec ludzkości (1878),
  - Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta, 1764–94, badania historyczne ze stanowiska ekonomicznego i administracyjnego (Kraków, tom I, 1882; tom II, 1883; tom III, 1884; tom IV, część 1., 1885; tom IV, część 2. i zamknięcie, 1886; wydanie drugie w 7 tomach z zamknięciem, tom 1, tom 2, tom 3, tom 4, tom 5, tom 6, tom 7 Warszawa, 1897-1899),
  - System monetarny w Polsce (Warszawa, 1891),
  - Kościuszko. Biografia z dokumentów wysnuta (Kraków 1894)
- Dola i niedola Jana Sobieskiego 1629-1674 tom 1, tom 2, tom 3 (Kraków 1898),
  - Historya nowożytna tom 1 Do 1648 roku tom 2 lata 1648–1788 (Warszawa 1901 – 1903),
  - Grunwald, ustęp z dziejów wojennych Polski (Warszawa, 1910),
  - Dzieje wojen i wojskowości w Polsce (Kraków 1912) tom 1, tom 2, tom 3 (2 wydanie 1923).

SZYMON ASKENAZY (1865-1935)

SZYMON ASKENAZY

(ur. 28 grudnia 1865 w Zawichoście, zm. 22 czerwca 1935 w Warszawie). Historyk żydowskiego pochodzenia, zajmujący się głównie stosunkami międzynarodowymi w XVIII i XIX wieku, profesor Uniwersytetu Lwowskiego. Twórca własnej szkoły historycznej nazywanej *szkołą Askenazego*. W poglądach politycznych był zbliżony do obozu legionowo-piłsudczykowskiego. Był pierwszym ministrem pełnomocnym z ramienia Polski przy Lidze Narodów.

W 1887 r. ukończył prawo na Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim, a następnie historię na Uniwersytecie w Getyndze, gdzie w 1894 r. uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy *Die letzte polnische Koenigswahl* (Ostatnia elekcja króla w Polsce) pod kierownictwem profesora Maxa Lehmana. W 1897 r. Askenazy uzyskał habilitację na Uniwersytecie Lwowskim na podstawie rozprawy *Przymierze polsko-pruskie*, czym rozpoczął karierę naukową, obejmując kolejno stanowiska: docenta (1898), profesora nadzwyczajnego i profesora zwyczajnego (1906). W 1909 r. został członkiem Akademii Umiejętności. W czasie I wojny światowej przebywał w Szwajcarii. Działal tam na rzecz niepodległości Polski, biorąc udział w pracach Szwajcarskiego Komitetu Generalnego Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce. Angażował się w działania na rzecz asymilacji Żydów. W trakcie wieloletniej pracy dydaktycznej, skoncentrowanej przede wszystkim

wokół problematyki politycznej, międzynarodowej i dyplomatycznej XVIII i XIX Polski, skupił wokół siebie wielu uczniów. Polemizował ze szkołą krakowską, współtworząc lwowską szkołę historyczną, a jego poglądy nazwane zostały *szkołą Askenazego*.

Po rezygnacji z pracy na Uniwersytecie Lwowskim, w 1919 r. starał się o katedrę na Uniwersytecie Warszawskim, jednak nie dopuścili do tego jego przeciwnicy

W 1919 r. ukazała się jego głośna w Europie książka *Gdańsk a Polska*, przetłumaczona na język angielski, francuski i niemiecki.

Został pierwszym ministrem pełnomocnym z ramienia Polski przy Lidze Narodów w Genewie, w latach 1920–1923. Nigdy nie był członkiem żadnej partii politycznej.

W 1924 r. po raz drugi odrzucono jego wniosek o objęcie katedry na Uniwersytecie Warszawskim. Wykładał tam jednak gościnnie w latach 1927–1935. W 1928 r. Uniwersytet Warszawski nadał mu tytuł profesora honorowego, a w 1932 r. zaoferował mu katedrę na Wydziale Prawa. Obu tych propozycji Askenazy nie przyjął, urażony wcześniejszymi odmowami.

W 1934 r. otrzymał literacką nagrodę m. st. Warszawy. Zmarł w Warszawie. Pochowany jest na Cmentarzu Żydowskim przy ulicy Okopowej.

SZYMON ASKENAZY, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

KOSYNIER 3, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

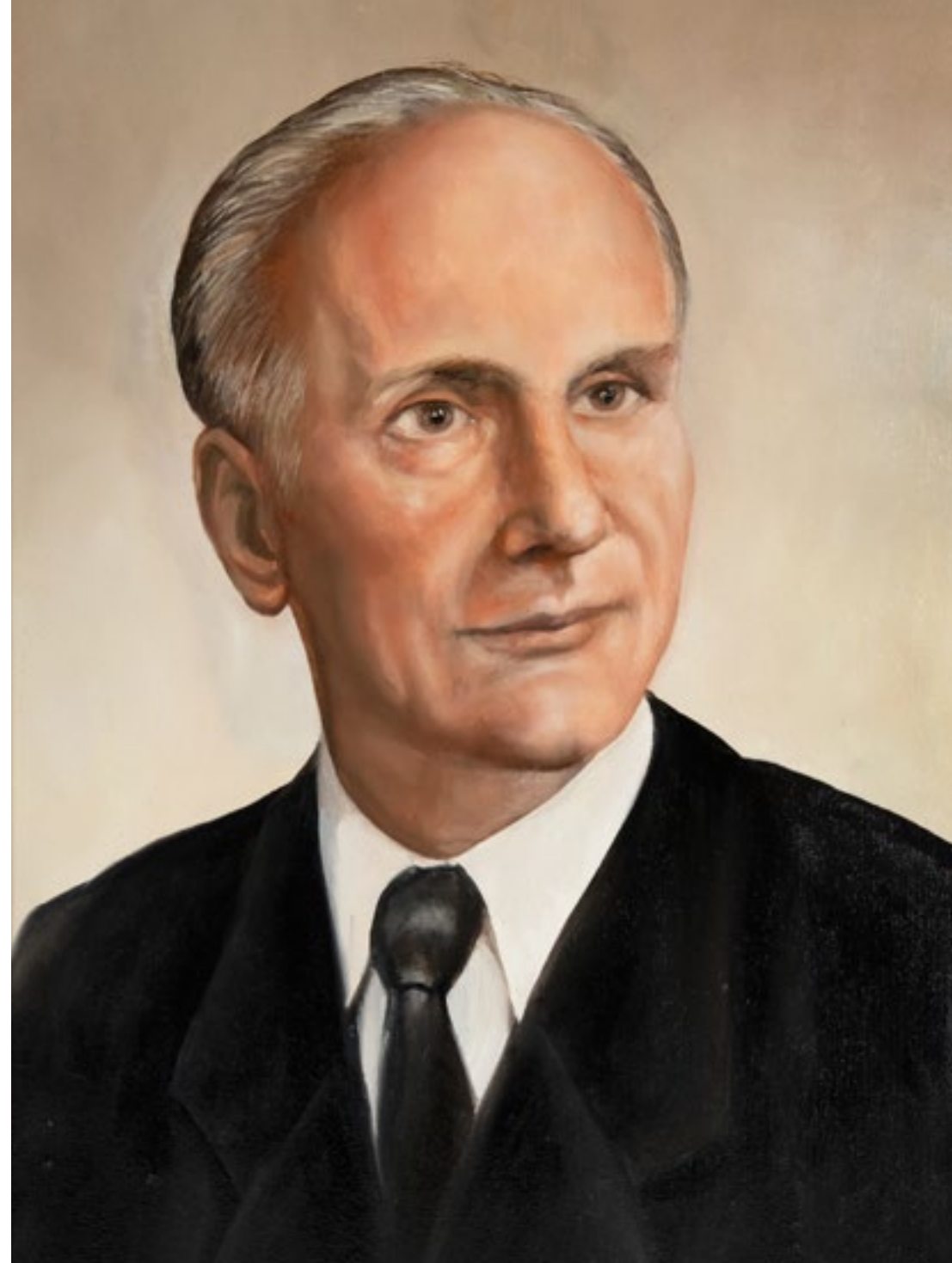
SZYMON ASKENAZY

Uczniowie

Do uczniów Szymona Askenazego należą: Józef Bojański, Stefan Dąbrowski, Antoni Derkacz, Włodzimierz Dzwonkowski, Natalia Gąsiorowska, Janusz Iwaskiewicz, Maria Jarosiewiczówna, Dawid Kandel, Emil Kipa, Wiktor Kochanowski, Władysław Konopczyński, Zofia Krzemicka, Marian Kukiel, Jan Leszczyński, Maciej Loret, Maria Cecylia Łubieńska, Waclaw Mejbaum, Kazimierz Marian Morawski, Henryk Mościcki, Bronisław Pawłowski, Antoni Plutyński, Aleksander Jan Rodkiewicz, Kazimierz Rudnicki, Adam Skałkowski, Michał Sokolnicki, Bruno Staweno, Jakub Szacki, Eugeniusz Wawrzkowicz.

Twórczość:

- *Księżę Józef Poniatowski 1763-1813*, Lwów 1905
- *Uniwersytet Warszawski*, Warszawa, 1905
- *Rosja – Polska 1815–1830*[20], Lwów, Warszawa, 1907
- *Łukasiński Tom 1 Tom 2*, Lwów, 1908
- *Napoleon a Polska* [21][22], Warszawa, 1918–1919
- *Przymierze polsko-pruskie*[23], Warszawa, 1918
- *Gdańsk a Polska*, Warszawa, 1919
- *Uwagi*, 1924

STANISŁAW HERBST, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

STANISŁAW HERBST (1907-1973)

STANISŁAW HERBST

Ps. *Chrobot* (ur. 12 lipca 1907 w Wesenbergu w guberni estlandzkiej, zm. 24 czerwca 1973 w Warszawie. Historyk, badacz dziejów nowożytnych, varsavianista, historyk wojskowości. Profesor Uniwersytetu Warszawskiego oraz Wojskowej Akademii Politycznej, prezes Polskiego Towarzystwa Historycznego.

Uczył się w Gimnazjum i Liceum im. Stefana Batorego w Warszawie, w 1926 rozpoczął studia na Uniwersytecie Warszawskim. W 1931 r. obronił doktorat na podstawie pracy *Wojna inflancka 1600-1602*. Od 1936 do wybuchu wojny był starszym asystentem w Zakładzie Architektury Polskiej i Historii Sztuki politechniki. Pracował również w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, gdzie był urzędnikiem w Departamencie Wyznań (1935-1937) i doradcą naukowym ministra (1937-1939).

Po wybuchu II wojny światowej pracował początkowo w Archiwum Ordynacji Nieświeskiej, następnie w antykwariacie Czesława Garlińskiego, Bibliotece Narodowej i Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. Wspólnie z Piotrem Biegańskim, Stanisławem Lorentzem i Janem Zachwatowiczem ratował dzieła sztuki podczas powstania warszawskiego. Pracownik Referatu Żydowskiego w Wydziale Informacji Biura Informacji i Propagandy Komendy Głównej Armii Krajowej, uczestniczył w akcji pomocy Żydom. Brał także udział

w tajnym nauczaniu w konspiracyjnej Wolnej Wszechnicy Polskiej.

Po wojnie kierował Działem Dokumentacji w Państwowym Instytucie Historii Sztuki w Warszawie (1945-1946). Po habilitacji z historii nowożytnej (1946, praca *Ulica Marszałkowska w Warszawie 1754-1914*) został docentem w Katedrze Historii Nowożytnej Polski (1948-1956).

W 1954 został profesorem nadzwyczajnym, a w 1961 r. profesorem zwyczajnym, był promotorem około 70 prac doktorskich.

Poza Uniwersytetem Warszawskim pozostawał związany z Instytutem Historii PAN (w latach 1953-1961 kierownik Zakładu Atlasu Historycznego), Wojskową Akademią Polityczną w Warszawie (1957-1968 kierownik Katedry Historii Wojskowości i Sztuki Wojennej), Mazowieckim Ośrodkiem Badań Naukowych w Warszawie (od 1967 przewodniczący Rady Naukowej) oraz Żydowskim Instytutem Historycznym w Polsce (od 1969 przewodniczący Rady Naukowej).

Był aktywnym działaczem Polskiego Towarzystwa Historycznego, w latach 1953-1955 pełnił funkcję sekretarza, a od 1956 (do końca życia) prezesa.

Wspierał i uczestniczył w obchodach kościuszkowskich w Maciejowicach.

STANISŁAW HERBST

Był wybitnym znawcą dziejów Warszawy i Mazowsza. Zbadał genezę insurekcji i szlak bojowy oraz wykazał nowatorstwo dowodzenia Kościuszki; opracował pamiętniki Jana Kilińskiego.

Zainteresowania naukowe Herbsty obejmowały historię nowożytną wojskowości, historię miast, historię kultury nowożytnej, metodologię historii i geografii historyczną. Był wybitnym znawcą dziejów Warszawy i Mazowsza. Przeprowadził pełne badania nad genezą polskiej sztuki wojennej XV i XVI wieku oraz kształtowaniem się sztuki dowodzenia w początkach XVII wieku. Dokonał charakterystyki elementów sztuki wojennej, prowadzonej przez wojska improwizowane, badał znaczenie mas ludowych w wojnach polskich. Wiele uwagi poświęcił powstaniu kościuszkowskiemu, m.in. zbadał genezę insurekcji i szlak bojowy oraz wykazał nowatorstwo dowodzenia Kościuszki; opracował pamiętniki Jana Kilińskiego. Analizował instytucję cechu, znaczenie miast polskich w systemie władzy politycznej, dzieje i znaczenie twierdz (m.in. Zamościa i Modlina). Badał dzieje warszawskiej ludności żydowskiej, interesował się historią drukarstwa polskiego oraz znaczeniem sarmatyzmu w kulturze polskiej XVII wieku. Zgromadził bogate materiały źródłowe i ikonograficzne do panowania

Zygmunta III Wazy. Współpracował z wieloma czasopismami, m.in. „Biuletynem Historii Sztuki i Kultury” (1937–1939), „Rocznikiem Warszawskim” (1960–1972), „Kwartalnikiem Historycznym”, „Przełogiem Historycznym”, „Wojskowym Przeglądem Historycznym”, „Studiach i Materiałami do Historii Wojskowości”. Był członkiem Komitetu Redakcyjnego *Polskiego słownika biograficznego*.

ANDRZEJ ZAHORSKI, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

ANDRZEJ ZAHORSKI (1923-1992)

ANDRZEJ ZAHORSKI

urodził się 15 lipca 1923 w Warszawie, zmarł 15 grudnia 1992 roku. Polski historyk, profesor Uniwersytetu Warszawskiego oraz Wojskowej Akademii Politycznej.

Ukończył IV Miejskie Gimnazjum Męskie im. gen. Jasińskiego przy ul. Skaryszewskiej w Warszawie, studia na tajnym UW. Magister - 1946, doktorat na UW 1951 pod kierunkiem Janusza Wolińskiego, zastępca profesora - 1955, habilitacja na UW - 1958, profesor nadzwyczajny - 1966, profesor zwyczajny - 1974.

Kustosz w Centralnej Bibliotece Wojskowej 1947-1951 i w Muzeum Wojska Polskiego 1951-1954. Pracownik Zarządu Historyczno-Wojskowego Sztabu Generalnego WP. Nauczyciel licealny 1946-1951. Pracownik IH PAN 1955-1961. Docent w WAP im. F. Dzierżyńskiego 1958-1961. Prezes Zarządu Głównego PTH 1982-1988.

W latach 1990-1992 był dyrektorem Wojskowego Instytutu Historycznego.

Był jednym z najważniejszych polskich historyków epoki napoleońskiej i historii Warszawy. W latach 1982-1988 prezes Polskiego Towarzystwa Historycznego. W 1989 otrzymał Nagrodę „Problemów” za całokształt działalności popularyzacyjnej w dziedzinie historii. Pochowany w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

Wspierał organizację Sympozjów Kościuszkowskich w Maciejowicach i utworzenie Muzeum Kościuszkowskiego oraz upamiętnienia pola bitwy pod Maciejowicami. Wielokrotnie wygłaszał referaty i uczestniczył w obchodach kościuszkowskich. Autor wielu publikacji dotyczących Tadeusza Kościuszki i Insurekcji.

MARIAN DROZDOWSKI Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

MARIAN DROZDOWSKI (ur. 1932)

MARIAN MAREK DROZDOWSKI

urodził się 1 lutego 1932 r. w Łasku, województwie łódzkim. Jego ojciec był żołnierzem konspiracyjnej POW. W 1919 r. wstąpił do 1 Pułku Szwoleżerów. Brał udział w kampanii wileńskiej. W 1921 r. rozpoczął ochotniczą służbę w 2-giej kompanii II batalionu grupy „Wschód” III Powstania Śląskiego. Matka, Helena Sosnowska-Drozdowska, w czasie I wojny światowej należała do tajnego skautingu.

20 sierpnia 1940 r. cała rodzina została zamknięta w obozie przejściowym w Łodzi przy ul. Łąkowej. Wkrótce, wraz z młodszym rodzeństwem (siostrą Barbarą i bratem Józefem), znalazł się on we wsi Gnojnik (pow. brzeski) na Podkarpaciu, a następnie w mieście Brzesko-Słotwina. Tu poznał księdza Pawła Wieczorka - historyka, pisarza i kapelana AK. Po zakończeniu wojny powrócił do Łasku, gdzie w trybie przyspieszonym ukończył gimnazjum. W tym samym roku wstąpił do Związku Harcerstwa Polskiego. Pracował w Komendzie Hufca organizując obozy na Ziemiach Odzyskanych. W latach 1948-1950 kontynuował naukę w Liceum Handlowym w Pabianicach, gdzie kierował kołem ZMP. W wieku 17 lat wstąpił do PZPR. Z partii wystąpił demonstracyjnie w czasach narodzin „Solidarności”, której był aktywnym członkiem.

W 1950 r. rozpoczął studia na Wyższej Szkole Ekonomicznej w Szczecinie, gdzie po zakończeniu studiów pracował w katedrze filozofii doc. Mieczysława Gordona. W 1955 r. rozpoczął studia doktoranckie w Instytucie Nauk Społecznych. Ukończył je w Instytucie Historii

PAN, z którym związany jest etatowo od 1958 r. Do 1967 r. pracował w Zakładzie Dziejów II RP. W 1960 r. obronił w IH PAN rozprawę doktorską pt. „Polityka gospodarcza rządu polskiego w latach 1936-1939”, której promotorem był prof. Leon Grosfeld. Rozprawę habilitacyjną pt. „Klasa robotnicza Warszawy 1918-1939. Skład i struktura społeczna” obronił w 1966 r. W 1972 r. otrzymał stopień profesora nadzwyczajnego, w 1989 r. profesora zwyczajnego nauk historycznych. Od 1997 r. jest profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Opolskiego.

W latach 1969-1998 pełnił funkcję członka Rady Naukowej IH PAN. W 1968 r. został wicedyrektorem IH PAN ds. naukowych i kontaktów zagranicznych. Pod koniec 1967 r., z polecenia prof. T. Manteuffla - ówczesnego dyrektora IH PAN, zorganizował Pracownię Historii Warszawy. Z jego inicjatywy od 1967 r. organizowane są roczne spotkania varsavianistów, połączone z honorowymi dyplomami za najlepsze varsaviana roku. Dzięki jego staraniom powstała Biblioteka Wiedzy o Warszawie TMH i PIW. Od 1958 r. jest członkiem Zarządu TMH (prezes 1990-1996). W latach 1971-1980 kierował zespołem Studiów Północno-Amerykańskich IH PAN oraz redakcją „Ameryka Północna. Studia”. W latach 1976-1980 był członkiem Rady Naukowej Instytutu Sztuki PAN, 1972-1980 członkiem Rady

Naukowej Instytutu Śląskiego w Opolu. Od 1975 r. jest członkiem Komitetu Badań Polonii Zagranicznej PAN. W latach 1975-1980 był członkiem Komitetu Nauk Historycznych PAN, 1976-1979 Rady Naukowej Wojskowego Instytutu Historycznego, 1976-1984 Rady Naukowej Ośrodka Badań Naukowych w Olsztynie, 1990-1992 Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. Od 1994 r. jest członkiem Rady Naukowej Archiwum Państwowego m.st. Warszawy. Od 1986 r. pełni obowiązki honorowego członka Polskiego Towarzystwa Historycznego w Argentynie.

W 1966 r. za zorganizowanie dyskusji na łamach „Współczesności” o etyce historyka został poddany brutalnej krytyce KC PZPR. Podobną krytykę przeżył w 1968 r. za dyskusję o II Rzeczypospolitej na łamach „Miesięcznika Literackiego” oraz publikację tekstów Ildy Kamińskiej i jej męża na łamach „Warszawy II Rzeczypospolitej”. W 1968 r. cenzura wstrzymała publikację jego książki pt. „Szkice z dziejów Drugiej Rzeczypospolitej”.

W latach siedemdziesiątych organizował prace redakcyjne nad wydawnictwami źródłowymi: „Ludność cywilna w Powstaniu Warszawskim” oraz „Exodus Warszawy”. Jako przewodniczący Sekcji Dydaktycznej PTH brał udział w pracach „Solidarności Nauczycielskiej” zmierzających do rewizji programów i podręczników historii. W latach 1982-1985 pracował w Prymasowskim Komitecie

Pomocy Bliźnim w Kościele św. Anny, a następnie w Kościele św. Katarzyny na Służewiu, w Konfraternii Literackiej w Bazylice Archikatedralnej oraz w Kościele św. Aleksandra. W latach 1982-1987, wraz z Moniką Krajewską, kierował Komitetem Opieki nad Cmentarzami i Zabytkami Kultury Żydowskiej w Polsce. W latach 1990-1996 prezesował Towarzystwu Miłośników Historii w Warszawie. Od 1995 r. przewodniczy Radzie Naukowej przy Muzeum Łazienek Królewskich. Od 1996 r. kieruje Prymasowską Radą Muzeum Kolekcji im. Jana Pawła II.

W latach 1990-1995 prowadził zajęcia dydaktyczne z dziejów Kościoła w Instytucie Kultury Religijnej w Suwałkach. Od 1995 r. pełni funkcję kierownika Katedry Biografistyki na Uniwersytecie Opolskim, łącząc je z obowiązkami kierownika Komisji Dziejów Warszawy IH PAN. Był stypendystą m.in. Ecole des Hautes Etudes w Paryżu (1966, 1970, 1977, 1990), Uniwersytetu Opolskiego w Czechach (1969, 1999), Royal Academy of Sciences w Londynie (1970), Polonia Aid Foundation Trust w Londynie (1997, 1999), Departamentu Stanu USA (1974). Wykładał m.in. na Columbia University, Stanford University oraz w Instytucie Polskim w Londynie. Wygłosił wiele odczytów, m.in. na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie w Londynie, Polskim Uniwersytecie Wileńskim, w Akademii Spraw Zagranicznych Rosyjskiego MSZ i Instytucie Słowianoznawstwa w Moskwie.

MARIAN DROZDOWSKI

Był redaktorem bądź członkiem rad redakcyjnych „Współczesności” (1965-1967), „Miesięcznika Literackiego” (1967-1981), „Dziejów Najnowszych” (1966-1980), „Ameryka Północna. Studia” (1975-1980), „Warszawa II Rzeczypospolitej” (1968-1976), „Polskiego Słownika Biograficznego” (1975-1980), „Biblioteki Wiedzy o Warszawie TMH” (1967-1980), od 2001 „Przeglądu Historyczno-Wojskowego”.

Wypromował 11 doktorów i 4 docentów. Jest autorem 8 scenariuszy filmów dokumentalnych, m.in. „Rzeczpospolita Nieznana” - nagrodzonego w 1991 r. Victorem, „Cios w plecy” oraz „Kiedy Paryż był stolicą Polski”. Za swą długoletnią działalność naukową i popularyzatorską otrzymał szereg prestiżowych nagród i wyróżnień, m.in.: Nagrodę „Polityki” (1964) za monografię „Polityka gospodarcza rządu polskiego w latach 1936-1939”, Nagrodę „Polityki” (1977) za biografię „Stefan Starzyński prezydent Warszawy”, Medal „Za zasługi dla odbudowy Zamku Królewskiego w Warszawie” (1984), nagrodę ZAIKS-u im. Karola Małcużyńskiego za twórczość w dziedzinie warsawianów (1994). Otrzymał także Złoty i Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski oraz szereg innych odznaczeń cywilnych i wojskowych.

Od 30 lat wspomaga Polską Fundację Kościuszkowską w inspiracji i organizacji obchodów rocznic kościuszkowskich i Sympozjów Kościuszkowskich, na których wygłosił kilkadziesiąt referatów, uczestnik wielu podróży historycznych. Był prezesem Stowarzyszenia Budowy Pomnika Tadeusza Kościuszki w Warszawie. Był inspiratorem wielu upamiętnień, m.in. pomnika T. Kościuszki w Stalowej Woli, pomników: Henryka Sienkiewicza i Stefana Starzyńskiego w Warszawie i wielu tablic pamiątkowych.

U honorowany tytułem i medalem pamiątkowym „Zasłużony dla tradycji kościuszkowskiej”, medalem Pawła Edmunda Strzeleckiego i wieloma innymi medalami fundacji. Od kilku lat jest Wiceprezesem Zarządu Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej. Jest orędownikiem budowy Panoramy Bitwy pod Maciejowicami oraz 2 panoram zwycięskich bitew warszawskich w 1794 r.

TADEUSZ RAWSKI, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

TADEUSZ RAWSKI (1924-2020)

Tadeusz Rawski (ur. 3 września 1924, zm. 25 listopada 2020) – polski historyk, doktor habilitowany.

Pułkownik Wojska Polskiego, żołnierz I Armii WP, pracownik naukowy Wojskowego Instytutu Historycznego, ukończył w 1955 r. Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Warszawskiego. Tematem jego pracy magisterskiej była wyprawa Jana Henryka Dąbrowskiego do Wielkopolski w 1794 r. W 1958r. ukończył Akademię Sztabu Generalnego (temat pracy dyplomowej: „Organizacja Ludowego Wojska Polskiego 1943-1945).

Przez wiele lat był uczestnikiem seminarium „kościuszkowskiego”, prowadzonego przez prof. Stanisława Herbsta. Zainteresowania historyczne Tadeusza Rawskiego skupiają się głównie wokół zagadnień organizacji i funkcjonowania sił zbrojnych w końcu XVIII w i okresie II wojny światowej, a zwłaszcza wokół styku dyplomacji i spraw wojskowych. Jest autorem m.in. „sztuki dowódczej Tadeusza Kościuszki”(1953), „Wojny na Bałkanach”(1981) oraz wielu artykułów w naukowych czasopismach historycznych.

Najważniejsze publikacje:

– „Sprawa Kubali”: jak sanacja „rozbudowywała” lotnictwo polskie, Warszawa: Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej 1952.

– *Sztuka dowódcza Tadeusza Kościuszki*, Warszawa: Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej 1953.

– *15-lecie wyzwolenia polskich ziem zachodnich i północnych*, Warszawa: Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich 1960.

– *100 lat polskiego ruchu robotniczego: kronika wydarzeń*, Warszawa: „Książka i Wiedza” 1978.

– *Odrzucone ultimatum*, Warszawa: Wydaw. Ministerstwa Obrony Narodowej 1978.

– *Wojna na Bałkanach 1941: agresja hitlerowska na Jugosławię i Grecję*, Warszawa: Wydaw. Min. Obrony Narodowej 1981.

– *Politycy i wojskowi: szkice z dziejów drugiej wojny światowej*, Warszawa: „Książka i Wiedza” 1982.

– *Piechota w II wojnie światowej*, Warszawa: Wydaw. Min. Obrony Narodowej 1984.

– *Polski ruch oporu 1939-1945*, red. nauk. Bogdan Kobuszewski, Piotr Matusak, Tadeusz Rawski, Warszawa: Wydaw. Min. Obrony Narodowej, 1988.

– *Polska bitwa o Monte Cassino*, Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych 1991.

– *4 Dywizja Piechoty-Zmechanizowana: zarys dziejów: 1808-1994*, red. nauk. Grzegorz Nowik, Tadeusz Rawski, Warszawa: „Bellona” 1994.

TADEUSZ RAWSKI

– *Bitwa pod Maciejowicami 10 X 1794 r.: żale pomaciejowickie, wybór tekstów historycznych i literackich*, opracowanie i noty edytorskie Andrzeja Woltanowski, wstęp Tadeusz Rawski i Andrzej Woltanowski, Białystok: Uniwersytet Warszawski. Filia 1994.

– *Powstanie kościuszkowskie 1794: dzieje militarne*, t. 1-2, pod red. nauk. Tadeusza Rawskiego, Warszawa: „Egros” - WIH 1994-1996.

– *Ostatnie lata I Rzeczypospolitej*, red. nauk. Tadeusz Rawski, Łowicz: Mazowiecka Wyższa Szkoła Humanistyczno-Pedagogiczna w Łowiczu 1996.

– *Powstanie Warszawskie 1944: wybór dokumentów, t. 1: Preliminaria operacyjne, natarcie powstańców i opanowanie miasta 31 V - 4 VIII 1944*, red. nauk. Piotr Matusak, wybór i oprac. Eugeniusz Kozłowski, P. Matusak, Tadeusz Rawski, Warszawa: „Egros” 1997.

– (współautorzy: Piotr Matusak, Edward Pawłowski), *Druga wojna światowa: 1939-1945, t. -2, Siedlce: Wydaw. Akademii Podlaskiej 2003.*

– *Maciejowice 1794*, Warszawa: Polska Fundacja Kościuszkowska 2008.

Od 1969 r. wspierał działania Towarzystwa Miłośników Maciejowic dla odrodzenia tradycji kościuszkowskich i upamiętnienia pola bitwy. Wygłaszał referaty

na większości z 40 Sympozjów Kościuszkowskich w Maciejowicach oraz spotkaniach Wszechnicy Kościuszkowskiej. Inspirował powstanie muzeum i makiety bitwy pod Maciejowicami oraz był orędownikiem namalowania Panoramy Bitwy pod Maciejowicami.

WIESŁAW MARIA MAJEWSKI, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

WIESŁAW MARIA MAJEWSKI (1931-2021)

WIESŁAW MARIA MAJEWSKI

Historyk wojskowości. Urodził się 7 października 1931 roku w Sejnach, Okupację spędził w Warszawie. W 1950 roku zdał maturę w Pabianicach. W latach 1952-1953 uczęszczał na Uniwersytet Warszawski, kończąc w 1953 roku I stopień studiów historycznych. W 1952 roku trafił na seminarium prof. Stanisława Herbsta i pod jego doskonałym kierunkiem kontynuował naukę, uzyskując magisterium w 1958 roku na podstawie pracy „Podhajce. Letnia i jesienna kampania 1667 roku” (druk 1960), a doktorat w zakresie nauk humanistycznych w 1966 roku, po przedstawieniu pracy „Dzieje wojskowe powstania kozackiego 1664 roku (kwiecień-grudzień)”. Po śmierci swego mistrza doskonalił kwalifikacje, uczęszczając w latach 1973-1976 na seminarium prof. Jeremy Maciszewskiego.

W 1977 roku habilitował się na Uniwersytecie Warszawskim na podstawie rozprawy „Żółte Wody. Początki narodowowyzwoleńczej wojny ukraińskiej 1648 roku”. W 1992 roku otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych, a w 1997 - profesora zwyczajnego.

Działalność zawodową rozpoczął 1953 roku jako pracownik Archiwum Akt Dawnych. W latach 1961-2002 pracował kolejno w Muzeum Historycznym m.st. Warszawy, w Centralnej Bibliotece Wojskowej i Wojskowym Instytucie Historycznym. W 2002 roku przeszedł na emeryturę, ale mimo to kontynuował swoją pracę, która była jego pasją.

Od 1996 do 2007 roku w Instytucie Historii UW prowadził seminarium z historii wojskowości oraz wykłady z metodyki historii wojskowości, kontynuując i rozwijając założenia prof. S. Herbsta oraz wykładał historię w Mazowieckiej Wyższej Szkole Humanistyczno-Pedagogicznej w Łowiczu. Był pasjonatem, swoją wiedzę przekazywał nie-szablonowo, zaszczepiając, nierzadko w gorących polemikach, miłość do ojczyzny.

Główne zainteresowania Wiesława Majewskiego, to prace z historii wojskowej (z historii wojen, historii sztuki wojennej, historii wojskowości) jak również z historiografii wojskowej, historii politycznej i społecznej, metodyki badań historyczno-wojskowych oraz bibliografii historycznej. Specjalizował się głównie w wojnach kozackich, tureckich, szwedzkich XVII i XVIII wieku, konfederacji barskiej, insurekcji kościuszkowskiej, powstaniu listopadowym i częściowo styczniowym oraz wojnie 1920 roku.

Opublikował ok. 300 pozycji. Były to: książki, monografie, artykuły, szkice, polemiki, bibliografie, referaty i rozprawy. Jego pierwsza praca to „Bitwa pod Prostkami”, którą opublikowano w 1956 roku – w trzystulecie bitwy. Do znamienitych dzieł W. Majewskiego można również zaliczyć inne prace naukowe. Wśród nich warto wymienić przede wszystkim:

WIESŁAW MARIA MAJEWSKI

- „Polska sztuka wojenna 1648-1667” w: „Zarys dziejów wojskowości polskiej do r. 1864”;
- „Dzieje wojen polsko-tureckich i polsko szwedzkich XVII” w: „Polskie tradycje wojskowe”;
- „Powstanie kościuszkowskie 1794: dzieje militarne”;
- „Piotr Wysocki”;
- „Dębe Wielkie – Iganie 1831”;
- „Grochów 1831”(1972), „Grochów 1831” (1982), II wydanie, za którą otrzymał dyplom honorowy warszawiaków okresu 1981-1982.

W Polskim Słowniku Biograficznym opracował 60 życiorysów, głównie dowódców i oficerów polskich XVII wieku, a także wodzów kozackich z XVII i początków XVIII w.

Podjmował się również tematyki interdyscyplinarnej, czego przykładem jest jego historyczno-literacka praca pod tytułem: „Chronologia „Liryków Polskich” i „Kamienia Świadectwa” Wespazjana Kochowskiego”.

Działał w Towarzystwie Miłośników Historii w Warszawie (przez wiele lat prowadził sekcję historyczno-wojskową). Był członkiem Sejneńskiego Towarzystwa Naukowego, Przemyskiego Towarzystwa Naukowego, Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego, członkiem Rady Naukowej Ośrodka Badań Hi-

storii Wojskowej Muzeum w Białymstoku, Rady Naukowej WIH-u oraz Towarzystwa im. Stanisława ze Skarbimierza. Był delegatem TMH na walne zgromadzenia Polskiego Towarzystwa Naukowego w latach 1980, 1982, 1985, 1988, 1989 i 1999. Wiesław Majewski zawsze głosił prawdę historyczną, bronił jej i poszukiwał bez względu na poprawność polityczną i trudne czasy, kiedy taka prawda była niewygodna dla władzy i części społeczeństwa

Wielokrotnie występował z referatami na Międzynarodowych Sympozjach Kościuszkowskich i Wszechnicy Kościuszkowskiej.

IZABELLA RUSINOWA (ur. 1942)

IZABELLA RUSIN, Autor: Hakob Mikayelian, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

IZABELLA RUSINOWA

Urodziła się w Warszawie w 1942 roku. Ukończyła studia z zakresu historii w Instytucie Historii Uniwersytetu Warszawskiego w 1965. Pracę doktorską obroniła cztery lata później, a w 1982 uzyskała habilitację. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskała w 1991 roku, a zwyczajnego w 1996.

Wykładała na Wydziale Historycznym Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztoro w Pułtusku, a ostatnio jest wykładowcą w Akademii Finansów i Biznesu Vistula w Warszawie.

Specjalizacja - historia powszechna i historia Polski XIX wieku oraz amerykańskie grupy etniczne.

W dorobku naukowym posiada około 150 artykułów i monografii historycznych.

Zaangażowana jest w działanie Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej. Wygłosiła wiele referatów na Międzynarodowych Sympozjach Kościuszkowskich i Wszechnicy Kościuszkowskiej. Uhonorowana tytułem i medalem Zasłużona dla Tradycji Kościuszkowskiej i medalem Pawła Edmunda Strzeleckiego. Uczestniczyła w wielu podróżach historycznych śladami Tadeusza Kościuszki w kraju i za granicą.

Główne publikacje:

- *Geneza Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej - unia lat 1774-1783* (1974)
- *Fracje Kongresu Kontynentalnego lat 1774-1783* (1975)

- *Tom czy Sam: z dziejów Murzynów w Ameryce Północnej* (1983)
- *Jefferson a początki amerykańskiego systemu partyjnego (lata 1790-1800)* (1984)
- *Aleksander Hamilton* (1990)
- *Demokracja w krajach anglosaskich* (1991)
- *Z dziejów amerykańskich partii politycznych* (1994)
- *Współczesny parlamentaryzm* (1994)
- *Buffalo Bill i Indianie* (1997)
- *Pana Juliana przypadki życia: Julian Ursyn Niemcewicz 1797-1841* (1999)
- *Zarys historii Indian północno-amerykańskich: relacje polskich pisarzy i podróżników* (2000)
- *Z dziejów Indian kanadyjskich* (2003)
- *Julian Ursyn Niemcewicz, Dzienniki 1835-1836* (2005)
- *Indianie USA: wojny indiańskie* (2010)
- *Dziennik z czynności moich w Ursinowie 1822-1831* (2010)
- *Naczelnik Kościuszko i inni* (2015)
- *Julian Ursyn Niemcewicz, Krótka wiadomość o życiu i sprawach Generała Washingtona* (2014)
- *Martin Luther King Jr. 1929-1968* (2014)
- *Emigracja oraz Kościół Katolicki w Stanach Zjednoczonych w XIX wieku* (2018).

HENRYK KOCÓJ, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2023.

HENRYK KOCÓJ (ur. 1931)

HENRYK KOCÓJ

(ur. 1931 w Oświęcimiu) – polski historyk, prof. zw. dr hab.

Związany z Instytutem Historii Uniwersytetu Śląskiego oraz Katedrą Humanistycznych Podstaw Kultury Fizycznej Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Zajmuje się historią nowożytną Polski i powszechną XVII i XVIII w. (w szczególności tematyką trzech rozbiorów Polski).

Uczył się w VI Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Tadeusza Kościuszki w Krakowie-Podgórzu i V Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Kochanowskiego w Krakowie.

Absolwent historii Uniwersytetu Jagiellońskiego (studiował w latach 1950-1954). W trakcie studiów aktywny członek Koła Historyków Studentów UJ (był jego prezesem w latach 1953-1954). Praca magisterska pt. „Francja a powstanie Kościuszkowskie” (1954). Rozprawa doktorska pt. „Prusy a Powstanie Listopadowe” (1961), habilitacyjna pt. „Saksonia a Polska w czasie Sejmu Czteroletniego” (1976). Od roku 1980 profesor zwyczajny Uniwersytetu Śląskiego.

W latach 1958-1965 pracował na Uniwersytecie Jagiellońskim, w 1965-1976 wykładał w ówczesnej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Od 1976 do 2005 wykładał w Instytucie Historii Uniwersytetu Śląskiego.

Najważniejsze prace naukowe:

- *Śląsk a insurekcja kościuszkowska*, Katowice 1986
- *Zaborcy wobec Konstytucji 3 Maja*, Katowice 1991
- *Der Untergang des Mai – Verfassung vom 1791 im Lichte der Korrespondenz Friedrich Wilhelm II mit dem Preußischen Gesandten Girolamo Lucchesini*, Katowice 1999
- *Elektor saski Fryderyk August III wobec Konstytucji 3 Maja*, Kraków 1999
- *Prusy wobec powstania kościuszkowskiego*, Katowice 1999
- *Konstytucja 3 Maja w relacjach posła austriackiego w Warszawie Benedykta de Cachégo*, Katowice 1999
- *Konstytucja 3 Maja w relacjach posła saskiego Franciszka Essena*, Katowice 1999
- *Problem sukcesji saskiej w latach 1791–1792 w świetle ówczesnej korespondencji dyplomatycznej z Drezna i Merseburga (wybór materiałów archiwalnych)*, Katowice 1999
- *Dyplomacja pruska w przeddzień II rozbioru Polski (wybór materiałów archiwalnych)*, Katowice 2000
- *Beiträge zur Preussens Stellung gegenüber dem Kościuszko- Aufstand vom Jahre 1794. Ausgewählte Probleme*, Katowice 2000
- *Od Sejmu Wielkiego do powstania listopadowego. Wybór materiałów źródłowych, artykułów i recenzji*, Kraków 2002

HENRYK KOCÓJ

- *Targowica i sejm grodzieński 1793 w relacjach posła pruskiego Ludwiga Buchholtza*, Kraków 2005
- *Berlin wobec Konstytucji 3 maja*, Kraków 2007
- *Relacje posła pruskiego Ludwiga Buchholtza o insurekcji kościuszkowskiej*, Kraków 2007
- *Upadek Konstytucji 3 maja w świetle korespondencji Fryderyka Wilhelma II z posłem pruskim*, Katowice 2008
- *Austria wobec Konstytucji 3 maja*, Kraków 2008
- *Plany II rozbioru Polski w polityce Berlina w latach 1791–1792*, Katowice 2008
- *Dyplomaci sascy wobec Sejmu Wielkiego*, Kraków 2016

Wypromował 25 doktorów

Wygłosił wiele referatów na konferencjach kościuszkowskich.

Opublikował dziesiątki artykułów historycznych w prasie z okazji rocznic kościuszkowskich. Inspirował badania naukowe związane z tym okresem historii.

KAROL RAFAŁ ESTREICHER, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 60x80 cm, płótno olej, 2020.

KAROL RAFAŁ ESTREICHER (1906-1984)

KAROL RAFAŁ ESTREICHER

Urodził się 4 marca 1906 w Krakowie, zmarł 29 kwietnia 1984 tamże. Polski historyk sztuki, encyklopedysta, prozaik, autor licznych publikacji, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, w latach 1951-1976 dyrektor Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Był zaangażowany w rewindykację polskich dzieł sztuki zagrabionych w czasie II wojny światowej.

Prezes Komitetu Kopca Kościuszki w latach 1951-1984.

Ukończył Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego, studiował historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim, tam w 1928 r. uzyskała doktorat pod kierunkiem profesora Juliana Pagaczewskiego; habilitacja w 1947 r. Od 1950 był profesorem nadzwyczajnym, w 1972 został profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W latach 1945-1950 wykładał równolegle w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie oraz w latach 1951-1961 w Wyższej Szkole Sztuk Pięknych we Wrocławiu. Od 1947 był wicedyrektorem, a od 1951 dyrektorem Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, do emerytury w 1976 roku. Ponadto w latach 1946-1964 kierował renowacją Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego,

W latach II wojny światowej – po ewakuacji cennych dóbr kultury z Krakowa (Wawel) przez Rumunię do Francji – jako sekretarz premiera RP na uchodźstwie gen. Władysława Sikorskiego zaangażował się w opracowywanie strat

kultury polskiej pod okupacją niemiecką. Kierował wówczas 8-osobowym zespołem tworzącym Biuro Rewindykacji Strat Kulturalnych przy Ministerstwie Prac Kongresowych w Londynie. Opublikował po polsku i angielsku książkę pt. *Straty kultury polskiej. Katalog strat kultury polskiej pod okupacją niemiecką 1939-1944*,

Gdy ujawniono sprawę Katynia, Biuro Rewindykacji Strat Kulturalnych podjęło także prace nad skatalogowaniem strat zadanych przez okupanta radzieckiego na kresach wschodnich II RP w latach 1939-1941.

Po wojnie Estreicher przez Niemcy wrócił do Polski z cennym transportem polskich dzieł sztuki i archiwaliów odzyskanych z brytyjskiej strefy okupacyjnej Niemiec. W sztolniach kopalni soli w Graslleben oraz w Goslar natrafił na dzieła sztuki z Wielkopolski. Następnie kilkakrotnie wyjeżdżał z misjami rewindykacyjnymi do Niemiec, aby sprowadzić z Norymbergi skradziony z Krakowa w 1940 roku Ołtarz Mariacki.

Był także autorem cenionych prac naukowych: *Miniatury Kodeksu Behema* (1933), *Załuscy: bibliografia odnosząca się do Załuskich w XVII i XVIII wieku* (1952), *Grobowiec Władysława Jagiełły* (1953).

KAROL RAFAŁ ESTREICHER

Collegium Maius [UJ] (1968), *Historia sztuki w zarysie* (1973, wyd. 10, 1990); przetłumaczył i opracował *Żywoty najslawniejszych malarzy, rzeźbiarzy i architektów G. Vasariego (t. I-IX, 1985–1990)*; był także autorem utworów o charakterze literackim: *Nie od razu Kraków zbudowano* (1947) oraz *Krystianna* (1957).

W okresie międzywojennym Karol Estreicher był także encyklopedystą, współtwórcą Encyklopedii staropolskiej wydanej w latach 1937–1939 wraz z Aleksandrem Brücknerem.

W latach 1957–1984 był prezesem Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie, ekspertem Ministerstwa Kultury oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych ds. rewindykacji polskich dóbr kultury, nie tylko z Niemiec, ale także z Kanady, pod koniec lat 50. Następnie zdystansował się wobec władz PRL, wspierając niezależne środowiska twórcze i utrzymując, jako członek polskiego PEN Clubu, przyjacielskie stosunki z Antonim Słonimskim. Pod jego wpływem w 1964 Karol Estreicher stał się sygnatariuszem „Listu 34”. Ceną, jaką zapłacił za to Estreicher, było utracenie w 1966 wniosku o nadanie tytułu profesora zwyczajnego, a także stosowany wobec niego ostracyzm ze strony kolegów uniwersyteckich.

Już na emeryturze (od 1976) powołany został na eksperta Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i Techniki w sprawie żądań NRD dotyczących wydania Biblioteki Pruskiej, która od 1945 zdeponowana była w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie. Opowiedział się za zwrotem Biblioteki Pruskiej władzom NRD lub RFN, ale uważał, że powinno to być poprzedzone zwrotem polskich dóbr kultury zrabowanych przez Trzecią Rzeszę z okupowanej Polski w latach 1939–1945 oraz wyrównaniem strat (ekwiwalentem w dobrach kultury) związanych z celowym i barbarzyńskim niszczeniem polskich dóbr kultury przez Niemców w latach 1944–1945 (po upadku powstania warszawskiego).

Karol Estreicher zmarł 29 kwietnia 1984 roku w Krakowie i został pochowany w grobowcu rodzinnym na cmentarzu Rakowickim.

WŁODZIMIERZ KOSTECKI, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

WŁODZIMIERZ KOSTECKI (1941- 2023)

DR WŁODZIMIERZ KOSTECKI

Dr historii, prawnik, afrykanista, pedagog, pracownik naukowo-badawczy, autor monografii i artykułów poświęconych problematyce afrykańskiej, społecznik, regionalista, propagator postaci i dzieła Tadeusza Kościuszki.

Po ukończeniu studiów na Wydziale Prawa UMCS w Lublinie, gdzie specjalizował się w dziedzinie prawa międzynarodowego publicznego, podjął pracę w Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie i kontynuował naukę w Studium Afrykanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego. W trakcie studiów afrykanistycznych podjął pracę w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych w charakterze pracownika naukowo-badawczego. Po kilku latach przeszedł do pracy naukowo-pedagogicznej na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego, a następnie objął obowiązki głównego specjalisty w Biurze Współpracy z Zagranicą Zarządu Głównego RSW „Prasa - Książka - Ruch”, gdzie pracował przez dziesięć lat, do rozwiązania instytucji. Po opuszczeniu Warszawy - ze względów rodzinnych - osiedlił się na wsi, w woj. mazowieckim. Dwa lata później objął obowiązki dyrektora Liceum Ogólnokształcącego w Sobolewie.

Tam doprowadził do zmiany patrona szkoły z imienia lokalnego komunisty Kazimierza Marzysza na imię Tadeusza Kościuszki, a także dokonał wielu pozytywnych

zmian, w efekcie których powstał liczący trzy szkoły Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. Tadeusza Kościuszki. Ze szczególną estymą społeczność szkolna traktowała osobę nowego patrona - Tadeusza Kościuszkę, czego wynikiem było uratowanie przed zniszczeniem i odnowienie tzw. Drzewa Kościuszki - cennego reliktu przeszłości w gminie. Od momentu nadania Zespołowi Szkół nowego imienia corocznie organizowane są międzynarodowe młodzieżowe konferencje kościuszkowskie z udziałem uczniów szkół z Polski, Litwy, Białorusi i Rosji. Związanie się społeczności szkolnej z ruchem kościuszkowskim dało szansę szkołom wchodzącym w skład Zespołu na przetrwanie kryzysu i dotrzymanie konkurencji na rynku oświatowym.

Mimo przejścia na emeryturę, nadal prowadził działalność społeczno-polityczną oraz naukową, której efektem jest uzyskanie stopnia doktora na Uniwersytecie im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Wielokrotnie wygłaszał referaty na Międzynarodowych Sympozjach Kościuszkowskich i Wszechnicy Kościuszkowskiej oraz kościuszkowskich konferencjach za granicą

MIECZYŚLAW HAIMAN, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

MIECZYŚLAW HAIMAN (1888-1949)

MIECZYŚLAW HAIMAN,

(ur. 31 marca 1888 w Złoczowie, zm. 15 stycznia 1949 w Chicago) – dziennikarz, pisarz i tłumacz, działacz emigracyjny w USA, kolekcjoner, archiwista, bibliotekarz, pierwszy historyk Polonii amerykańskiej. Organizator i pierwszy kustosz powołanego w 1935 r. Muzeum Polskiego w Ameryce.

Ukończył szkołę powszechną we Lwowie. W latach 1908–1913 służył w marynarce austriackiej. W październiku 1913 dotarł do Nowego Jorku. W 1917 został redaktorem w polskim piśmie „Kurier Codzienny” w Bostonie, następnie w piśmie „Polak w Ameryce”, które wkrótce zmieniło nazwę na „Telegram”. Po zapoznaniu się z życiorysem Jamesa F. Coopera (pierwszego przewodniczącego Komitetu Polsko-Amerykańskiego w Paryżu i przyjaciela Adama Mickiewicza) poświęcił się studiom nad dziejami stosunków polsko-amerykańskich i śladami Polaków w USA. W 1927 wydał w Buffalo książkę „Z przeszłości polskiej w Ameryce”.

W 1925 przyjął obywatelstwo amerykańskie, a w 1928 przeniósł się z żoną do Chicago, gdzie pracował w „Dzienniku Zjednoczenia”. W 1935 objął stanowisko kustosa nowo utworzonego Muzeum i Archiwum przy Zjednoczeniu Polskim Rzymsko-Katolickim w Ameryce. Ofiarował mu swoje zbiory, organizował bogate zasoby muzealne i archiwalne z różnych dziedzin (rękopisy, 12 tysięcy życiorysów działaczy polskich w Ameryce, dokumenty, pamiątki historyczne, księgozbiór). Przy tej

instytucji założył Polskie Towarzystwo Historyczno-Muzealne. Podczas II wojny światowej przyczynił się do prac Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce i do utworzenia w 1942 Polsko-Amerykańskiej Komisji Historycznej, której został przewodniczącym. Komisja podjęła serię wydawniczą „Polish American Studies”, W Chicago rozwinął obfitą i wielostronną działalność naukową i pisarską. Napisał rozprawę „Polish Post in America 1608–1865” (Chicago 1939) i „Poland and the American Revolutionary War” (Chicago 1932) i „Historia udziału Polaków w amerykańskiej wojnie domowej” (Chicago 1928). W dwóch częściach wydał pracę o Kościuszcze: „Kościuszko in the American Revolution” (New York 1943) i „Kościuszko, Leader and Exile” (New York 1946). Zamieścił w nich kilkadziesiąt nieznanych dotąd listów Thomasa Jeffersona. Tematy związane z Tadeuszem Kościuszką wielokrotnie przewijały się w jego publikacjach i przyczyniły się do upowszechnienia postaci i zasług generała.

W związku ze swoją działalnością literacką w 1942 został powołany na członka Gallery of Living Authors i na przewodniczącego Research Commission on Polish Immigration in U.S. W 1946 został zagranicznym członkiem korespondencyjnym PAU. W 1948 otrzymał nagrodę literacką Światowego Związku Polaków z Zagranicy.

Zmarł w 1949 w Chicago.

ERNESTYNA SKURJAT-KOZEK (ur. 1944)

ERNESTYNA SKURJAT-KOZEK

afrykanistka, tłumaczka, dziennikarka, autorka reportaży radiowych i telewizyjnych, czołowa propagatorka postaci wielkich Polaków w Australii, przede wszystkim Tadeusza Kościuszki i Pawła Edmunda Strzeleckiego

Prezesa organizacji *Kosciuszko Heritage Inc.*, organizatorka festiwali kulturalnych oraz konkursów literackich, muzycznych, plastycznych i fotograficznych, realizatorka filmów dokumentalnych, dziennikarka *Radia SBS*, redaktorka naczelna portalu *Polonii Australijskiej PULS POLONII*.

Po ogłoszeniu stanu wojennego w Polsce osiedliła się w Australii. Tam zetknęła się z Johnem Hospodarykiem, synem imigrantów ze stron Kościuszki, nauczycielem historii w szkole średniej, ale przede wszystkim kompozytorem i piosenkarzem. Na jej prośbę skomponował kilka piosenek o Kościuszcze i Strzeleckim.

Przy okazji wywiadu, jaki przeprowadzała z Janem Konopką, działaczem polonijnym ze Szwajcarii, dowiedziała się, że Kościuszko skomponował kilka utworów i weszła w posiadanie ich nut. Staraniem Pulsu Polonii wydano płytę z nagraniami dwóch polonezów i walca Kościuszki w wykonaniu sydneyjskiej

klawesynistki, Moniki Kornel. Potem pojawiły się inne płyty z piosenkami, które pochodziły głównie z konkursów muzycznych organizowanych przez *Kosciuszko Heritage Inc.*

Jest inicjatorką i organizatorką odbywającej się od 2006 roku na Górze Kościuszki historycznej imprezy pt. *Kosciuszko Music on Mt Kosciuszko*, która dała początek dorocznym festiwalom pod pomnikiem Strzeleckiego. W roku 2008 na skutek starań kierowanej przez nią organizacji Góra Kościuszki została wpisana na australijską *National Heritage List*.

Dzięki dobrze układającej się współpracy z dyrekcją *Kosciuszko National Park* zostali skontaktowani z Aborygenami *Ngarigo* i tak się rozpoczął dialog z tradycyjnymi kustoszami *Mt Kosciuszko*.

Z inicjatywy *Kosciuszko Heritage Inc.* został zbudowany symboliczny most między *Kopcem* a *Górą Kościuszki*. W roku 2017, z okazji dwusetnej rocznicy śmierci Kościuszki grupa Aborygenów uczestniczyła w obchodach w Krakowie, a w Australii gościła delegacja *Komitetu Kopca Kościuszki w Krakowie*, a także *Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej*.

W niesprzyjających warunkach spowodowanym *covidem* Organizacji udało się doprowadzić do pomyslnego finału konkursu dla młodzieży australijskiej

ERNESTYNA SKURJAT-KOZEK, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

ERNESTYNA SKURJAT-KOZEK

Z półrocznym opóźnieniem odsłonięta została tablica Strzeleckiego w miejscu, skąd wyruszył na podbój Góry Kościuszki. Obecnie, wspólnie z Australijczykami pracuje nad wnioskiem o wpisanie na listę dziedzictwa kulturowego Heritage Drive, odcinka trasy z Towong Hill Station do Bringenbrong, którą Strzelecki pokonał w drodze na Mt Kościuszko.

W 2023 r. organizatorka obchodów Roku Pawła Edmunda Strzeleckiego w Australii, w ramach tych obchodów zorganizowała podróż i koncerty Aborygenów w miejscowościach związanych w życiu i działalnością P.E. Strzeleckiego w Krakowie, Wrocławiu, Poznaniu i Warszawie oraz międzynarodowego konkursu na utwór literacki, dzieło plastyczne i piosenkę „W duchu Strzeleckiego”.

Przez Polską Fundację Kościuszkowską uhonorowana tytułem i medalem „Zasłużona dla Tradycji Kościuszkowskiej”

STEFAN ROLA, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

STEFAN ROLA (1922-2005)

STEFAN ROLA

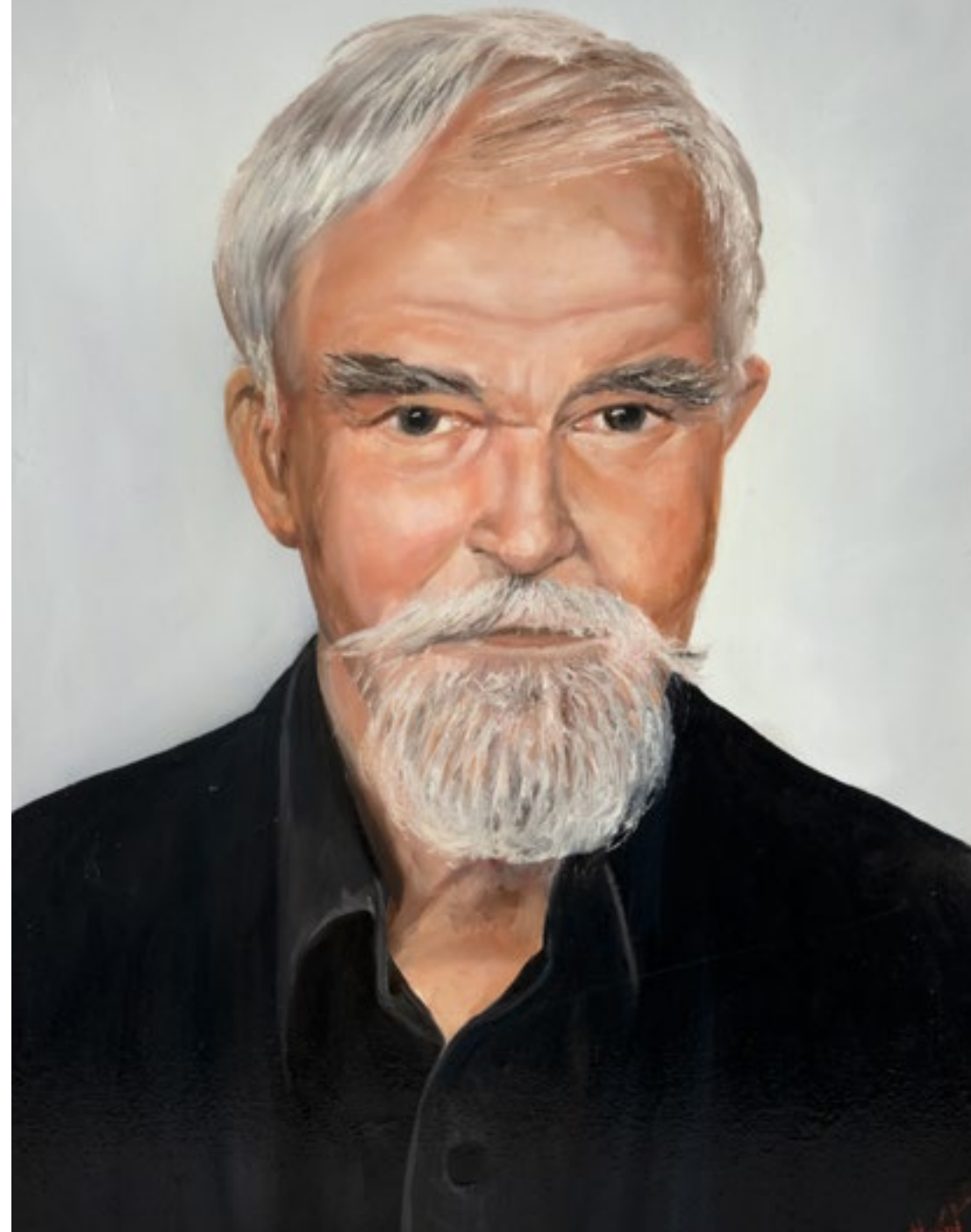
Urodził się 4 sierpnia 1922 r., zmarł 23 października 2005 r. w Warszawie. Płk w stanie spoczynku. Współzałożyciel i pierwszy Prezes Towarzystwa Miłośników Maciejowic. Od 1 września 1944 rozpoczął służbę w II Armii Wojska Polskiego, brał udział w walkach pod Warszawą, był dowódcą plutonu saperów na froncie oraz uczestniczył w rozminowywaniu kraju. Po wojnie brał udział w walkach z UPA. Aktywnie uczestniczył przy odbudowie kraju. Odbył studia w Akademii Wojsk Inżynieryjnych w Moskwie. Był budowniczym wielu obiektów wojskowych oraz wielu mostów i dróg dla ludności cywilnej. Przez wiele lat był wykładowcą w Studium Wojskowym Politechniki Warszawskiej. Prowadził praktyki budowlane podchorążych i studentów. Organizował wiele czynów społecznych, imprez kulturalnych.

W lutym 1969 wraz Leszkiem Markiem Krześniakiem i Zofią Kowalewską zainicjowali utworzenie Towarzystwa Miłośników Maciejowic, które w statucie postanowiło przywrócić tradycje kościuszkowskie w Maciejowicach, upamiętnić Tadeusza Kościuszkę i bitwę pod Maciejowicami oraz przyczynić się do rozwoju Maciejowic i ruchu turystycznego. Był pierwszym Prezesem Zarządu Towarzystwa Miłośników Maciejowic latach 1969-1981, organizował obchody rocznic kościuszkowskich, czyny społeczne, sesje popularno-naukowe, inicjował budowę

drogi z Maciejowic do Łaskarzewa, przebiegającej w pobliżu Kopca Kościuszki w Krępie, czynił starania o zlokalizowanie w Maciejowicach zakładu przemysłowego. Był inicjatorem i wykonawcą pierwszego upamiętnienia pola bitwy pod Maciejowcami „W hołdzie Tadeuszowi Kościuszce i jego żołnierzom”, tzw. pomnika z kosami.

Był uhonorowany wieloma odznaczeniami wojennymi polskimi i radzieckimi m.in. Krzyżem Walecznych i krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Został pochowany na cmentarzu w Maciejowcach.

MIECZYŚLAW ROKOSZ, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

MIECZYŚLAW ROKOSZ (ur. 1942)

MIECZYŚLAW ROKOSZ

Profesor nauk historycznych, nauczyciel akademicki, taternik, heraldysta, członek Związku Harcerstwa Polskiego w stopniu podharcymistrza, niezwykle aktywny działacz społeczny, propagator tradycji kościuszkowskiej

Członek-założyciel Polskiego Klubu Ekologicznego, członek Zarządu Oddziału Krakowskiego Polskiego Towarzystwa Historycznego, członek Polskiego Towarzystwa Heraldycznego oraz członek Zarządu Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa. Z nominacji Prezydenta RP członek Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa. W 1995 r. przez The National Society of the Sons of the American Revolution wyróżniony międzynarodowym dyplomem i medalem LIBERTAS ET PATRIA.

Honorowy członek Rady Wykonawczej The American Association of the Friends of Kościuszko at West Point, a także członek Towarzystwa Historyczno-Literackiego przy Bibliotece Polskiej w Paryżu. Dzwonnik zygmuntoński w Katedrze Wawelskiej.

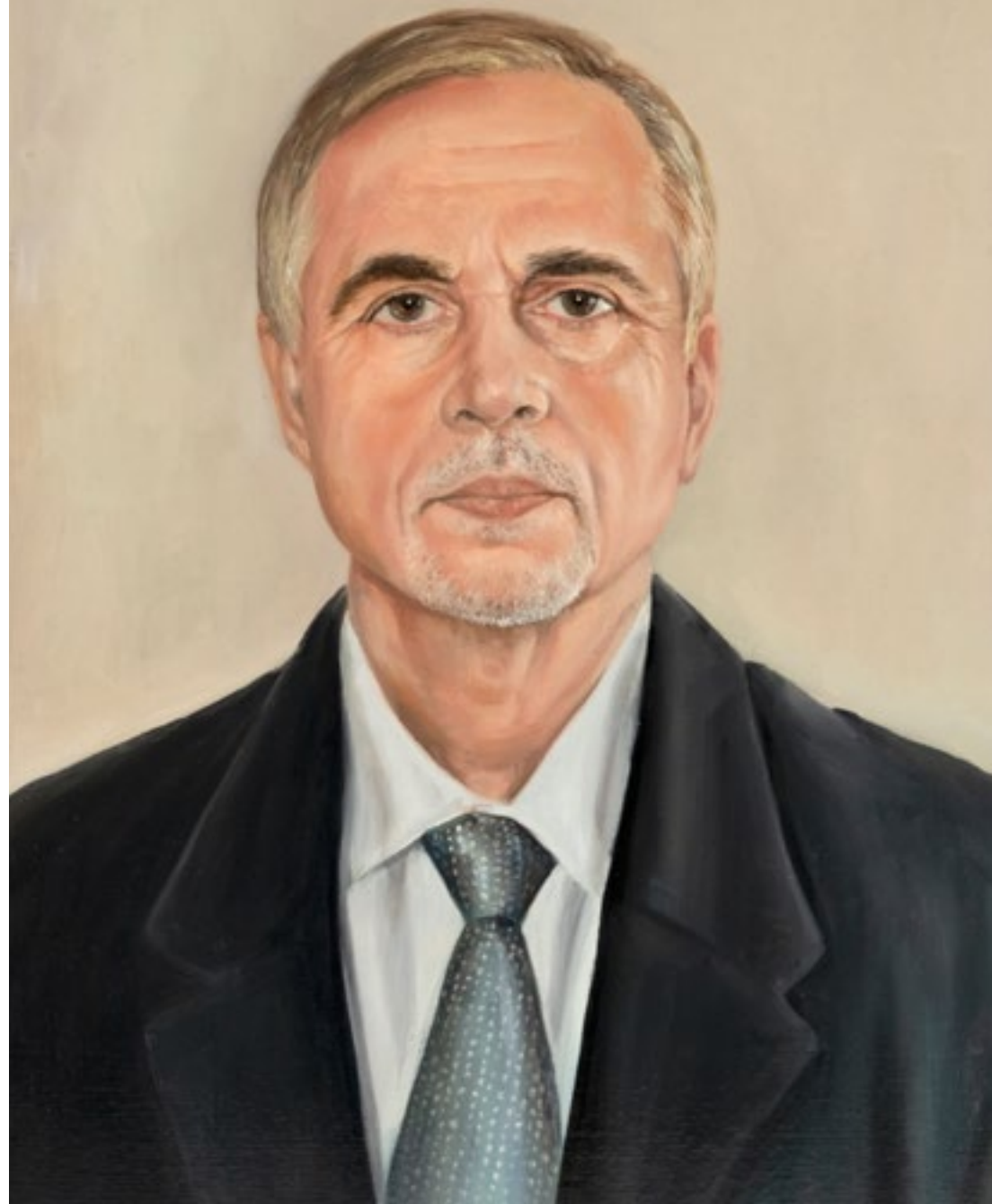
Przez wiele lat uprawiał taternictwo. Bywał ponadto w Alpach, Apeninach, Pirenejach, w Kaukazie, na Etnie, na Olimpie, na Synaju; wspinał się też na Piramidę Cheopsa.

Pierwszy prezes odrodzonego Towarzystwa Muzeum Tatrzańskiego im. dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem.

Prezes ustanowionego w roku 1820 i istniejącego nieprzerwanie Komitetu Kopca Kościuszki w Krakowie. Zabiegał o odbudowę Mogiły Naczelnika, która wówczas z powodu powodziowych ulew uległa katastrofie budowlanej i miał udział w jej odbudowie. Sukcesywnie przejmował od Skarbu Gminy Kraków zrujnowane obiekty poaustriackiego fortu nr 2 „Kościuszko” – kaponierę, bastion południowy i kurtynę, zabiegał o fundusze na ich odbudowę i adaptację dla celów konferencyjnych, wystawowych, bibliotecznych i muzealnych.

Zabiegał w UNESCO oraz w Sejmie RP o ustanowienie roku 2017 Rokiem Kościuszki oraz współorganizował centralne uroczystości Kościuszkowskie w Krakowie z udziałem przedstawicieli polskich środowisk kościuszkowskich i środowisk kościuszkowskich z 9 krajów, z czterech kontynentów. Obecnie Komitet jest w trakcie jubileuszu 200-lecia Kopca Kościuszki. Jubileusz ten, zainaugurowany otwarciem Muzeum Kościuszki, będzie trwał do 23 listopada 2023 r.

Autor ponad 250 publikacji naukowych i popularnonaukowych, w tym kilku książek oraz redaktorem materiałów organizowanych przez siebie konferencji, z których duża część poświęcona jest postaci Tadeusza Kościuszki.

LESZEK MAREK KRZEŚNIAK, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

LESZEK MAREK KRZEŚNIAK (ur. 1950)

LESZEK MAREK KRZEŚNIAK,

dr nauk med., specjalista chorób wewnętrznych, absolwent Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Warszawie (1974). Przez 15 lat pracował w przemysłowej służbie zdrowia, od ponad 30 lat prowadzi własny gabinet lekarski w Warszawie.

Popularyzator wiedzy medycznej w mediach, autor audycji radiowych z cyklu „Minuta dla zdrowia”, „Bądź zdrow”, „Zioła na działce”,

Autor wielu popularnych publikacji i poradników, m.in. „Apteczka ziołowa”, „Przyjemne i pożyteczne”, „Leczmy się ziołami z działki”, wielu audycji telewizyjnych, artykułów prasowych, propagujących zdrowy tryb życia, zdrowe odżywianie, zachowania profilaktyczne i wspomaganie leczenia metodami naturalnymi

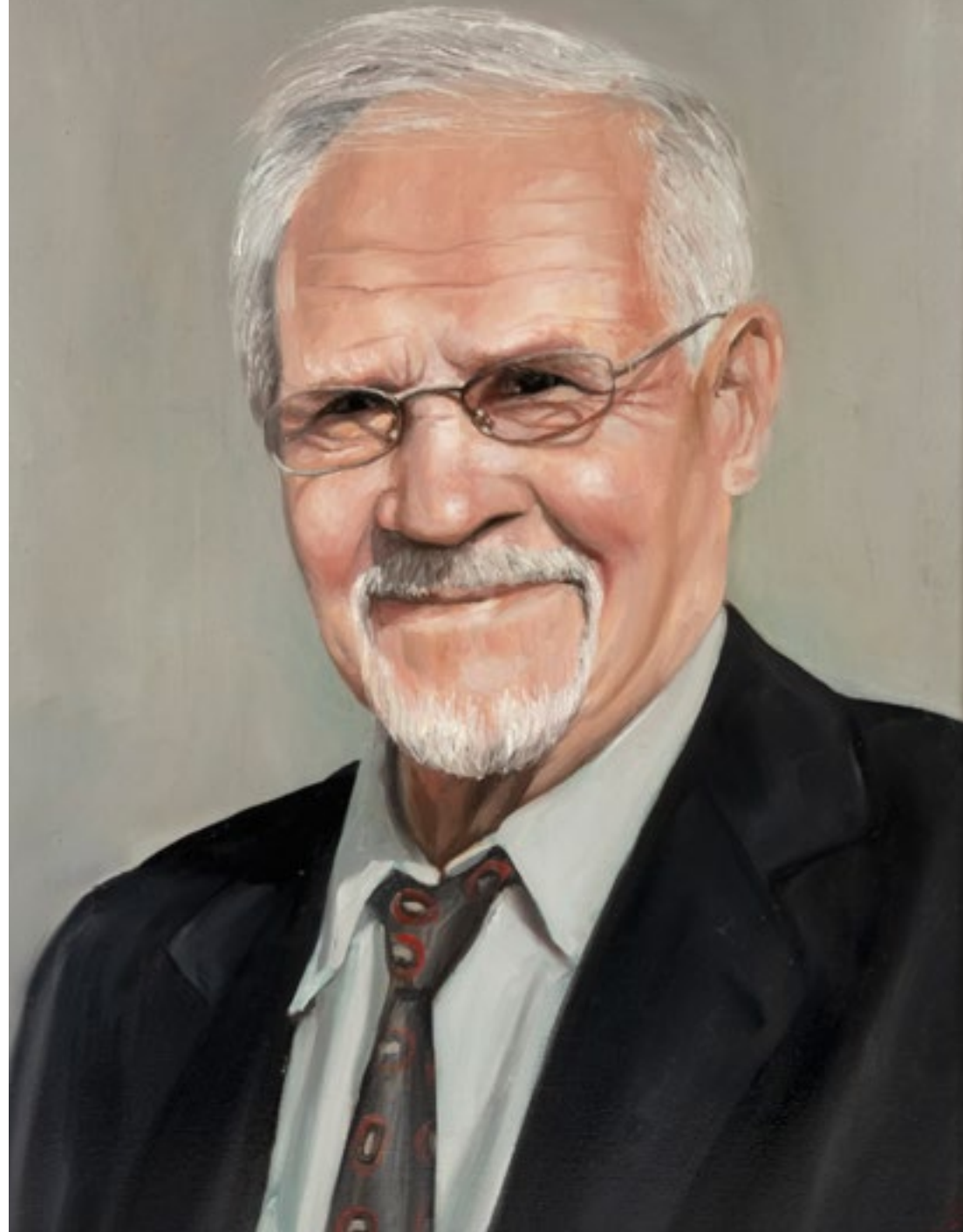
W 1969 r. współzałożyciel Towarzystwa Miłośników Maciejowic, od 1986 prezes zarządu. Od 1990 r. prezes Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej. Od 40 lat jest organizatorem corocznych Międzynarodowych Sympozjów Kościuszkowskich w Maciejowicach oraz obchodów kościuszkowskich w Polsce, na Białorusi, w Rosji, Szwajcarii. Jako wiceprezes Stowarzyszenia Budowy Pomnika Kościuszki w Warszawie czynnie uczestniczył w realizacji budowy pomnika. Organizator obchodów kościuszkowskich w Polsce i poza granicami, upamiętnień wielkich Polaków, podróży historycznych, koncertów artystycznych, imprez turystycznych, konkursów. Od 2011 prowadzi Wszechnicę Kościuszkowską, której spotkania

odbywają się co miesiąc w Muzeum Niepodległości w Warszawie,

Autor wystaw fotograficznych: „Zioła i ziółka”, „Powidoki”, „Erotyka drzew”, „Rośliny miłosne”, „Reportaże z obchodów kościuszkowskich”, „Pejzaże nadbużańskie”, „Pejzaże nad Wisłą”, „Ziemia rodzinna Tadeusza Kościuszki”, „Mereczowszczyzna – Solura”, „Zwyczajne a niezwykle” i wielu innych. Autor tomików poetyckich: „Maciejowicki korowód dziejów. Pięć wieków z historii miasta”, „Dokąd tak spieszysz, Panie Generale. Poemat o bitwie maciejowickiej”, „Za chwilę. Poemat spod Maciejowic”, „Stoję sobie i stoję. Poemat spod pomnika Kościuszki z Warszawie”. Autor słów i muzyki „Poloneza dla Kościuszki” i wielu utworów związanych z tradycją kościuszkowską.

Inspirator powstania wielu cykli obrazów malarskich związanych z Tadeuszem Kościuszką, scen bitewnych Insurekcji Kościuszkowskiej, przywódcami insurekcji, ludźmi tradycji kościuszkowskiej oraz organizator wystaw tych obrazów w Muzeum Niepodległości w Warszawie, na Kopcu Kościuszki w Krakowie, w Legnicy, Mereczowszczyźnie na Białorusi oraz przy okazji sesji Międzynarodowego Sympozjum Kościuszkowskiego.

Ścisłe współpracuje ze stowarzyszeniami kościuszkowskimi w Polsce, na Białorusi, Szwajcarii i Australii. Prowadzi internetowy Portal Tradycji Kościuszkowskiej.

LEONID NIESTERCZUK, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

LEONID NIESTERCZUK (ur. 1945)

LEONID NIESTERCZUK (LEONID NIESTERCHUK)

Urodził się 2 października 1945 we wsi Charki (powiat prużański, obwód brzeski, Białoruś), obecnie mieszka w Brześciu; doktor nauk historycznych (1996): temat rozprawy: „Białoruś w wojnie 1812 r.” Od 1994 r. jest prezesem Brzeskiego Społecznego Towarzystwa Historyczno-Kulturalnego im. T. Kościuszki. Jest członkiem Komisji Krajowej ICOMOS (Międzynarodowej Rady ds. Zabytków i Miejsc Zabytkowych).

W latach 1995-1996 studiował w Międzynarodowej Białorusko-Polskiej Akademii Sztuki Pałacowo-Parkowej. Razem z dr L. M. Krześniakiem opracował i wdrożył długoterminowe umowy pomiędzy Polską Fundacją Kościuszkowską a Brzeskim Stowarzyszeniem Społecznym im. T. Kościuszki na rzecz rozwoju turystyki wśród młodych ludzi. Od roku 1996 odbyło się 58 wyjazdów do Polski na Międzynarodowe Sympozja Kościuszkowskie w Maciejowicach oraz do innych miejscowości: Krakowa, Wrocławia, Warszawy Lublina, Żelazowej Woli i Stalowej Woli, Białegostoku, Sosnowicy, Raławic oraz do innych miejsc historycznych w Polsce połączonych z występami amatorskich grup artystycznych z obwodu brzeskiego w szkołach, liceach i gimnazjach im. T. Kościuszki. Liczne też były przyjazdy delegacji historyków, pracowników bibliotek i muzeów, architektów, konserwatorów zabytków obwodu brzeskiego w celu zapoznania się z organizacją ochrony dziedzictwa historycznego i kulturowego w sze-

regu obiektach architektonicznych i miejscach historycznych w Polsce (Warszawa, Grunwald, Kraków, Biała Podlaska, Terespol, Toruń, Poznań, Zamość, Białystok, Maciejowice, Sobolew, Stalowa Wola, Żelazowa Wola, Garwolin i inne).

Przez 18 lat (1992-2010) pracował jako główny specjalista ds. ochrony dziedzictwa historycznego i kulturowego obwodu brzeskiego na Białorusi. Z jego inicjatywy i przy bezpośrednim udziale, w obwodzie brzeskim odrestaurowano, zbudowano i zainstalowano 950 pomników i znaków pamiątkowych, co godnie utrwaliło pamięć wydarzeń i postaci historycznych Białorusi, Polski, Litwy i Ukrainy. W roku 2016 zorganizował ponowny pochówek poległych żołnierzy na polubitwy w 1812 r. w swojej rodzinnej wsi.

Opublikował liczne monografie naukowe: „Tadeusz Kościuszko: Powrót bohatera do ojczyzny” (2005); „Zamki, pałace, parki obwodu brzeskiego X-XX w.” (2002); „Ochrona dziedzictwa historycznego i kulturowego Białorusi” (2003); „Ordy Napoleona. Droga do ojczyzny” (2009); „Stanisław August Poniatowski: Monarcha, Pedagog, Mecenas Sztuki” (2011); „Białoruś w wojnie 1812 r. Między Napoleonem a Aleksandrem” (2012); „Michał Kleofas Ogiński: Litwin, patriota, twórca” (2015); Adam Mickiewicz: Geniusz, poeta, Litwin (2019) i inne.

LEONID NIESTERCZUK (ur. 1945)

Uczestniczył w 38 międzynarodowych konferencjach naukowych, sympozjach, seminariach i konkursach. Opublikował 40 artykułów naukowych poświęconych problematyce ochrony, restauracji zabytków i popularyzacji dziedzictwa historycznego i kulturowego Białorusi i Polski.

Prowadził badania naukowe w celu poszukiwania dokumentów historycznych w archiwach publicznych i prywatnych, bibliotekach i muzeach Białorusi, USA, Szwajcarii, Polski, Litwy, Ukrainy, Rosji, Włoch, Niemiec i Francji (1981-2015);

Odbył staż naukowy w USA w tematach: „Ochrona światowego dziedzictwa kulturowego na przykładzie USA” (2004) i „Udział Tadeusza Kościuszki w wojnie wyzwoleniczej Stanów Zjednoczonych” (2005);

Osobiście zrealizował 2 granty finansowe USA na renowację Muzeum Domu T. Kościuszki (2004 i 2018), zainicjował i uczestniczył w restauracji i tworzeniu muzeów pamięci Adama Mickiewicza, Juliana Ursyna Niemcewicza, Napoleona Ordy), a także 60 innych unikatowych obiektów sztuki pałacowo-parkowej, oraz ponad 280 cerkwi prawosławnych i 60 kościołów katolickich.

W 2015 r. przekazał ponad 250 zgromadzonych dokumentów i materiałów archiwalnych do odrestaurowanych muzeów pamięci T. Kościuszki i M. K. Ogińskiego w celu zaprojektowania ekspozycji w tych muzeach.

Wraz L. M. Krześniakiem podarował stary, zabytkowy rzadki fortepian rodzinny z XIX w. do Muzeum T. Kościuszki w Mereczowszczyźnie.

Wydane przez siebie monografie przekazał bibliotekom i muzeom wielu krajów, takich jak: Białoruś (wszystkie biblioteki), a także bibliotekom w Polsce, USA, Wielkiej Brytanii (Londyn), Francji (Paryż, Biblioteka i Muzeum Adama Mickiewicza), Włoszech (Rzym), Florencja), Watykan, Szwajcaria (Solura), Rosja (Moskwa i Sankt Petersburg), Ukraina (Lwów), Litwa (Wilno i Kowno) i wielu innym. Ostatnio wykonuje ogromną pracę, aby zaangażować agencje rządowe i społeczeństwo Brześcia w restaurację, z przeznaczeniem na cele muzealne i upamiętnienie jedyne zachowanego obiektu historycznego Brześcia Litewskiego - ruin dawnego klasztoru Bernardynów.

Kilkanaście razy wygłaszał referaty na Międzynarodowych Sympozjach Kościuszkowskich w Maciejowicach i Warszawie oraz na spotkaniach Wszechnicy Kościuszkowskiej w Warszawie.

Przez Polską Fundację Kościuszkowską uhonorowany tytułem i pamiątkowym medalem „Zasłużony dla Tradycji Kościuszkowskiej”.

EUGENIUSZ SKOCZEŃ, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

EUGENIUSZ SKOCZEŃ (ur. 1946)

EUGENIUSZ SKOCZEŃ

Inżynier rolnik, nauczyciel, regionalista, działacz społeczny, związany od wielu lat z Raławicami. Prezes Raławickiego Towarzystwa Kulturalnego.

Członek Rady Krajowej Ruchu Stowarzyszeń Regionalnych, przez kilka lat pełniący funkcję jej wiceprzewodniczącego.

Sprawując społecznie funkcję prezesa Raławickiego Towarzystwa Kulturalnego współpracuje z Towarzystwami Kościuszkowskimi z całej Polski, a szczególnie z Polską Fundacją Kościuszkowską w Warszawie, Towarzystwem Miłośników Maciejowic, Towarzystwem Kościuszkowskim w Połańcu, Towarzystwem Kulturalnym im. Tadeusza Kościuszki w Szczekocinach oraz z Muzeum Panoramy Raławickiej we Wrocławiu. Za granicą - z Muzeum Kościuszki w Kosowie na Białorusi i Solurze w Szwajcarii, w USA West Point i w Australii z Kościusko Heritage Inc. strażnikiem Góry Kościuszki.

Przewodniczył Komitetowi Budowy, pomnika Wojciecha Bartosza Głowackiego w Raławicach. Był organizatorem ogólnopolskiej uroczystości odsłonięcia pomnika dla uczczenia 200. rocznicy zwycięskiej bitwy.

Obecnie wznoszony jest pomnik Walerego Sławka, Honorowego Obywatela Raławic jako byłego Premiera i Marszałka Sejmu w Polsce międzywojennej. Eugeniusz Skoczeń był członkiem Społecznego Komitetu Odbudowy Panoramy Raławickiej we Wrocławiu. Podczas konserwacji Panoramy, jego staraniem Raławickie Towarzystwo przekazało eksponaty z Raławic

do sztucznego terenu malowidła. W roku 2002, podczas ostatniej pielgrzymki papieża Jana Pawła II do ojczyzny, na lotnisko w Krakowie Towarzystwo przywiozło z pól bitewnych ziemię, którą papież ucałował przy powitaniu. Wcześniej w Watykanie przekazało papieżowi symboliczne raławickie kosy.

W 1995 r. zainicjował organizację ogólnopolskiego festynu „Wybory Chłopa Roku” w Raławicach i organizował Ogólnopolski Festiwal Kościuszkowski z udziałem zespołów artystycznych z Białorusi i Ukrainy, a także wojewódzki Konkurs Wiedzy o Życiu i Działalności Tadeusza Kościuszki dla młodzieży szkolnej. Z jego inicjatywy podejmowane są działania nad zagospodarowaniem pól bitewnych Raławic i utworzeniem Izby Pamięci.

Odnaczony Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi i Odznaczeniem im. Ignacego Solarza, medalami: Komisji Edukacji Narodowej, im. Aleksandra Patkowskiego oraz odznakami: Złotą Honorową Odznaką ZMW, *Za zasługi dla Kielecczyzny*, *Za zasługi dla kultury polskiej*. Został także uhonorowany nagrodą pieniężną Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz medalem Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej „Zasłużony dla Tradycji Kościuszkowskiej”.

Honorowy Przyjaciół Panoramy Raławickiej we Wrocławiu.

RADOSŁAW MATUSIEWICZ, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

RADOSŁAW MATUSIEWICZ (ur. 1972)

RADOSŁAW MATUSIEWICZ

Regionalista, społecznik, rekonstruktor historyczny, badacz, kolekcjoner, propagator wiedzy o życiu i dziele Tadeusza Kościuszki. Prezes Towarzystwa Kościuszkowskiego w Połańcu.

Pochodzi z Połańca, a jego przodkowie mieszkający na Podskalę pod Połańcem gościli w 1794 r. samego Tadeusza Kościuszkę. Opowieści związane z tym faktem są ciągle żywe w jego rodzinie.

Od ponad 20 lat pracuje w Elektrowni Połaniec, gdzie odpowiada za urządzenia energetyczne jednego z największych na świecie bloków energetycznych zasilanych biopaliwem.

Regionalizmem zainteresował się na studiach i pasję tę kontynuuje do dziś. Zebrał ogromne ilości materiałów dotyczących genealogii rodzin związanych z Połańcem oraz kilkaset przedwojennych zdjęć tego miasteczka i jego mieszkańców.

Od kilkunastu lat pełni funkcję prezesa Towarzystwa Kościuszkowskiego w Połańcu. Zbierane latami materiały dotyczące lokalnej historii publikował zarówno działając w redakcji „Zeszytów Połanieckich”, jak i w formie osobnych wydawnictw. Są to m.in.: *Poczet Kasztelanów Połanieckich*, *Z Albumów Rodzin Połanieckich*, *Z Połańca po Niepodległość*, *Połaniec a Powstanie Styczniowe i Połaniec a Powstanie Listopadowe*. Przyczynił się też do powstania komiksu edukacyjnego *Legenda o Połanieckim Grodzie*.

Projektem „Integracja wokół tradycji” zainicjował pozyskiwanie środków na działalność Towarzystwa Kościuszkowskiego z programów europejskich oraz rządowych. Dzięki temu wyposażył członków towarzystwa w stroje historyczne i zachęcił do zaangażowania w ruch rekonstrukcji historycznej. Działający przy Towarzystwie Kościuszkowskim Regiment Grenadierów Krakowskich zaproszony został na Wielką Defiladę Niepodległości w 2018 roku w Warszawie. Zainicjował powstanie oddziału nawiązującego do Legionów Polskich we Włoszech. Reprezentuje stowarzyszenie na wielu zagranicznych imprezach napoleońskich, m.in. obchodach 220. rocznicy powstania „Mazurka Dąbrowskiego” w Mediolanie.

Promuje Połaniec jako miasto Kościuszki. Wydał publikację „Miasto Kościuszki – Połaniec” oraz upowszechnił udział oddziału kosynierów w uroczystościach patriotycznych w Polsce i na Białorusi. Za pracę w ruchu kościuszkowskim otrzymał odznaczenie „IN MEMORIAM” przyznawane przez Fundację im. Tadeusza Kościuszki w Krakowie. Za całokształt działalności otrzymał odznakę honorową „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, od Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej otrzymał tytuł i medal „Zasłużony dla Tradycji Kościuszkowskiej”.

CZESŁAW ORLIŃSKI Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

CZESŁAW ORLIŃSKI (ur. 1942)

CZESŁAW ORLIŃSKI

Pedagog, regionalista, działacz społeczny i popularyzator tradycji kościuszkowskich, od urodzenia związany ze Szczekocinami, miastem leżącym w województwie śląskim, nad Pilicą. W czasie insurekcji kościuszkowskiej rozegrała się tam bitwa, w której powstańcy walczyli przeciw połączonym siłom armii rosyjskiej i pruskiej.

Od wielu lat Prezes Towarzystwa Kulturalnego im. Tadeusza Kościuszki w Szczekocinach.

Jako nauczyciel Zespołu Szkół w Szczekocinach założył i prowadził Szkolne Koło Krajoznawczo-Turystyczne, organizując rajdy na pola bitew Tadeusza Kościuszki, co sprzyjało popularyzowaniu wśród młodzieży dzieła tego wybitnego Polaka. Co roku organizowany jest rajd szlakiem kosynierów, w którym każdorazowo uczestniczy około 600 uczniów.

Współzałożyciel i wieloletni prezes Towarzystwa Kulturalnego im. Tadeusza Kościuszki, które zajmuje się między innymi ochroną miejsc pamięci znajdujących się w okolicy Szczekocin, poświęconych powstaniu kościuszkowskiemu: kopców, krzyży i tablic upamiętniających przegraną bitwę.

Przez wiele kadencji radny, przewodniczący Komisji Oświaty i Kultury Sejmiku Samorządowego Województwa Częstochowskiego, reprezentant Gminy Szczekociny w Stowarzyszeniu Gmin i Powiatów Małopolski w Krakowie.

Za swą działalność został odznaczony m. in.: Złotym Krzyżem Zasługi (dwukrotnie), Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Nagrodą Ministra Oświaty, Zasłużony dla Kultury Polskiej (odznaka honorowa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego), Medalem Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej Za Służbę dla Tradycji, Medalem Panoramy Racławickiej i innymi odznaczeniami.

Autor wielu opracowań i artykułów prasowych dotyczących ziemi szczekocińskiej i tradycji związanych z bitwą Kościuszki pod Szczekocinami, m.in. *Szczekociny 650 lat miasta - Szlakiem Kosynierów*

TOMASZ OTRĘBSKI (ur. 1946)

TOMASZ BARTŁOMIEJ OTRĘBSKI

Z wykształcenia prawnik i muzealnik, zbieracz i kolekcjoner pamiątek związanych z historią Polski.

Fundator i Prezes Zarządu Fundacji imienia Tadeusza Kościuszki w Krakowie, powstałej w 1988 roku, w 70 rocznicę odzyskania przez Polskę Niepodległości. Fundacja jest kontynuacją założonego w 1884 roku Towarzystwa imienia Tadeusza Kościuszki w Krakowie

Celem Fundacji jest badanie i popularyzowanie historii Wojska Polskiego oraz utrwalanie tradycji kościuszkowskiej w kraju i za granicą. Fundusze na jej działalność pochodzą wyłącznie z darów i dotacji Fundatora oraz członków Zarządu. W uznaniu swojej działalności Fundacja została wyróżniona szeregiem odznaczeń polskich i zagranicznych: Złotym Medalem za Zasługi dla Obronności Kraju, Pro Patria, Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej, Zasłużony dla Kultury Polskiej, Honoris Gratia oraz portugalski Wojskowy Order Św. Sebastiana.

Za zasługi w kultywowaniu tradycji kościuszkowskiej i propagowaniu idei współpracy i porozumienia na świecie Fundacja przyznaje corocznie Odznakę Pamiątkową „In Memoriam Tadeusz Kościuszko.”

W ramach Fundacji tworzył eksponowane w różnych instytucjach wystawy poświęcone tradycji oręża polskiego oraz historii polskiego wyposażenia wojskowego.

Wystawa „Po wieki Kraków nie zapomni” otrzymała Nagrodę Ministra Kultury i Sztuki III stopnia za najciekawsze ogólnopolskie wydarzenie muzealne roku 1987.

Systematycznie wzbogaca polskie i zagraniczne muzea Muzeum Kościuszki przy Kopcu Kościuszki w Krakowie otrzymało od niego ponad 250 eksponatów, co czyni go największym darczyńcą tego Muzeum. Jego dary znajdują się w kościuszkowskich muzeach w Szwajcarii i na Białorusi oraz w Muzeum Narodowym w Krakowie – w sumie ponad 6 tysięcy obiektów.

Ufundował dwie tablice z brązu poświęcone pobytowi Tadeusza Kościuszki na Martynicy w 1776 r. Współtwórca wystawy „Nasza droga do Niepodległości”, która zapoczątkowała powstanie Muzeum Armii Krajowej i Polskiego Państwa Podziemnego w Krakowie.

Członek Zarządu Głównego Stowarzyszenia Miłośników Dawnej Broni i Barwy w Krakowie, otrzymał Złotą Odznakę

Autor szeregu publikacji i wykładów z zakresu historii uzbrojenia i wyposażenia wojskowego oraz tradycji kościuszkowskiej.

Członek zwyczajny Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej oraz Prezydium Okręgu Małopolska. Przez Polską Fundację Kościuszkowską uhonorowany tytułem i medalem pamiątkowym „Zasłużony dla Tradycji Kościuszkowskiej” oraz medalem Pawła Edmunda Strzeleckiego.

TOMASZ OTRĘBSKI, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

KRZYSZTOF LACHOWICZ, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

KRZYSZTOF LACHOWICZ (ur. 1944)

KRZYSZTOF WŁADYSŁAW LACHOWICZ

Kolekcjoner, filatelista, publicysta, działacz społeczny, propagator idei kościuszkowskiej.

Kolekcjonerstwem zajmuje się ponad 50 lat, a wśród jego zbiorów ważną pozycję zajmują eksponaty związane z szeroko pojętą tradycją kościuszkowską. Członek rzeczywisty Polskiej Akademii Filatelistyki. Stały współpracownik redakcji miesięczników poświęconych filatelistyce. Aktywnie współpracuje z Muzeum Poczty i Telekomunikacji oraz Muzeum Panoramy Raławickiej.

Autor pięciu indywidualnych wystaw o tematyce kościuszkowskiej prezentowanych w Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu: Ikonografia Kościuszkowska, 200 lat Orderu Virtuti Militari, 250. rocznica urodzin Tadeusza Kościuszki, Tadeusz Kościuszko, 20 lat Panoramy Raławickiej we Wrocławiu.

Opublikował kilkaset artykułów i notatek w krajowych i zagranicznych czasopismach i biuletynach filatelistycznych. Jest autorem zwartych publikacji kolekcjonerskich o tematyce kościuszkowskiej: X lecie Oddziału Filatelistycznego WKK im. T. Kościuszki przy Klubie SOW oraz Panorama Raławicka w filatelistyce. Muzeum Narodowe wydało opracowania z jego różnorodnej kolekcji kościuszkowskiej: *Ekslibrisy, Dawne pomniki Tadeusza Kościuszki, Panorama Raławicka w kolekcjonerstwie, Tadeusz Kościuszko w meda-*

lierstwie, Ekslibrisy Kościuszkowskie, W hołdzie Kościuszcze – 2017 kalendarz, Tadeusz Kościuszko w filatelistyce, Tadeusz Kościuszko w falerystyce. Wymienione publikacje zwarte i roczniki „*Ulotek Filatelistycznych*” były prezentowane na ponad 70. krajowych i zagranicznych wystawach filatelistycznych. Największym sukcesem wystawieniowym jest stałe opracowywanie i systematyczna prezentacja różnych fragmentów interdyscyplinarnej kolekcji Ikonografia Kościuszkowska na kilkumiesięcznych wystawach w Muzeum Panoramy Raławickiej we Wrocławiu (70 wystaw 1992-2020), które przez 28 lat obejrzało ponad 8 milionów osób.

W 1989 roku zarejestrował jednoosobową Agencję Ikonografii Ojczyściej „Kościuszko”. Opracował i wydał serię siedmiu publikacji z własnej kolekcji kościuszkowskiej. Projektował pocztowe datowniki, stemple, nadruki na całostkach, kartki i znaczki personalizowane. Zainspirował Poczta Polską do wydania kartki na 250. rocznicę urodzin Tadeusza Kościuszki oraz znaczka na 200. rocznicę jego śmierci, a NBP do wydania okolicznościowej monety. Zainicjował i zrealizował pod patronatem Muzeum Panoramy Raławickiej

KRZYSZTOF LACHOWICZ

---

10 edycji Międzynarodowego Konkursu Ekslibrisów Kościuszkowskich, w których uczestniczyło ponad 150 twórców z 35 krajów. Poza tym projektował i wydawał odznaki, proporzyczki, kalendarzyki, nalepki, ekslibrisy, widokówki oraz inne pamiątki o tematyce kościuszkowskiej. Wiele z tych pamiątek oraz własnych publikacji kolekcjonerskich przekazał do licznych szkół i organizacji im. Kościuszki, a także do placówek kultury i muzeów w kraju i za granicą.

Za działalność kolekcjonerską został wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Złotą Odznaką Honorową PZF, dwukrotnie medalem „Za Zasługi dla Rozwoju Publikacji Filatelistycznych”, brązową odznaką „Za zasługi dla polskiej filatelistyki” oraz najwyższą honorową nagrodą Polskiej Federacji Organizacji Kolekcjonerskich – Sygnetem „Przeszłość – Przyszłości”.

Autor wielu wystaw kościuszkowskich w Muzeum Niepodległości w Warszawie. Przez Polską Fundację Kościuszkowską uhonorowany tytułem i medalem pamiątkowym „Zasłużony dla Tradycji Kościuszkowskiej i medalem Pawła Edmunda Strzeleckiego.

PIOTR ZALEWSKI, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

PIOTR ZALEWSKI (ur. 1966)

PIOTR MIROSŁAW ZALEWSKI

Dr historii, konserwator zabytków, nauczyciel, twórca kopii i makiet zabytków.

Zatrudniony na stanowisku konserwatora zabytków w Muzeum Narodowym w Warszawie, specjalizuje się w konserwacji zabytków metalowych i wykonanych w technikach nietypowych od starożytności do współczesności, a także wykonywaniu kopii i makiet zabytków dla muzeów i bibliotek. Realizował m.in. rekonstrukcje mundurów polskich na potrzeby ekspozycyjne Łazienek Królewskich w Warszawie i Muzeum Bitwy pod Maciejowicami, kopii sreber obrzędowych dla Muzeum Polin oraz w zespołach kopii: Pergaminowego dokumentu Unii Lubelskiej, Ewangeliarza Anastazji i innych dla Biblioteki Narodowej w Warszawie, Głów Wawelskich dla Książnicy Pomorskiej w Szczecinie.

Brał m.in. udział, jako członek zespołu, w pracach badawczych i opracowaniu zespołu tkanin koptyjskich ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie oraz przebudowy Galerii Sztuki Starożytnej (finansowane z funduszy europejskich).

Od zawsze zajmował się historią wojskowości, w 2001 założył Stowarzyszenie Regimentów i Pułków Polskich 1717-1831 ARSENAŁ, którego jest prezesem. ARSENAŁ zajmuje się rekonstrukcją wojska polskiego XVIII i XIX wieku, propagując polską historię w kraju i za granicą. Współredaktor strony internetowej Stowarzyszenia,

na której publikował własne artykuły poświęcone historii wojskowości oraz opowiadania historyczne.

Jest autorem wielu scenariuszy do widowisk historycznych poświęconych ważnym bitwom i wydarzeniom, rekonstruuje mundury oraz oporządzenie jezdzieckie i odtwarza Kawalerię Narodową i Pułk Lansjerów Nadwiślańskich. Konno dowodził polską Brygadą Jazdy podczas rekonstrukcji bitwy pod Lipskiem, która towarzyszyła wielkim obchodom 200-lecia bitwy w 2013 roku.

Od lat osiemdziesiątych XX wieku jest członkiem Klubu Miłośników Dawnych Militariów Polskich (przekształconego ostatnio w Stowarzyszenie o tej samej nazwie), w którym jest obecnie Sekretarzem. Od lat 90 XX wieku jest członkiem Towarzystwa Przyjaciół Woli gdzie jest członkiem zarządu odpowiedzialnym za organizowanie widowisk historycznych dotyczących przeszłości militarnej dzielnicy. Wielokrotnie był organizatorem inscenizacji historycznych na polu bitwy pod Maciejowicami. Wielokrotnie stroju historycznym bierze udział w organizowanych przez Polską Fundację Kościuszkowską inscenizacji i uroczystości rocznicowych w Warszawie.

TADEUSZ SKOCZEK, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

TADEUSZ SKOCZEK (ur. 1955)

TADEUSZ SKOCZEK

Małopolanin w Warszawie. Urodzony w Proszówkach pod Bochnią, w rodzinie o patriotycznych, ludowych tradycjach. W jednym, z wywiadów wspominał, że już jako uczeń wychowywany był w mitologii „króla polskich chłopów”. Każda wizyta z mamą w Krakowie rozpoczynała się od pobytu przy tablicy upamiętniającej przysięgę Tadeusza Kościuszki na krakowskim rynku. W klasie małej wiejskiej szkoły przeważały wśród chłopców imiona Tadeusz, na cześć Kościuszki – jak im mówiono.

Podczas studiów na Uniwersytecie Jagiellońskim napotkał powszechną tradycję pikników studenckich na Kopcu Kościuszki. Większość studentów zamieszkujący Dom Studencki „Żaczek” przy krakowskich błoniach trawestowało kopiec, nawet w nocy. Do kościoła studencka brać zaglądała w niedzielę do ojców Kapucynów, gdzie znajduje się epitafium Tadeusza Kościuszki.

Podczas krakowskich uroczystości 190 rocznicy Insurekcji Kościuszkowskiej, pracując w Wydziale Kultury i Sztuki Urzędu Miasta Krakowa był członkiem Komitetu Organizacyjnego. Dwusetlecie w 1994 organizował już jako Prezes Oficyny Wydawniczej „Cracovia”. Wraz z Stanisławem Dziedzicem, szefem krakowskiego wydziału kultury zredagował obszerny program obchodów. Z tej okazji wydano też mo-

nografię *Maria Konopnicka. Nowe studia i szkice*, księgę zbiorową zredagowaną przez Józefa Z. Białka i Tadeusza Budrewicza.

Członek Towarzystwa Miłośników Maciejowic. Od 2010 roku jako dyrektor Muzeum Niepodległości jest współpracownikiem Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej organizującej w Muzeum Niepodległości Międzynarodowe Sympozja Kościuszkowskie, rocznice kościuszkowskie, wydawnictwa.

Autor wielu publikacji i albumów poświęconych T. Kościuszcze i Insurekcji.

Redaktor wielu publikacji Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej.

Uczestnik podróży historycznych na Białoruś, do Szwajcarii. Wielokrotnie wygłaszał referaty na tematy kościuszkowskie na sympozjach i konferencjach w kraju i poza granicami. Inspirator działań społecznych i edukacyjnych związanych z tradycjami kościuszkowskimi i niepodległościowymi, gromadzeniem pamiątek historycznych, nowymi upamiętnieniami i organizacją imprez i wydarzeń artystycznych, plenerów malarskich oraz działań społecznych, zwłaszcza w środowiskach młodzieżowych. Inicjator utworzenia w Muzeum Niepodległości Galerii Malarstwa Historycznego.

ZOFIA MARIA KOWALEWSKA, Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2023.

ZOFIA MARIA KOWALEWSKA (ur. 1933)

ZOFIA MARIA KOWALEWSKA, UR. 15 SIERPNI 1933 R. W MACIEJOWICACH.

Działaczka społeczna, współzałożycielka Towarzystwa Miłośników Maciejowic.

W lutym 1969 roku, wraz z płk. Stefanem Rolą i Leszkiem Markiem Krześniakiem zainicjowali utworzenie Towarzystwa Miłośników Maciejowic, którego głównym celem było przywrócenie obchodów kościuszkowskich, upamiętnienie i zagospodarowanie turystyczne pola bitwy, restauracja zabytków, rozwój Maciejowic oraz przywrócenie im praw miejskich.

Czynnie uczestniczyła i organizowała czyny społeczne dla poprawy estetyki miejscowości, budowy drogi do Łaskarzewa przebiegającej w pobliżu Kopca Kościuszki. Przez wiele lat była sołtysiem Maciejowic.

Wspierała organizację sesji popularno-naukowych, rocznicowych obchodów kościuszkowskich, rajdów turystycznych, działań kulturalnych i edukacyjnych oraz utworzenia w Maciejowicach Muzeum Tadeusza Kościuszki.

Jest orędownikiem budowy Panoramy Bitwy Pod Maciejowicami i Galerii Kosynierów upamiętniającej 300 poległych w bitwie kościuszkowskich kosynierów – zwycięzców spod Raławic.

Wychowała i wykształciła 7 dzieci.

Uhonorowana tytułem i medalem „Zasłużona dla Tradycji Kościuszkowskiej” i medalem Pawła Edmunda Strzeleckiego.

BARBARA WACHOWICZ (1937-2018)

BARBARA WACHOWICZ Autor: Hakob Mikayelian, Format: 50x70 cm, płótno olej, 2020.

BARBARA MARIA WACHOWICZ-NAPIÓRKOWSKA

urodziła się 18 maja 1937 w Warszawie, zmarła 7 czerwca 2018 – polska pisarka, reportażystka, autorka biografii wielkich Polaków, fotografik, scenarzystka, publicystka. Wielka popularyzatorka życia i działalności Tadeusza Kościuszki.

Wychowana w dworku Krzymosze-Bajki na Podlasiu, Absolwentka Wydziału Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego (1962), a także Studium Historii i Teorii Filmu Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej i Filmowej w Łodzi (1963).

Autorka reportaży, opowieści i gawęd o życiu, twórczości, miłościach i tajemnicach: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Henryka Sienkiewicza, Stefana Żeromskiego, Tadeusza Kościuszki, a także o postaciach polskiego harcerstwa. Autorka scenariuszy filmowych i telewizyjnych, audycji radiowych, wystaw oraz widowisk scenicznych (np. *Wigilie polskie*).

Była członkiem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich i ZAiKS. Jej mężem był scenograf teatralny i telewizyjny Józef Napiórkowski (1942–2000). Mieszkała w Warszawie przy ul. Zamenhofska.

Została pochowana 15 czerwca 2018 w Alei Zasłużonych Cmentarza Wojskowego na Powązkach

Najważniejsze książki o tematyce kościuszkowskiej:

– *Malwy na lewadach* (Państwowe Wydawnictwo „Iskry” 1972; Wydawnictwa Radia i Telewizji 1983

– *„Nazwę Cię - Kościuszko!”. Szlakiem bitewnym Naczelnika w Ameryce* (Oficyna Wydawnicza „Rytm” 2000

– *Tadeusz Kościuszko w Ojczyźnie, Ameryce, Szwajcarii. Łączmy serca!* (Oficyna Wydawnicza „Rytm” 2017

Wystawy:

– „W ojczyźnie serce me zostało” – Szlakami Mickiewicza, Słowackiego, Chopina, Sienkiewicza, Orzeszkowej, Żeromskiego, Wańkowicza

– „Nazwę Cię – Kościuszko!” – Bitewnym szlakiem Naczelnika w Ameryce

– „Kamyk na szańcu” – Opowieść o Druhu Aleksandrze Kamińskim i jego Bohaterach – Harcerzach Szarych Szeregów

– „Henryk Sienkiewicz – Dla pokrzepienia serc”

– „Żar słowa i treści rozsądek”

– „Reduta Żeromskiego”

– Otrzymała liczne ordery i odznaczenia oraz tytuł i medal pamiątkowy Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej „Zasłużona dla Tradycji Kościuszkowskiej”.

31 lipca 2006 otrzymała Honorowe Obywatelstwo miasta stołecznego Warszawy.

BIBLIOGRAFIA

- Szyndler B., *Tadeusz Kościuszko 1746-1817*, Bellona, Warszawa 1991.
- Gmitruk J., Skoczek T., *Insurekcja kościuszkowska i jej naczelnik w legendzie, historiografii i sztuce*, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Warszawa 2017.
- Wawrzykowska-Wierciochowa D., *Damy serca Tadeusza Kościuszki*, Polska Fundacja Kościuszkowska, Warszawa 1995.
- Drozdowski M. M., *Tadeusz Kościuszko. Szkice biograficzne. Tradycja*, Polska Fundacja Kościuszkowska, Warszawa 2021.
- Nash Gary B., Gao Hodges , Graham Russell., *Przyjaciele Wolności. Tadeusz Kościuszko, Thomas Jefferson, Agrippa Hull, Świat Książki*, Warszawa 2009.
- Ordon L., *Spory o Tadeusza Kościuszkę w polskiej historiografii i literaturze w latach 1792-2016*, Polska Fundacja Kościuszkowska, Warszawa 2017.
- Maciejowice. 200 rocznica Insurekcji Kościuszkowskiej*, pod red. Romualda Michalczyka, Rzymsko-Katolicka Parafia p.w. Wniebowzięcia N.M.P. w Maciejowicach, Maciejowice 1995.
- Konopka J. A., *Kościuszko w Szwajcarii. Fakty, Tradycje, Pamięć*. Imprimeries de Versoix S.A, Geneve 2007.
- Woltanowski A., *Bitwa pod Maciejowicami 10 X 1794 r. Żale pomaciejowickie*, wyd. Uniwersytet Warszawski – Filia w Białymstoku, Białystok 1994.
- Zielony P., Ackermann T., Pawłowski R., *Polskie ślady w Solurze i Zuchwilu*, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa-Solura 2022.
- Korzon T., *Kościuszko. Bibliografia z dokumentów wysnuta*. Reprint wydania z roku 1878. Redakcja Leszek Marek Krześniak, Tadeusz Skoczek, Polska Fundacja Kościuszkowska, Maciejowice 2021.
- Rawski T., *Bitwa pod Maciejowicami*, Polska Fundacja Kościuszkowska, Warszawa 2020.
- Insurekcja kościuszkowska /The Kościuszko uprising* tł. Guy Russel Torr/ album pod redakcją Tadeusza Skoczka, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Warszawa 2014.
- Niemcewicz J.U., *Pamiętniki czasów moich*, Tower Press, Gdańsk 2000.
- Jan Pachonński *Generał Franciszek Paszkowski 1778-1856* Wydawnictwo MON Warszawa 1982
- Internetowy Polski Słownik Biograficzny www.ipsb.nina.gov.pl
- Wikipedia <https://pl.wikipedia.org/>

LESZEK MAREK KRZESŃNIAK W STROJU HISTORYCZNYM; Autor: Hakob Mikayelyan, Format: 60x90 cm, płótno olej, 2018.

Z DZIAŁALNOŚCI POLSKIEJ FUNDACJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ

Polska Fundacja Kościuszkowska jest od roku 1994 organizatorem corocznych Międzynarodowych Sympozjów Kościuszkowskich, które początkowo odbywały się tylko w Maciejowicach, a obecnie także w Garwolinie, Żelechowie, Sobolewie i Warszawie.

Spotkania te gromadzą, jako wykładowców, historyków badających kościuszkowskie czasy z kraju i z zagranicy oraz miłośników historii, kolekcjonerów, artystów, nauczycieli i przedstawicieli młodszych pokoleń, którzy uczestniczą w rajdach kościuszkowskich, turniejach, konkursach, inscenizacjach i rekonstrukcjach historycznych.

Wiele wygłoszonych na Sympozjach referatów przeszło do obiegu naukowego, było przyczynkiem do powstania książek i opracowań, artykułów, publikacji w prasie i środkach masowego przekazu.

Za sprawą Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej w różnych miejscach na świecie powstało wiele upamiętnień, jak: tablica pamiątkowa w Pałacu Marmurym w Sankt Petersburgu (1994), w miejscu, gdzie T. Kościuszko przebywał w niewoli. Tablica pamiątkowa w kościele w Kosowie Poleskim (1996), w miejscu

kościół, w którym odbył się chrzest T. Kościuszki w Maciejowicach – Kamień Pamięci (2015) na Rynku opodal pomnika Tadeusza Kościuszki.

PFK przyczyniła się do ustawienia przed Dworem w Merczowszczyźnie, miejscu urodzenia

T. Kościuszki, dużego kamienia pamiątkowego (1994) oraz wykonania pamiątkowych tablic, których na tym kamieniu nie udało się umieścić.

Za sprawą PFK zostały wykonane i odsłonięte tablice poświęcone Franciszkowi Karpińskiemu w Łyskowie na Białorusi, w kościele w Iwanofrankowsku (Stanisławowie) na Ukrainie i w Kościele Św. Krzyża w Warszawie.

PFK uczestniczyła we wszystkich działaniach, związanych z budową pomników T. Kościuszki w Warszawie i Stalowej Woli (2010).

Polska Fundacja Kościuszkowska wydała ponad 50 publikacji książkowych, broszur, opracowań, materiałów z sympozjów, katalogów wystaw.

PFK od roku 1990 była organizatorem wielu obchodów kościuszkowskich, połączonych z konferencjami naukowymi i popularno-naukowymi w kraju i za granicą: na Białorusi – Brześć, Merczowszczyzna, Mińsk;

w Rosji – Sankt Petersburg (1994), Moskwa (2017); w Szwajcarii (2016) – Solura, Rapperswil; we Francji (1994) – Paryż (Biblioteka Polska); w Australii (2017) – Sydney, Góra Kościuszki.

Fundacja zorganizowała liczne wystawy fotogramów i obrazów w Muzeum Niepodległości w Warszawie, a także w Łodzi, Krakowie, Maciejowicach, Garwolinie, Żelechowie, Ursusie, Legnicy i Długosiodle.

PFK organizowała podróże historyczne szlakiem T. Kościuszki i wielkich Polaków po Polsce, Białorusi, Ukrainie, Rosji, Szwajcarii, Litwie, Łotwie, Estonii, Francji i Austrii.

PFK jest od wielu lat głównym organizatorem obchodów rocznic Insurekcji Warszawskiej.

PFK przy współpracy z Muzeum Niepodległości od 2011 roku organizuje comiesięczne spotkania Wszechnicy Kościuszkowskiej oraz spotkania wyjazdowe.

PFK od 2017 roku jest inicjatorem powstania wielu obrazów o tematyce kościuszkowskiej (obrazów scen bitewnych, portretów Tadeusza Kościuszki, przywódców Insurekcji Kościuszkowskiej, dam serca Kościuszki, ludzi tradycji kościuszkowskiej oraz portretów poetów: Zygmunta Krasińskiego, Marii Konopnickiej, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Tadeusza Gajcego, działaczy sportowych).

Polska Fundacja Kościuszkowska od wielu lat wspiera muzea związane z tradycją kościuszkowską, zwłaszcza muzeum w Maciejowicach, gdzie za sprawą Fundacji zbudowano makietę przedstawiającą bitwę, Muzeum w Mereczowszczyźnie na Białorusi, do którego

zostało przekazanych wiele eksponatów, Muzeum na Kopcu Kościuszki w Krakowie, gdzie organizowano wystawy obrazów i fotogramów. Szczególnie owocna i różnorodna jest od ponad 30 lat współpraca z Muzeum Niepodległości w Warszawie, gdzie organizowano wiele sesji naukowych i popularnonaukowych, wystaw i spotkań Wszechnicy Kościuszkowskiej.

PFK współpracuje ze szkołami noszącymi imię T. Kościuszki w całym kraju, a także ze szkołami na Białorusi i (już od kilkunastu lat) na Ukrainie. Wspierała namalowanie wielkiego muralu o tematyce kościuszkowskiej na budynku Szkoły Podstawowej im. Tadeusza Kościuszki w Cygance.

PFK popularyzuje idee i tradycje kościuszkowskie w środkach masowego przekazu. Była inspiratorem wielu filmów, reportaży, audycji radiowych i telewizyjnych oraz artykułów prasowych. Na spotkaniach organizowanych przez PFK bardzo często występują artyści i zespoły artystyczne z różnych krajów, przez ponad 20 lat były to głównie zespoły z Białorusi. Spotkania te są okazją do szeroko pojętej współpracy kulturalnej, naukowej i gospodarczej.

Za sprawą PFK organizowane są spektakle teatralne, występy chórów i solistów. Fundacja od 1993 roku była organizatorem licznych inscenizacji historycznych (nie tylko związanych z tradycją kościuszkowską), konkursów strojów historycznych, jarmarków kosynierskich, nauki tańców historycznych i ludowych.

Z inspiracji PFK została namalowana kolekcja 50 obrazów „Ludzie Tradycji Kościuszkowskiej”, 10 obrazów z cyklu „Damy serca Tadeusza Kościuszki” i 17 portretów „Przywódców Insurekcji Kościuszkowskiej”.

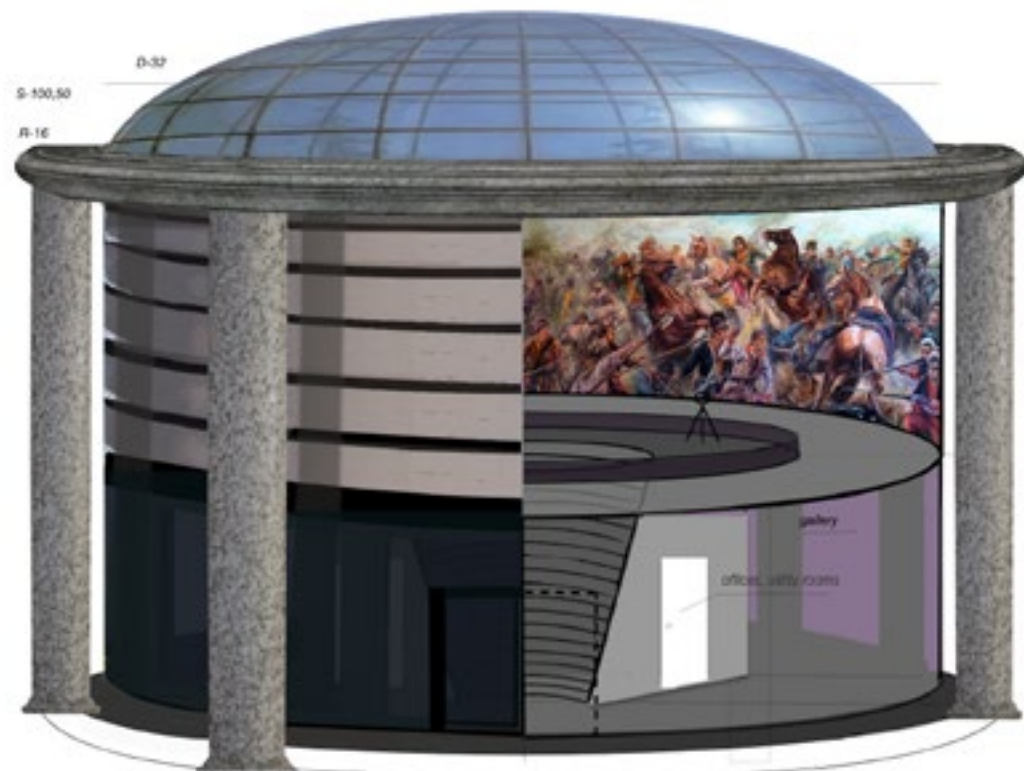
PFK prowadzi intensywne działania na rzecz namalowania wielkich obrazów panoramicznych przed-

tawiających bitwę pod Maciejowicami i zwycięskie bitwy warszawskie 1794 roku oraz wzniesienia w Maciejowicach pawilonu Galerii Kosynierów Kościuszkowskich. Jako przygotowanie do tych panoram powstało już wiele obrazów i szkiców. Poszukuje także sponsorów i osób, które chciałyby przyczynić się do realizacji tych planów.

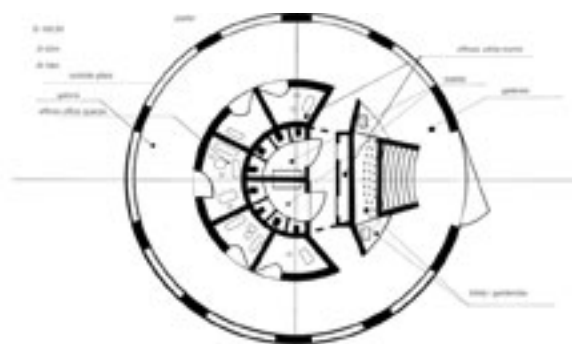
Aby wesprzeć nasze wspólne dzieło należy dokonać wpłaty na konto:

08 2490 0005 0000 4500 7541 8025

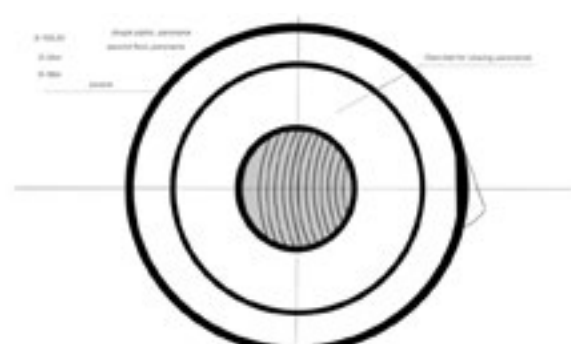
Dziękujemy

PRZEKROJE POPRZECZNE OBIEKTU

Parter

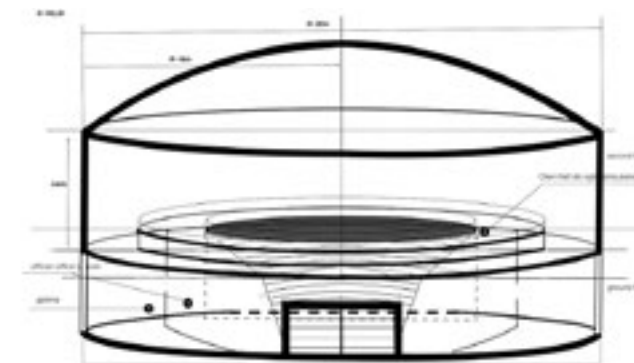
I Piętro

APEL W SPRAWIE PANORAMY MACIEJOWICKIEJ

Polska Fundacja Kościuszkowska w 225 rocznicę Insurekcji Kościuszkowskiej postanowiła stworzyć Panoramę Bitwy Maciejowickiej (10 X 1794 r.), w której niezwykłym męstwem wykazali się żołnierze Kościuszki. Mimo, że ulegli przeważającym siłom moskiewskim, a sam Tadeusz Kościuszko został ranny i dostał się do niewoli, to ta największa w XVIII wieku bitwa na ziemiach polskich, była jednocześnie zacznem do całego cyklu starań dla odzyskania niepodległości i budowy nowoczesnego społeczeństwa polskiego.

Budowa tej Panoramy w Maciejowicach będzie nie tylko atrakcją turystyczną, ale przede wszystkim działaniem na rzecz lepszego poznania historii naszego narodu i roli wybitnych jednostek w jego dziejach, wzbudzania uczuć i zachowań patriotycznych w miejscu, gdzie miały miejsce te wydarzenia i ten niewymierny wysiłek naszych przodków.

Duży, panoramiczny obraz przedstawiający

Widok od frontu

poszczególne fazy i epizody bitwy pozwoli widzom, zwłaszcza młodym, uzmysłwić sobie, jaką ofiarę własnego życia złożyli powstańcy Kościuszki.

Wierzmy, że nasze starania zostaną uwieńczone powodzeniem, a osoby, które będą nas w tym wspierać, uzyskają satysfakcję uczestniczenia we wspólnym i patriotycznym dziele. A kiedy już powstanie Panorama, na pewno zechcą ją osobiście zobaczyć. Darczyńcy, którzy wniosą znaczny wkład do budowy Panoramy zostaną uwiecznieni w księgach pamiątkowych i na tablicach. Samej Panoramie będzie towarzyszyć galeria obrazów współczesnych malarzy pokazująca działania Polaków o odzyskanie niepodległości od czasów Kościuszki po czasy współczesne. Dziękujemy za każdą, nawet najmniejszą kwotę, która będzie wspierać naszą akcję.

dr Leszek Marek Krześniak

Prezes Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej

Aby wesprzeć nasze wspólne dzieło należy dokonać wpłaty na konto:

08 2490 0005 0000 4500 7541 8025

PAWILON GALERII KOSYNIERÓW

GALERIA MALARSTWA HISTORYCZNEGO MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

1. Prezentacja obrazu olejnego Mirosława Mirońskiego, *Portret Ignacego Paderewskiego* (29 czerwca 2012);
2. Prezentacja obrazu olejnego Macieja Milewskiego, *Antoni Chruściel – Monter* (1 sierpnia 2014);
3. Prezentacja obrazu olejnego Macieja Milewskiego, *Warszawa'44* (1 sierpnia 2015);
4. Prezentacja obrazu olejnego Macieja Milewskiego, *Pamięci 189 tysięcy Warszawiaków zaginionych i pomordowanych przez Niemców* (1 września 2016);
5. Prezentacja obrazu olejnego Macieja Milewskiego, *Maria Cetys - żołnierz Armii Krajowej* (1 sierpnia 2018);
6. *Olga Leopoldyna Stawecka, siostra Maria Eligia (1886-1933). Legionistka, zakonnica* (Dom Bochniaków. Stowarzyszenie Miłośników Bochni i Ziemi Bocheńskiej 6 listopada 2018 – 25 marca 2019, Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej 24-25 kwietnia 2019, Muzeum Więzienia Pawiak 26 kwietnia 15 maja 2019);
7. Prezentacja zakupów do zbiorów Muzeum Niepodległości: Marian Adamczyk, *Piłsudski i Witos*, Stanisław Bodes, *Zapomniana szarża Policji Państwowej – Husynne* 24 września 1939, Hakob Mykayelyan, *Kościuszko w sukmanie*, Natalia Shayon, *Tadeusz Kościuszko przy globusie* (19 grudnia 2018 – 28 stycznia 2019);
8. *Święto 1. Maja*. Obrazy ze zbiorów Muzeum Niepodległości: Tymon Niesiołowski, Hanna Garwatowska, Edward Dziechciarzyk, Tadeusz Jan Kozłowski, Antoni Łyżwański, Witold Miller, Teresa Pagowska (1-9 maja 2019);
9. Prezentacja obrazu olejnego Macieja Milewskiego, *Władysław Orkan* (14 maja 2019);
10. Bogusław Lustyk, *Dziś idę walczyć Mamo!*. Grafika i rysunki (25 lipca - 28 sierpnia 2019);
11. *Wojenna Warszawa*. Obrazy ze zbiorów Muzeum Niepodległości: Tadeusz Roman, Jerzy Brzozowski, Zygmunt Łopuszyński, Stanisław Poznański (2 września 2019);
12. *Był taki wrzesień*. Wystawa plenerowa – Dom Kultury „Świt” (11 września 2019)
13. *II wojna światowa w twórczości współczesnych malarzy*. Wystawa po plenerze malarskim. Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego (29 listopada 2019 - 12 czerwca 2020), Pałac Przebendowskich/Radziwiłłów Muzeum Niepodległości (30 czerwca – 17 lipca 2020), Fundacja Willa Polonia w Lublinie (18 lipca – 28 sierpnia 2020), Biblioteka Kraków (1 – 18 września 2020);

14. Janusz Trzebiatowski, *Armenia. Szlakiem katedr i chaczkarów* (Galeria Brama Bielańska Cytadeli Warszawskiej 18 grudnia 2019 – 28 stycznia 2020, Galeria Fundacji Willa Polonia w Lublinie 29 stycznia – 24 lutego 2020, Galeria Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Lublinie 1 marca – 8 kwietnia 2020, Galeria Biblioteki Kraków 5 maja – 25 czerwca 2020, Muzeum im Schafstall w Neuenstadt 6 - 11 lipca 2021, Muzeum Janusza Trzebiatowskiego w Chojnicach 17 – 19 września 2021, obecnie obrazy prezentowane są na wystawie stałej w Dworze Sztuki w Siennicy Różanej);
15. *Niech się mury pną do góry*. Obrazy ze zbiorów Muzeum Niepodległości: Eugeniusz Arct, Aleksander Kobzdej, Włodzimierz Panas, Stanisława Stelmarzewska-Panasowa, Andrzej Feliks Szumigaj, Alfred Lenica. Wystawa on line, w Internecie (premiera 8 maja 2020);
16. *Ostatnie dni walki. Rocznica zakończenia Powstania Warszawskiego*. Obrazy ze zbiorów Muzeum Niepodległości: Józef Skrobiński, Stanisław Żółtowski, Józef Młynarski, Hanna Żuławska, (1-31 października 2020);
17. Magdalena Latosiewicz, *Twarze Niepodległości*. Obrazy ze zbiorów Muzeum Niepodległości: Marszałek Józef Piłsudski, Marszałkowa Piłsudska, Ignacy Jan Paderewski, Wincenty Witos, Roman Dmowski, Wojciech Korfanty, Gen. Józef Haller, Gen. Tadeusz Rozwadowski, Gen. Franciszek Latinik, Gen. Lucjan Żeligowski. Pierwsza odsłona, on line (premiera 4 listopada 2020)
18. *Kobiety dla Niepodległej*. Obrazy ze zbiorów Muzeum Niepodległości: Anna Gudzińska, Maria Dębianka, Halina Kraheńska. Wystawa on line (premiera 9 listopada 2020);
19. Jacek Malczewski. Obrazy ze zbiorów Muzeum Niepodległości: *Sybirak, Złożenie do trumny, Niedziela w kopalni. Szkic, Raporty policyjny, Powrót Sybiraka*. Wystawa on line (premiera 19 stycznia 2021).
20. Jerzy Krawczyk i jego realizm metaforyczny. Obrazy ze zbiorów Muzeum Niepodległości: *Totenbestattung, Aufpassen Mutti, Czeladnik złotnika, Wrzesień, Lenin*, (21 lipca – 29 sierpnia 2021);
21. Magdalena Latosiewicz. *Twarze Niepodległości* (17 lutego – 25 kwietnia 2021);
22. *1 maja 1905 w Warszawie* (29 kwietnia – 15 maja 2022);
23. *Odbudowa Warszawy*. Obrazy ze zbiorów Muzeum Niepodległości; Eugeniusz Arct, Aleksander Kobzdej, Dawid Haltrecht, Tadeusz Roman, Jerzy Brzozowski, Ryszard Skupin (12 maja 2022 – 16 stycznia 2023);

24. *Walery Eljasz Radzikowski – artysta i patriota*, (18 stycznia – 18 kwietnia 2023);
25. *Poszły wici po zaściankach. Insurekcja 1863*; 27 kwietnia – 20 czerwca 2023;
26. *Pamięć o Powstaniu Styczniowym. W zbiorach Muzeum Niepodległości* (20 stycznia - 2 lipca 2023);
27. *General Haller i jego legenda*. Wystawa w Sanktuarium Jana Pawła II w Radzyminie (14 maja 2023);
28. *RADZYMIN 1920. W obronie Odrodzonej* (23 maja – 7 czerwca 2023);
29. Hakob Mikayelyan, *Ludność Radzymina w 1920* (1 – 31 lipca 2023);
30. *Radzymin 1920. Ratunek dla Europy!* (1 sierpnia – 30 listopada 2023);
31. *Ludzie tradycji kościuszkowskiej* (Maciejowice: 5 -10 października 2023, Warszawa, Pałac Przebendowskich/Radziwiłłów 13 – 27 października 2023, Warszawa: Galera Brama Bielańska 9 listopada 2023- 30 stycznia 2024);
32. Krzysztof Lachowicz, *Paweł Edmund Strzelecki i Góra Kościuszki* [wystawa kolekcji znaczków pocztowych i pocztówek], Garwolin: 5-10 października 2023, Warszawa: Pałac Przebendowskich/Radziwiłłów (13 października – 20 listopada 2023);
33. Hakob Mikayelyan, *Tadeusz Kościuszko. General armii amerykańskiej* Warszawa: Pałac Przebendowskich/Radziwiłłów (13 października – 20 listopada 2023, Warszawa: Galera Brama Bielańska (30 stycznia 20 lutego 2024).

PROGRAM

XL MIĘDZYNARODOWEGO SYMPOZJUM KOŚCIUSZKOWSKIEGO

- 5 X 2023 Maciejowice - spotkanie historyczne z uczniami ostatnich klas Publicznej Szkoły Podstawowej im. T. Kościuszki
- 5 X 2023 Młodzieżowa Sesja Kościuszkowska w Sobolewie
- 6 X 2023 Sesja w Garwolinie
- 6 X 2023 XXXVIII Młodzieżowy Rajd Kościuszkowski
- 7 X 2023 Plenarna sesja w Maciejowicach
- 13 X 2023 Warszawska Sesja Kościuszkowska – w Muzeum Niepodległości
- 5 X 2023 Publiczna Szkoła Podstawowa im. T. Kościuszki w Maciejowicach, ul. Kościuszki 19
Spotkanie historyczne z uczniami klas VII i VIII
- 9.45 Leszek Marek Krześniak - „Maciejowicki Korowód Dziejów” – epicka opowieść o historii miasta Maciejowice” i „ Jak Tadeusz Kościuszko wpłynął na losy mieszkańców Maciejowic”

5 X 2023 (CZWARTEK)

ORGANIZATORZY:

- POLSKA FUNDACJA KOŚCIUSZKOWSKA ● TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW MACIEJOWIC ● TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW HISTORII
- WÓJT I RADA GMINY MACIEJOWICE ● STAROSTWO POWIATOWE GARWOLIN ● ZESPÓŁ SZKÓŁ NR 1 W GARWOLINIE ● LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM.T. KOŚCIUSZKI W SOBOLEWIE ● MUZEUM T. KOŚCIUSZKI I GOK W MACIEJOWICACH ● PUBLICZNA SZKOŁA PODSTAWOWA im. T. KOŚCIUSZKI ● MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI W WARSZAWIE ● LUDOWE TOWARZYSTWO NAUKOWO-KULTURALNE O/GARWOLIN ● STOWARZYSZENIE WSPÓPRACY “POLSKA-WSCHÓD” ● SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

MŁODZIEŻOWA SESJA KOŚCIUSZKOWSKA W SOBOLEWIE

- 13.00 Koncert „Patrz Kościuszko...”
Referaty:
Dr Leszek Marek Krześniak
„Tadeusz Kościuszko generał amerykański”
Stud. Natalia Wiśnioch – „Tadeusz Kościuszko w literaturze brazylijskiej”
Mgr Iwona Jończyk – „Tadeusz Kościuszko w grafice”
Wystąpienia uczniów na temat:
„Tadeusz Kościuszko w oczach młodego pokolenia”
Dyskusja
- 15.30 Koncert „Patrz Kościuszko...”
Wykonawcy: Alina Małachowska – solistka i pianistka
Maciej Włodowski - baryton
Miejsce obrad: Liceum Ogólnokształcące im. T. Kościuszki

6 X 2023 (PIĄTEK)

SESJA W GARWOLINIE, Zespół Szkół Nr 1 ul. Kościuszki 53

- 10.00 Referaty:
Dr Leszek Marek Krześniak – „230 rocznica nadania Tadeuszowi Kościuszcze honorowego obywatelstwa Francji”
Mgr Anna Wiśnioch – „Kształtowanie postaw obywatelskich w wojsku Insurekcji Kościuszkowskiej”
Wystąpienia uczniów na temat: „Jakie poglądy i wyznawane wartości T. Kościuszki są nadal aktualne”
Recital artystyczny „Patrz Kościuszko...”
wykonawcy: Alina Małachowska – solistka i pianistka
Maciej Włodowski - baryton

7 X 2023 (SOBOTA)

SESJA PLENARNA – MACIEJOWICE

(Szkoła Podstawowa, ul. T. Kościuszki 19, 08-480 Maciejowice)

- 10.00 Złożenie kwiatów pod pomnikiem T. Kościuszki na Rynku
Przemarsz z flagą narodową do Szkoły im. T. Kościuszki
- 10.45 Koncert „Patrz Kościuszeko...”
wykonawcy: Alina Małachowska – solistka i pianistka, Maciej Włodowski - baryton
- 11.30 Prof. dr hab. Marian Marek Drozdowski - „Rola Tadeusza Kościuszki i zwycięskiej obronie Warszawy – lipiec-wrzesień 1794 r.”
- 12.00 Dr Leszek Marek Krześniak - „40 lat Sympozjów Kościuszkowskich w Maciejowicach”
- 12.30 Mgr Marek Ziędalski - „O Kopcu Kościuszki w Krępie”
- 12.50 Dr Witold Rawski – „2 regiment pieszy – Wodzickiego”
- 13.10 Dr Marcin Gomółka - „Działania jakobinów w schyłkowym okresie Insurekcji Kościuszkowskiej”
- 13.30 Mgr Marek Łaski – „Gwardia Koronna w Insurekcji Kościuszkowskiej”
- 13.50 Inż. Karolina Jamnicka-Kondej – „Płk Walenty Lewandowski – wojskowy naczelnik województwa podlaskiego w 1863 r.”
- 14.10 Dr Mirosław Matosek – „Tadeusz Kościuszek w literaturze niemieckiej”
- 14.30 Dr Mariusz Rombel – „Tradycja kościuszkowska w opowiadaniach Marii Dąbrowskiej „Dzieci Ojczyzny”.
- 14.50 Dyskusja
- 16.00 Spacer historyczny na Polu Bitwy - Podzamcze

Imprezy towarzyszące:

- Wystawa obrazów „Ludzie Tradycji Kościuszkowskiej”
- Prezentacja portretów Walentego Lewandowskiego
- Ogłoszenie wyników ogólnopolskich konkursów: plastycznego i literackiego nt. Tradycja Kościuszkowska w moich oczach”
- Wręczenie nagród i wystawa prac konkursowych
- Promocja książek
- 19.00 Konkurs strojów historycznych, nauka tańców historycznych i bal kostiumowy.

13 X 2023 (PIĄTEK)

WARSZAWSKA SESJA KOŚCIUSZKOWSKA

- 11.30 Wernisaż wystawy „Góra Kościuszki i Paweł Strzelecki na pocztówkach i znaczkach pocztowych w kolekcjonerstwie Krzysztofa Lachowicza” – obchody Roku Strzeleckiego – 150 rocznica śmierci.
- 12.00 Recital artystyczny „Kościuszeko – Strzelecki” – wykonawcy:
Alina Małachowska – solistka i pianistka, Maciej Włodowski-baryton
Wręczenie medali upamiętniających Rok Strzeleckiego
- 13.00 Referaty
- Prof. dr hab. Izabella Rusinowa – „Tadeusz Kościuszeko w okresie napoleońskim i po”
  - Dr Paweł Kiernikowski „Tadeusz Kościuszeko - człowiek nauki, pracy i kultury”.
  - Dr Krzysztof Jabłonka – „Kościuszkowskie ślady w Szwecji”
  - Irena Siemionowa – „ Aktualne wieści z Mereczowszczyzny”
  - Dr Leszek Marek Krześniak – „Nowe perspektywy rozwoju tradycji kościuszkowskich”
- 15.00 Dyskusja

Imprezy towarzyszące:

- Prezentacja portretów Pawła Strzeleckiego
- Prezentacja portretów płk Walentego Lewandowskiego – 160 rocznica Powstania Styczniowego
- Promocja książek
- Prezentacja utworów z konkursu poświęconego Strzeleckiemu w Australii.

WYSTAWA “LUDZIE TRADYCJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ”

Maciejowice (5-10 października 2023); Warszawa, Pałac Przebendowskich/Radziwiłłów (13-27 października 2023)

Galeria Brama Bielańska Cytadeli Warszawskiej (9 listopada 2023 - 30 stycznia 2024)

Kuratorzy wystawy:

Leszek Marek Krześniak, Tadeusz Skoczek

Kurator Galerii Brama Bielańska:

Jacek Konik

Administracja:

Piotr Maroński, Wojciech Samborski

Fotoskład i łamanie:

Andrzej Cereniewicz

Korekta:

Teresa Kołakowska

ISBN 978-83-85666-34-9

Adres wydawcy:

Polska Fundacja Kościuszkowska

08-480 Maciejowice, ul. Rynek 2

Biuro:

00-508 Warszawa, al. Jerozolimskie 31 m.14

+48 602 175 238; 22 625 49 77

poczta@pfk.waw.pl www.pfk.waw.pl

Nazwa Drukarni:

ALFGRAF

Nakład: 200 egz.

Polska Fundacja Kościuszkowska powstała w 1990 roku, aby kultywować i propagować szeroko pojętą tradycję kościuszkowską, przyczyniając się do umacniania więzi łączących Polaków na całym świecie oraz do pobudzenia ich aktywności w sferze kulturalnej i ekonomicznej.

Polska Fundacja Kościuszkowska:

- współpracuje z ośrodkami polonijnymi na Wschodzie i Zachodzie wspomagając naukę języka ojczystego i krzewiąc wiedzę o dzisiejszej Polsce, a także jej dziejach, ze szczególnym uwzględnieniem Tadeusza Kościuszki, stanowiącego uosobienie naszych wielkich tradycji narodowych, patriotycznych i demokratycznych,
- inspirowa i organizuje imprezy kulturalno-oświatowe, ożywiając pamięć o sławnych Polakach w kraju i poza jego granicami,
- uczestniczy w różnych akcjach charytatywnych i kulturalno-oświatowych na rzecz Polaków na Wschodzie.

Polska Fundacja Kościuszkowska organizuje dla Polaków z kraju i z zagranicy podróże historyczne szlakami Wielkich Polaków po Polsce, Białorusi, Ukrainie, Litwie oraz do miejsc związanych z Tadeuszem Kościuszką we Francji i Szwajcarii.

Polska Fundacja Kościuszkowska jest organizatorem corocznych Międzynarodowych Sympozjów Kościuszkowskich oraz comiesięcznych spotkań w ramach Wszechnicy Kościuszkowskiej.

Polska Fundacja Kościuszkowska współpracuje ze szkołami im. T. Kościuszki oraz stowarzyszeniami i instytucjami kultywującymi tradycję kościuszkowską.

Polska Fundacja Kościuszkowska jest wydawcą różnych książek i opracowań o tematyce historycznej i losach naszych rodaków.

Polska Fundacja Kościuszkowska była jednym z budowniczych pomnika Tadeusza Kościuszki w Warszawie.

Polska Fundacja Kościuszkowska usilnie zabiega o stworzenie wielkich obrazów panoramicznych: Bitwy pod Maciejowicami i zwyciężkich bitew warszawskich 1794.

Adres biura fundacji:

00-508 Warszawa, Al. Jerozolimskie 31/14

tel. 22 625-49-77, kom. 602 175 238

www.pfk.waw.pl

e-mail: poczta@pfk.waw.pl, drlmk@wp.pl

Wydawnictwo: Polska Fundacja Kościuszkowska

ISBN: **978-83-85666-34-9**

ISBN 978-83-85666-34-9

30 MUZEUM
LAT NIEPODLEGŁOŚCI

Mazowsze.
serce Polski